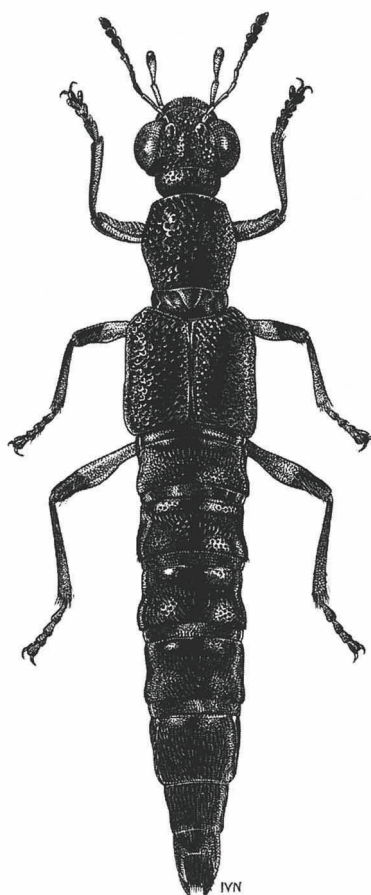

NEDERLANDSE FAUNISTISCHE MEDEDELINGEN

6

Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse Steninae
(Coleoptera: Staphylinidae)

F. van Stuivenberg

Stichting European Invertebrate Survey - Nederland
Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden

Errata NFM 6 (Stuivenberg: Stenus)
18-2-1997

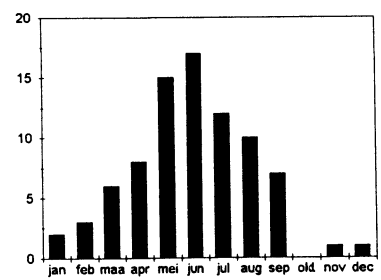
blz 8, punt 19 (bij *proditor*)

- 'Middenschenen van de mannetjes met een sterke **einddoorn**'
(i.p.v. 'middendoorn')

blz 51, *Stenus fuscicornis*

- Het diagram met vangdata wordt niet weergegeven. Zie hiernaast.

Vangdata *Stenus fuscicornis*:

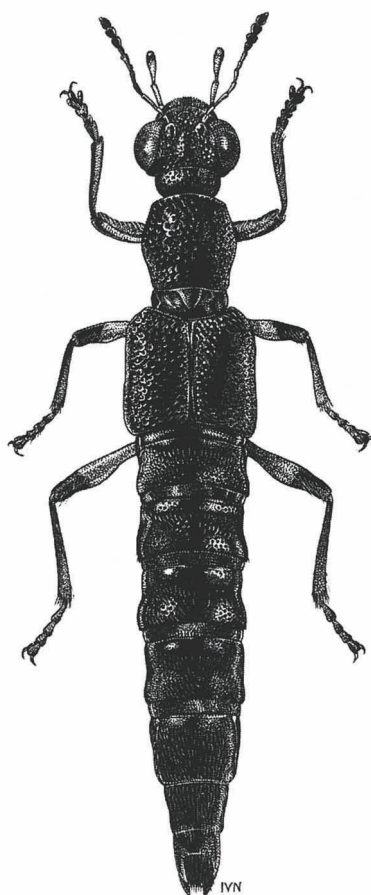

NEDERLANDSE FAUNISTISCHE MEDEDELINGEN

6

Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse Steninae
(Coleoptera: Staphylinidae)

F. van Stuivenberg

Stichting European Invertebrate Survey - Nederland
Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden

© Copyright EIS-Nederland 1997
Centraal Bureau Nederland van de European Invertebrate Survey
Leiden, Nederland

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or translated in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the written permission from the publisher.

Nederlandse Faunistische Mededelingen 6: 1-60.
Stuivenberg, F. van. Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse Steninae (Coleoptera: Staphylinidae).
gepubliceerd op 15 februari 1997.

Redactie: R. Beenen, M.P. Berg, P.L.Th. Beuk en E.J. van Nieuwerkerken.
Technische realisatie en lay-out: W. van Steenis en A. Stroo.
Uitgever: Stichting EIS-Nederland, i.s.m. het Nationaal Natuurhistorisch Museum.
Postbus 9517, 2300 RA Leiden

Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse Steninae (Coleoptera: Staphylinidae)

F. van Stuivenberg

Abstract

This atlas contains maps for the 79 species of Steninae (Coleoptera, Staphylinidae) that have been found in the Netherlands. The maps are based on data from collections and field observations. Diagnostic features, distribution in the Palearctic region and bionomics in the Netherlands are treated for each species.

An identification key to the genera, subgenera and the Dutch species is also provided.

Stenus proditor Erichson, *S. subdepressus* Mulsant & Rey, *S. assequens* Rey, *S. oscillator* Rye, *S. bohemicus* Machulka and *S. ludyi* Fauvel are new to the Dutch fauna.

Inleiding

Deze atlas behandelt de verspreiding in Nederland van de soorten kortschildkevers (Staphylinidae) behorend tot de subfamilie Steninae. Hiertoe behoren de geslachten *Stenus* Latreille, 1796 en *Dianous* Samouelle, 1819.

Het belangrijkste deel van deze atlas vormen de verspreidingskaarten, met daarbij een korte beschrijving van de betreffende soort, de verspreiding in Europa, een korte beschrijving over het voorkomen en een opgave van het bestudeerde materiaal. Er is ook een determinatietabel opgenomen van de in ons land waargenomen soorten.

De fraaie habitus-tekeningen zijn vervaardigd door tekenaars van het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden. De overige tekeningen zijn vervaardigd door de auteur.

P. J. Brakman publiceerde in 1966 zijn 'Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggende gebied', met daarin aangegeven de in Nederland waargenomen soorten kevers en het voorkomen per provincie. In deze lijst worden 76 soorten *Stenus* en één soort *Dianous* als inlands genoemd.

Ten opzichte van bovengenoemde lijst is in deze atlas een aantal namen gewijzigd: *S. bipunctatus* Erichson heet nu *S. comma* Leconte, *S. rogeri* Kraatz = *S. providus* Erichson, *S. cautus* Erichson = *S. europaeus* Puthz, *S. vafellus* Erichson = *S. cautus* Erichson, *S. simillimus* Benick = *S. assequens* Rey, *S. coarcticollis* Eppelsheim = *S. ludyi* Fauvel en *S. erichsoni* Rye = *S. ochropus* Rye.

Een aantal soorten van de lijst van Brakman is vervallen omdat het Nederlandse materiaal tot andere soorten bleek te horen (*S. incanus*) of omdat ze synoniem bleken te zijn met andere soorten (*S. rogerii*, *S. foraminosus*, en *S. salinus*).

Soorten, nieuw voor de Nederlandse fauna zijn: *S. proditor*, *S. subdepressus*, *S. assequens*, *S. oscillator*, *S. bohemicus* en *S. ludyi*.

Voor deze atlas werd gebruik gemaakt van het in de Nederlandse collecties aanwezige materiaal, verzameld tot 1-1-1991 (zie appen-

dix 1). Daarnaast werd ten behoeve van de ecologische gegevens het nodige veldonderzoek verricht. In totaal werden de gegevens van ca. 26.000 exemplaren in deze atlas verwerkt.

Tot de Nederlandse fauna behoren thans 78 soorten *Stenus* en één soort *Dianous*.

Biologie

De over de gehele wereld verbrede Steninae, subfamilie van de Staphylinidae, omvat slechts twee genera, nl. *Stenus* en *Dianous*. Binnen de Staphylinidae (kortschildkevers) vallen de Steninae op door hun karakteristieke bouw. De soorten van *Stenus* vallen vooral op door hun grote, bolle ogen, die de gehele zijkant van de kop innemen, en door hun uitstulpbare, sterk verlengde onderlip (fig. 1). Bij *Dianous* is vooral het paar lange borstelharen aan het uiteinde van het achterlijf opvallend. De soorten van het genus *Stenus* komen over vrijwel de gehele wereld voor. De soorten van *Dianous* worden vooral in tropische gebieden (Zuidoost-Azië, Zuid-Amerika) gevonden. Over de gehele wereld zijn tot nu toe ca. 1500 soorten *Stenus* beschreven, waarvan ruim 400 uit het Palearctisch gebied. Van *Dianous* zijn tot nu toe ca. 75 soorten beschreven, waarvan slechts 1 soort uit het Palearctisch gebied. De Nederlandse soorten van *Stenus* variëren in grootte tussen de 1,7 en 7 mm. Ze zijn alle zwart, sommige met een metaalglans. Enkele soorten hebben een geelrode, ronde vlek op de dekschilden. Binnen de afzonderlijke soorten kan grote variabiliteit optreden, zoals in de kleur van de extremiteiten, bijv. de poten. De meeste soorten zijn aan de hand van uiterlijke kenmerken te onderscheiden maar bij een aantal soorten is dat alleen mogelijk door onderzoek van het mannelijke geslachtsorgaan. Over de biologie van de soorten van *Stenus* is relatief nog maar weinig bekend. Veel soorten zijn in het ene jaar algemeen terwijl ze in een ander jaar nauwelijks te vinden zijn. In het jaar waarin een bepaalde soort algemeen is, komt hij vaak plaatselijk voor in een bepaald gebied, ondanks het feit dat over een veel grotere oppervlakte ogenschijnlijk dezelfde omstandigheden heersen. Voor zover bekend zijn de Nederlandse soorten voor hun voortplanting afhankelijk van een vochtige tot zeer natte omgeving. Veel soorten kunnen zich snel over water voortbewegen. Ze steken daartoe hun achterlijfspunt in het water en scheiden uit twee anale klieren ritmisch een waterafstotende stof af. Door de snelle expansie van deze stof over het wateroppervlak worden de kevers dan voortgestuwd. Door het buigen van hun achterlijf kunnen ze daarbij van richting veranderen. Soorten met een dicht borstelkleed onder hun tarsen kunnen zo zonder moeite betrekkelijk grote afstanden (tot enkele meters) afleggen. Als het water te sterk verontreinigd is, waardoor de oppervlaktetension van het water sterk afneemt, is deze manier van voortbewegen niet meer mogelijk

spoedig verdrinken (Jenkins, 1960). Van het subgenus *Hypostenus* kunnen enkele soorten gedurende langere tijd onder water verblijven. De ruimte onder hun bolle dekschilden fungeert daarbij waarschijnlijk als luchtreservoir. *Stenus* schijnt een oecologisch tamelijk heterogene groep te vormen. Door de grote overeenkomst in de bouw van de monddelen (o.a. een sterk verlengde onderlip, die dienst doet als kleef/vangapparaat), die zeer karakteristiek is binnen de familie, is het te verwachten dat de verschillende soorten eenzelfde soort voedsel tot zich nemen. Enkele uitzonderingen daargelaten zijn het polyfage rovers, die zich aan allerlei Arthropoden, zoals mijten (Acari) en springstaarten (Collembola) (en dan in het bijzonder de larven ervan) en kleine aaltjes (Nematoda) tegoed doen (Renkonen, 1950).

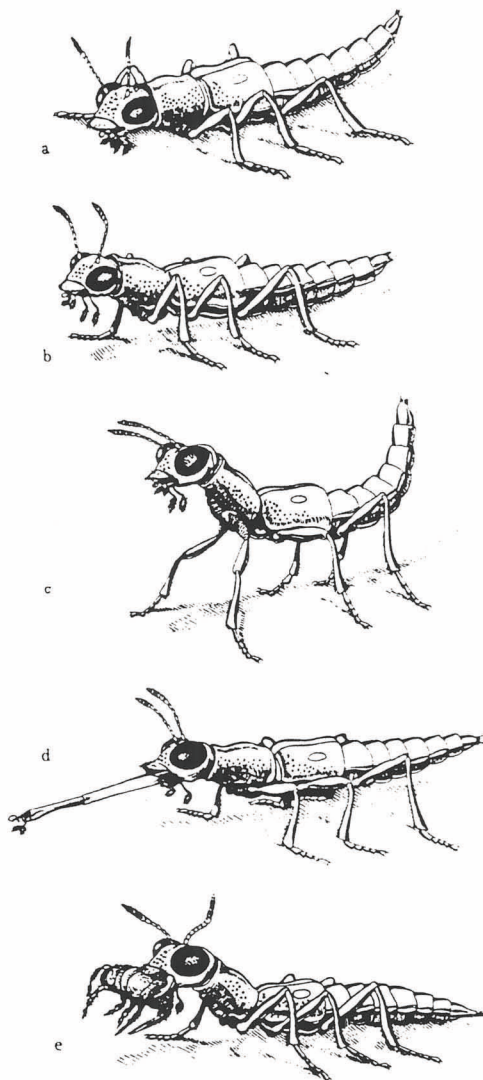

Fig. 2 Jachtgedrag van *Stenus comma*. a) Loerhouding. b) Oprichten kop en borststuk. c) Oprichten gehele lichaam. d) Naar voren richten van het lichaam en gelijktijdig uitsteken van het vangapparaat. e) Vangapparaat wordt met prooi teruggetrokken. Kaken pakken prooi beet. Prooi wordt opgegeten.

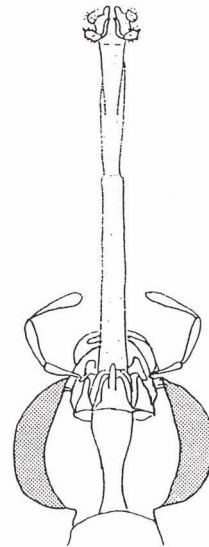

Fig. 1. Onderzijde kop van *Stenus comma* met uitgestulpte onderlip.

De prooidiertjes worden door een voorwaartse, opgerichte beweging van de kop en het plotseling uitstulpen van de onderlip gegrepen. Een uitgebreide beschrijving van het kleef/vangapparaat en de jachtmethode van *Stenus* geeft Weinreich (1968)(fig. 2). Verschillende soorten vertonen in de loop van het seizoen een verandering in biotoopkeuze. In het droge seizoen worden ze op droge, grazige plaatsen gevonden, terwijl ze in voor- en najaar juist in vochtige biotopen zijn aan te treffen (Benick, 1915). Benick veronderstelt dat de meeste soorten, op grond van de aanwezigheid van de grote ogen, een nachtelijke levenswijze hebben. Toch is een aantal soorten overdag op ongestoorde plaatsen actief waargenomen. Op warme, broeierige dagen klimmen veel soorten tegen de begroeiing omhoog of vliegen tegen de avond rond, soms in groot aantal (eigen waarnemingen; Larsen, 1963). Alle soorten kunnen als imago overwinteren. Hoewel exemplaren worden gevonden achter boomschors, in mos op bomen en in de bladscheden en stengels van oeverplanten (Horion, 1963), zullen de meeste wel overwinteren in de bovenste bodemlaag en in mieren- en mollennesten. Hierdoor kunnen de grote aantallen exemplaren in het aanspoelsel langs overstroomde weilanden en in uiterwaarden in het voorjaar worden verklaard (eigen waarnemingen; Horion, 1963; Benick, 1929). Over de larven en hun metamorfose is nog weinig bekend. Benick (1929) geeft een afbeelding van de larve van *S. comma* (fig. 3). Weinreich (1968) geeft afbeeldingen en beschrijvingen van de eieren en van de larven van *S. comma*, *S. biguttatus*, *S. ater*, *S. incrassatus* en *S. boops* en van de poppen van *S. comma* (fig. 4), *S. incrassatus* en *S. boops*. Larsen (1963), die in Denemarken de larven van *S. impressus* en *S. geniculatus* heeft aangetroffen van december tot februari, heeft aangetoond dat niet alle soorten hun voortplantingsperiode in het voorjaar of de zomer hebben, maar dat er ook soorten zijn die zich in de winter voortplanten en dan voorkomen op plaatsen die daarvoor in het voorjaar of de zomer ongeschikt zijn als gevolg van te lage vochtigheid of een te hoge concentratie van predatoren. De gemiddelde cyclus van ei tot imago duurt ca. 25 dagen (Weinreich, 1968). De meeste Nederlandse vertegenwoordigers van *Stenus* zijn hygroofiel en leven als rovers langs oevers van beken, rivieren, plassen, in moerassen en op vochtige plaatsen in leem-, grind- en steengroeves, waarbij open plekken de voorkeur hebben. Veel soorten leven in vochtig, rottend plantenmateriaal. Enkele soorten prefereren droge plaatsen (*S. atratulus*, *S. ochropus*), droge heidevelden (*S. geniculatus*) of gebieden met getijdenwerking (*S. calcaratus*). Een enkele soort leeft uitsluitend bij mieren (*S. aterrimus*). *Dianous coerulescens* leeft vooral in mos en andere begroeiing in de sproeizone van watervallen en watermolens.

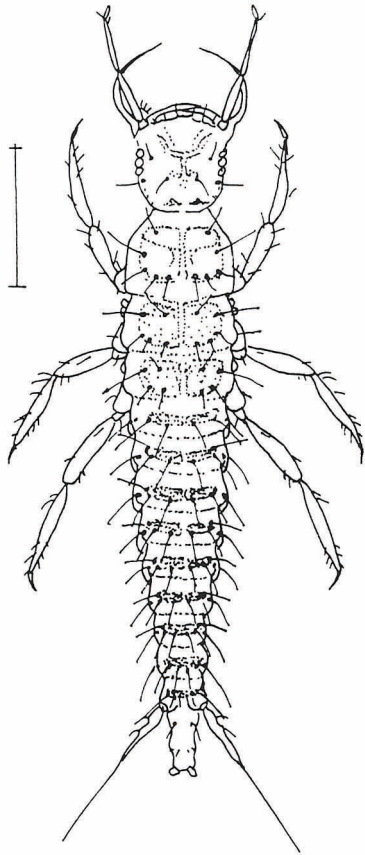

Fig. 3 Larve van *Stenus comma*.

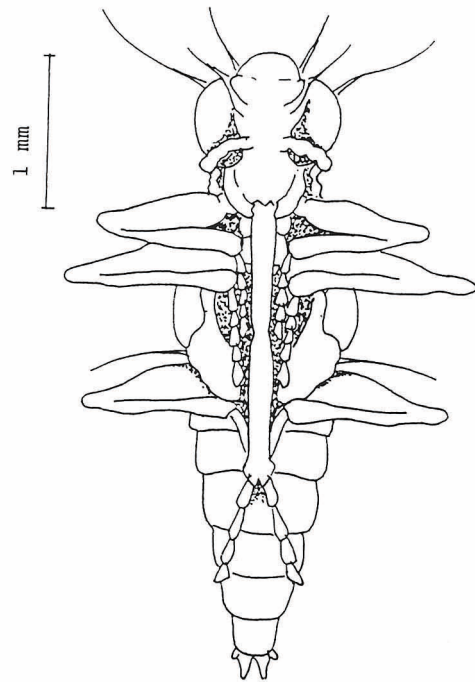

Fig. 4 Pop van *Stenus comma*.

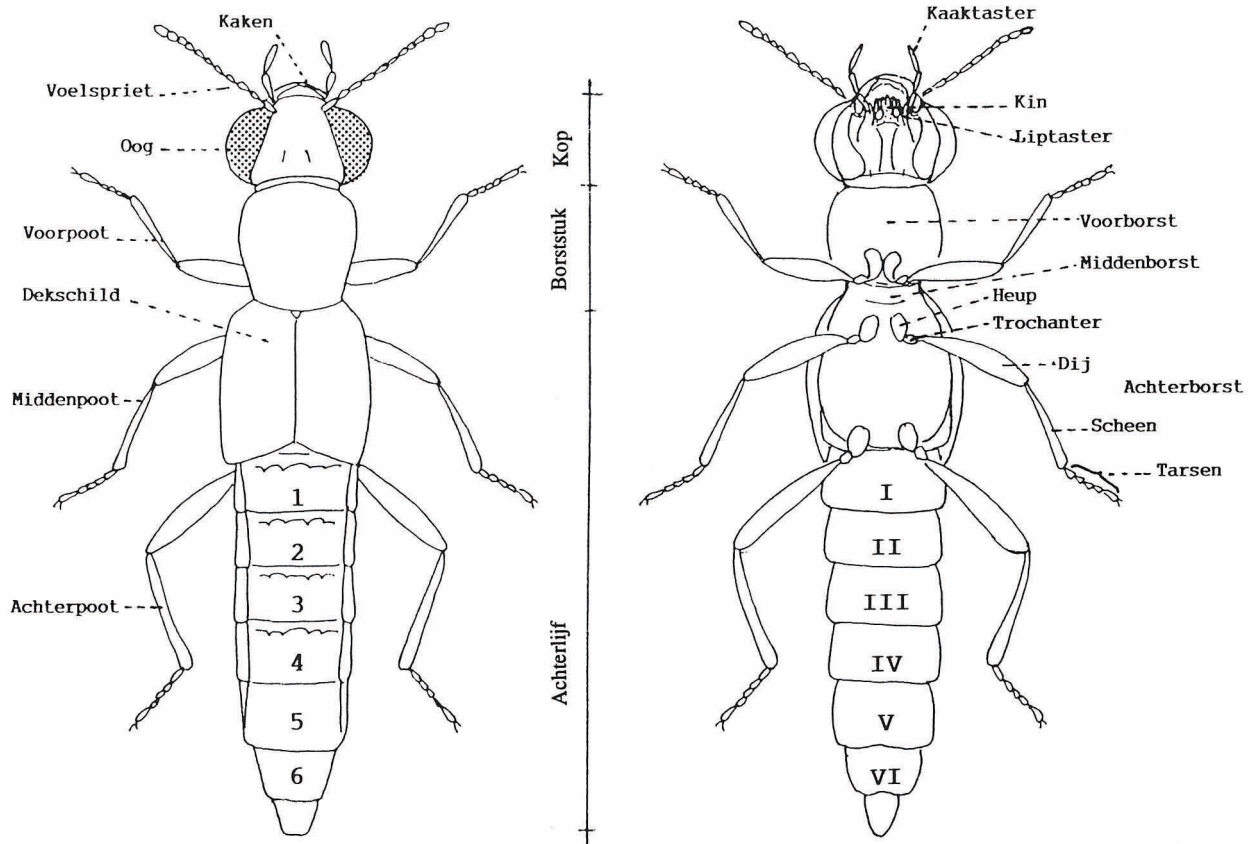
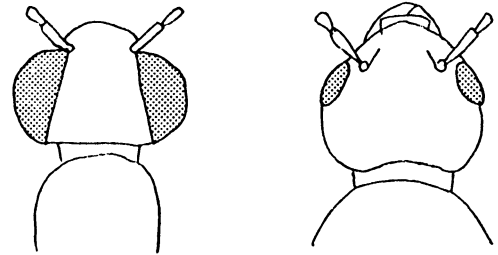

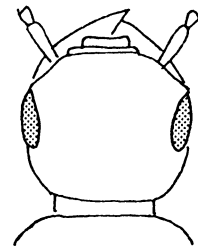
Fig. 5 Lichaamsbouw van *Stenus boops*.

Tabel voor de bepaling van de subfamilies van de Staphylinidae.

- 1. Dekschilden met sterke lengteribben. Achterlijf op de bovenzijde met diepe groeven, welke door krachtige lengtekielen gedeeld zijn. Voelspriet 9-ledig met een uit 1 lid bestaande eindknop. Halsschild aan de onderzijde met sterk ontwikkelde sprietgroeven. *Micropeplinae*
- Dekschilden over het algemeen zonder lengteribben. Indien deze wel aanwezig zijn, bezit het achterlijf op de bovenzijde geen groeven. Voelspriet over het algemeen 11-ledig, zelden 10-ledig. Indien een eindknop aanwezig is, bestaat deze uit minimaal 2 leden 2
- 2. Voelspriet op de bovenzijde van de kop tussen de ogen of ter hoogte van de voorrand van de ogen ingeplant (fig. 6 en 7; het beste schuin van voren te zien) 3
- Voelspriet aan de voor- of zijkant van de kop ingeplant (fig. 8, 9 en 10) Overige onderfamilies
- 3. Kop met kleinere, niet uitpuilende ogen (fig. 7), zelden breder dan het halsschild. Indien dit wel zo is, dan de bovenzijde van het lichaam niet grof bestippeld. Over het algemeen kleine soorten. *Aleocharinae*
- Kop met zeer grote, bolle ogen, welke de gehele zijkant van de kop of een groot deel daarvan innemen (fig. 6). Kop, over de ogen gemeten, breder dan of even breed als het halsschild, en naar achteren toe sterk afgesnoerd. Halsschild aan de zijden niet gerand. Bovenzijde krachtig bestippeld *Steninae*

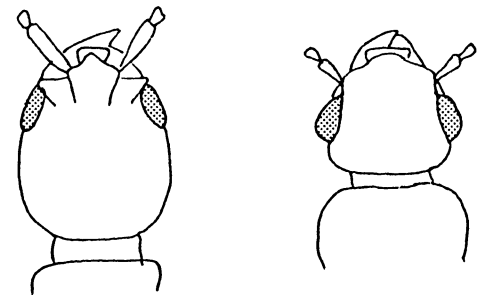
6 7

8

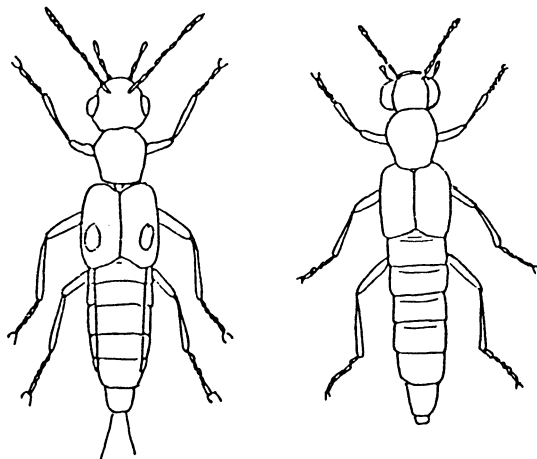
Tabel tot de genera van de onderfamilie Steninae.

- 1. De ogen nemen de gehele zijkant van de kop in. Slapen zijn niet herkenbaar (fig. 12). Bovenzijde zwart of zwart met metaalgans, zeer zelden met een blauwe weerschijn. Dekschilden soms met een roodachtige vlek. In ons land 78 soorten *Stenus*
- Kop met kleinere ogen en duidelijk ontwikkelde slapen, die ongeveer half zo lang zijn als de ogen. Achterlijf aan het uiteinde met een paar lange borstels (fig. 11). Lichaam metaalachtig blauw. Dekschilden met een roodachtige vlek. In ons land slechts één soort (*coeruleus*) *Dianous*

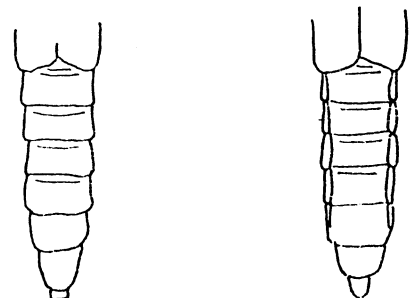
9 10

Fig. 6-10. Kopvormen.

11 12

Fig. 11-12. Habitus van *Dianous* (11) en *Stenus* (12).

13 14

Fig. 13-14. Achterlijf zonder (13) of met (14) een duidelijke rand.

Tabel tot de Nederlandse soorten van het genus *Stenus*

1. Achterlijf met een duidelijk afgezette, doorgaande zijrand aan de zijden van alle tergieten (fig. 14) 2
 - Achterlijf in ieder geval aan de zijden van het tweede tot en met vierde tergiet zonder duidelijk afgezette zijrand (fig. 13) 5
 2. Achtertarsen lang en slank, samen even lang als de schenen of iets korter (fig. 15 en 16). Eerste tarslid duidelijk langer dan het laatste. 3
 - Achtertarsen korter, samen niet of weinig langer dan de helft van de schenen (fig. 17 t/m 21). Het eerste tarslid niet of weinig langer dan het laatste 4
 3. Het vierde lid van de achtertarsen gewoon of iets uitgerand, niet breder dan het derde tarslid (fig. 15). Subgenus *Stenus* 6
 - Het vierde lid van de achtertarsen diep gespleten, tweelobbig, duidelijk breder dan het derde tarslid (fig. 16). Subgenus *Parastenus* 23
 4. Het vierde lid van de achtertarsen gespleten, tweelobbig. Het uiteinde van de lobben reikt tot aan of voorbij het midden van het eindlid (fig. 17). Subgenus *Hemistenus* 55
 - Het vierde lid van de achtertarsen eenvoudig of aan het uiteinde enigszins uitgerand, niet breder dan het derde tarslid (fig. 18 en 19). Subgenus *Nestus* 34
 5. Het vierde lid van de achtertarsen gewoon of zwak gelobd, waarbij de lobben nauwelijks de basis van het eindlid omvatten (fig. 20). Subgenus *Tesnus* 65
 - Het vierde lid van de achtertarsen diep gespleten, tweelobbig (fig. 21). Subgenus *Hypostenus* 69
 6. Dekschilden met een roodachtige middenvlek 7
 - Dekschilden éénkleurig zwart 11
 7. De voorste tergieten met een duidelijk middenkieltje aan de basis. De dijen aan de basis uitgebreid geelrood gekleurd 8
 - De voorste tergieten zonder een middenkieltje aan de basis. De poten meestal geheel zwart 9
 8. Groter, 6 - 7 mm. Eindlid der kaaktasters, knieën en tarsen donker. Halsschild nauwelijks langer dan breed. Achterdijen van de mannetjes aan de binnenzijde lang, afstaand behaard *bimaculatus*
 - Kleiner, 4 - 4,5 mm. Poten geel of de knieën bruinachtig. Halsschild veel langer dan breed. Achterdijen van de mannetjes gewoon *stigmula*
 9. Basis van de dijen grotendeels geelrood *guttula*
 - Poten geheel zwart 10
 10. Het eerste lid en de basale helft van het tweede lid van de kaaktasters geel. De roodachtige vlek op de dekschilden klein (fig. 22). Kop met een zwakke middenkiel. Lichaam slank. (Aedeagus fig. 24.) *biguttatus*
 - Alleen het eerste lid van de kaaktasters geel. Soms de basis van het tweede lid licht gekleurd. De roodachtige vlek op de dekschilden groter (fig. 23). Kop met krachtige, brede middenkiel. Lichaam groter en krachtiger gebouwd. (Aedeagus fig. 25.) *comma* (= *bipunctatus*)
 11. De basaalgroef van de voorste tergieten zonder middenkiel 12
 - De basaalgroef van de voorste tergieten met een duidelijke middenkiel 14
 12. Basis van de dijen uitgebreid geelachtig gekleurd. Bovenzijde goudgeel behaard. Matglanzend. Bovenzijde dicht bestippeld *fossulatus*
 - Dijen geheel zwart of donker roodbruin 13
 13. Bovenzijde sterk glanzend. Halsschild en dekschilden zeer grof, dicht en rimpelig bestippeld. De basis van de voorste tergieten zeer dicht bestippeld *asphaltinus*
 - Kop, halsschild en dekschilden matglanzend. Halsschild, dekschilden en de basis van de voorste tergieten minder sterk bestippeld. Bestippeling van de kop met gladde tussenruimten. Dekschilden niet langer dan breed. Poten en het midden van de sprietten roodbruin *aterrimus*
 14. Dijen en schenen geheel zwart 15
 - Dijen aan de basis roodbruin of geel. 18

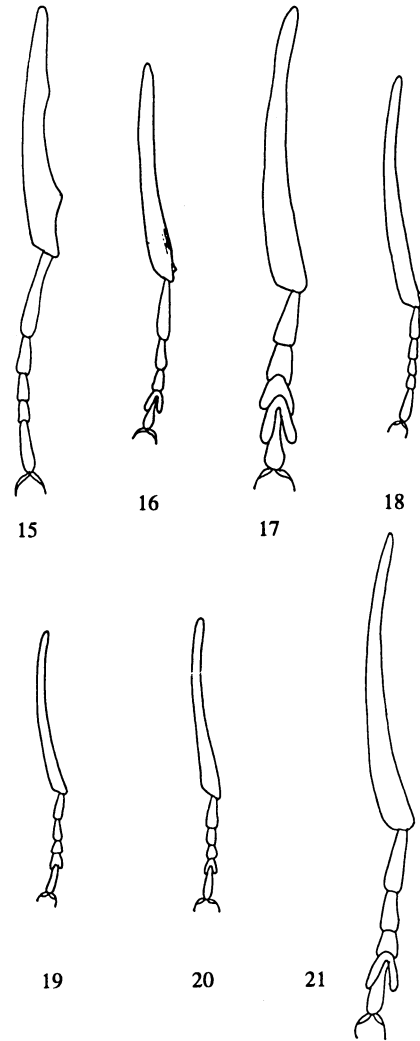

Fig. 15-21. Tars- en scheenvormen.

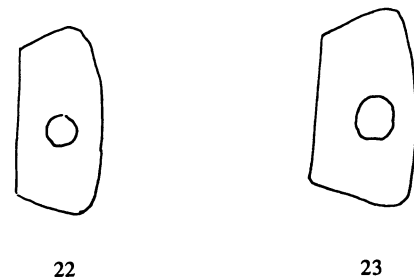

Fig. 22-23. Dekschilden van *Stenus biguttatus* (24) en *S. comma* (23).

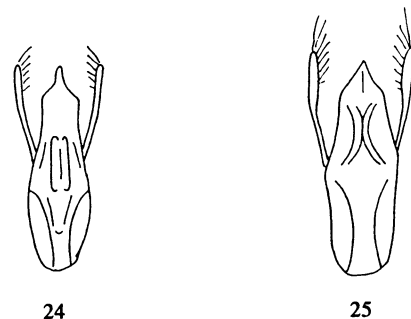

Fig. 24-25. Aedeagi van *Stenus biguttatus* (24) en *S. comma* (25).

15. Grote soort van 5 - 6,5 mm. Dekschilden nauwelijks zo lang als het halsschild. De bestippeling van de dekschilden sterk gerimpeld. Buik van de mannetjes over de gehele lengte met een dichte, lang afstaande beharing. De schenen van de mannetjes met een krachtige middentand (fig. 28). (Aedeagus fig. 29) *calcaratus*
- Kleinere soorten of grote soorten waarvan de dekschilden duidelijk langer dan het halsschild zijn. Bij de mannetjes is de buik nooit lang, afstaand behaard 16
16. Breed gebouwde soort. Kop nauwelijks smaller dan de dekschilden. Dekschilden samen duidelijk breder dan lang. Halsschild niet langer dan breed, zonder duidelijke middengroef. Achterdijen bij de mannetjes verdikt en aan de binnenzijde lang, afstaand behaard (fig. 26). (Aedeagus fig. 30) *juno*
- Slankere soorten. Halsschild gestrekter en met duidelijke middengroef. Dekschilden samen nauwelijks breder dan lang. De achterschenen bij de mannetjes zonder lange beharing . 17
17. Lengte 5 - 5,5 mm. Kop nauwelijks merkbaar smaller dan de dekschilden. Achterschenen van de mannetjes iets achter het midden met een klein tandje aan de binnenkant (fig. 27). (Aedeagus fig. 31) *ater*
- Lengte 4,2 - 4,8 mm. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Achterschenen van de mannetjes zonder middentand. *longitarsis*
18. Kleinere soorten van minder dan 4,5 mm lengte. Halsschild niet langer dan breed 19
- Grotere soorten van meer dan 4,5 mm lengte. Halsschild langer dan breed 20
19. Lengte 3,8 - 4,2 mm. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Halsschild en dekschilden dicht en grof bestippeld. Poten helder roodbruin met smalle, zwarte knieën. Achterdijen van de mannetjes met een doornje aan de top (fig. 34) . . . *sylvester*
- Lengte 3 - 3,5 mm. Kop ongeveer zo breed als de dekschilden. Middenschenen van de mannetjes met een sterke middendoorn (fig. 33). Achterschenen zonder doorn *proditior*
20. Poten zwart met roodbruine dijbasis. Dekschilden langer en veel breder dan het halsschild. Halsschild tamelijk oneffen met dichte bestippeling. Achterschenen van de mannetjes zonder lange beharing. Middenschenen met een sterk ontwikkeld tandje aan de top (fig. 32). (Aedeagus fig. 37.) *scrutator*
- Dijen aan de basis geel of geelrood. Achterschenen van de mannetjes met lange, afstaande haren bezet 21
21. Dekschilden enigszins glanzend, met duidelijke microstructuur. De bestippeling op het midden van de dekschilden bestaat uit duidelijk geïsoleerd staande stippen. Kop sterk ontwikkeld. Kaaktasters zwart. *lustrator*
- Bovenzijde matter. Bestippeling overal gerimpeld. Kop smaller dan de dekschilden. Kaaktasters geel of bruinachtig. 22
22. Halsschild en dekschilden krachtig, onregelmatig bestippeld, iets glanzend. Dekschilden samen breder dan lang, iets korter dan het halsschild. Halsschild met korte, krachtige lengte-indruk in het midden. Dijen vaak grotendeels donker. Buik van de mannetjes over de gehele lengte lang, afstaand geel behaard. (Aedeagus fig. 35) *providus* (= *rogeri*)
- Halsschild en dekschilden minder krachtig, maar dichter en regelmatiger, rimpelig bestippeld, mat. Dekschilden iets langer dan het halsschild, samen even lang als of iets langer dan breed. Halsschild zonder lengte-indruk in het midden. Buik van de mannetjes op de eerste vier sternieten nauwelijks behaard. (Aedeagus fig. 36) *clavicornis*
23. Het gehele achterlijf tot en met het vijfde tergiet gelijkmatig glanzend. De ondergrond zonder microstructuur 24
- Het achterlijf tussen de bestippeling met microstructuur. De microstructuur is soms op de eerste tergieten onduidelijk, maar op het vijfde tergiet altijd duidelijk zichtbaar. 28
24. De beide basaalleiden van de sprieten zwart. Halsschild met een middengroef. Dekschilden met duidelijke indrukken, langer dan het halsschild. 25
- Hooguit het eerste sprietlid zwart. 26

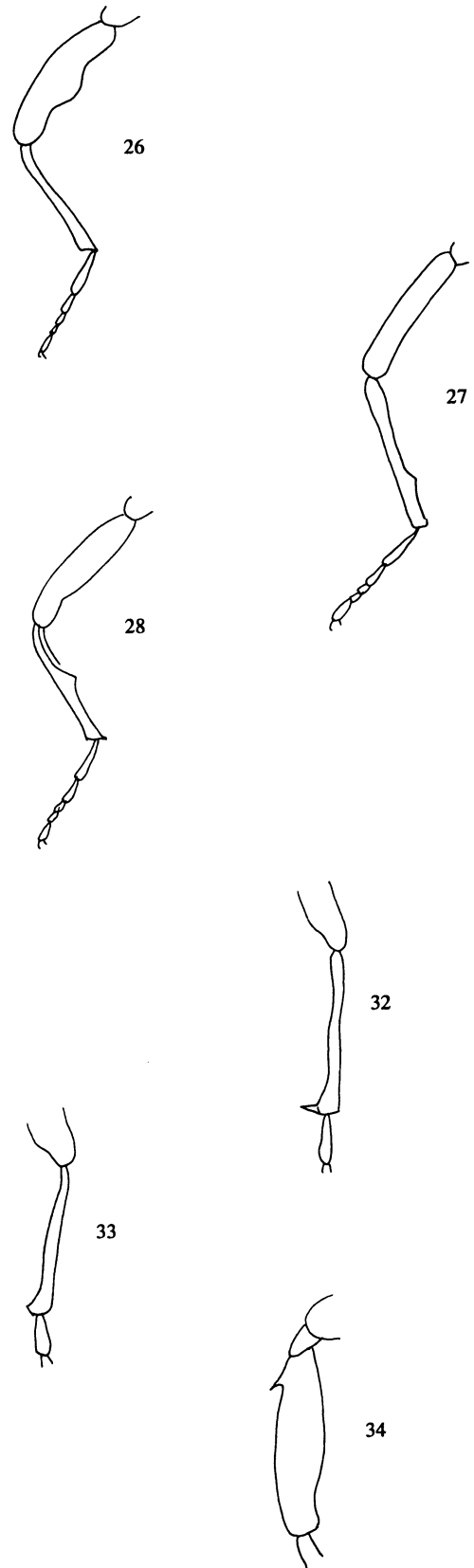

Fig. 26-28 en 32-34. Poten van ♂♂ van *Stenus juno* (26), *S. ater* (27), *S. calcaratus* (28), *S. scrutator* (32), *S. proditior* (33), *S. sylvester* (34).

- 25. Bovenzijde matglanzend. Dekschilden en achterlijf tamelijk fijn bestippeld. Poten omvangrijk donker gekleurd. *ossium*
- Bovenzijde glanzend. Dekschilden en achterlijf krachtig bestippeld. *subaeneus*
- 26. Kleine, bronsachtig glanzende soort van 3-3,5 mm. Dekschilden naar achteren toe rechthoekig verbreed (fig. 39), zonder oneffenheden. Sprieten en poten geel. Het uiteinde van de sprieten en soms de top van de dijen iets donkerder. Halsschild met middengroef. *ochropus* (= *erichsoni*)
- Grotere soorten van 4-5,5 mm. Dekschilden meer of minder oneffen, de zijden zwak gebogen (fig. 38 en 40). 27
- 27. De bovenzijde tamelijk fijn en dicht bestippeld. De bestippling van het vijfde tergiet gelijkmatig; de bestippling op het achterste gedeelte nauwelijks zwakker of wijder dan op het voorste gedeelte. 28
- Bovenzijde krachtig bestippeld. Het vijfde tergiet òf aan de basis krachtig bestippeld en op het achterste deel fijn bestippeld òf overal zeer wijd en fijn bestippeld. Dekschilden met duidelijke indrukken. 29
- 28. Dekschilden duidelijk langer dan het halsschild. Halsschild slank met krachtige middengroef, de zijden weinig gebogen. Achterlijf tussen de bestippling zonder microstructuur. Poten geel met iets bruinachtige knieën *aceris*
- Dekschilden niet langer dan het aan de zijden sterk gebogen halsschild, naar het uiteinde toe meestal duidelijk verbreed (fig. 38). De middengroef van het halsschild vlak of onduidelijk. Op het achterlijf is een duidelijke microstructuur zichtbaar, vooral op het achterste gedeelte. Poten geel, soms de knieën smal bruin *impressus*
- 29. De zijrand van het achterlijf zeer fijn, veel smaller dan de diameter van de schenen in het midden. Poten geel. De dekschilden ongeveer zo lang als samen breed, niet korter en veel breder dan het halsschild. Derde sprietlid weinig langer dan het vierde. *pallipes*
- Achterlijf met duidelijk afgezette zijrand, welke minstens zo breed is als de diameter van de schenen in het midden . . . 30
- 30. Dekschilden met afgeronde, smalle schouders, naar het uiteinde toe duidelijk verbreed (fig. 40), zo lang als het halsschild. Bovenzijde zwak, bronsachtig glanzend. Het voorste deel van het lichaam zonder duidelijke microstructuur. Halsschild en dekschilden met zeer zwakke indrukken. *ludyi* (= *coarcticollis*)
- Dekschilden met duidelijke, hoekige schouders, naar het uiteinde toe niet duidelijk verbreed (fig. 38), meestal langer dan het halsschild. 31
- 31. Sprieten en poten zwart of donkerbruin. De dijen aan de basis en het midden van de sprieten roodbruin. Bovenzijde zwart, zonder metaalglans, grof bestippeld. *fuscicornis*
- Tenminste het midden van de sprieten en de basis van de dijen geel of geelrood. 32
- 32. Bovenzijde zwart. De dijen voor de helft en de schenen in meer of mindere mate zwart. Kop zo breed als de dekschilden. De dekschilden niet langer en slechts weinig breder dan het halsschild. *palustris*
- Dijen slechts aan de top donker of geheel geel 33
- 33. Bovenzijde mat, zonder metaalglans, dicht bestippeld en overal met een duidelijke microstructuur. Dekschilden zo lang als en weinig breder dan het halsschild, met zwakke indrukken. Derde lid van de kaaktasters donker. Sprieten bereiken, teruggelgd, niet de achterrand van het halsschild *geniculatus*
- Bovenzijde met zwakke metaalglans. De dekschilden met zwakke indrukken, duidelijk breder dan het halsschild. Derde lid van de kaaktasters eenkleurig geel. Poten aan de knieën iets donkerder. *flavipalpis*
- 34. De basis van de voorste tergieten zonder lengteplooiïtjes . 35
- De basis van de voorste tergieten met korte lengteplooiïtjes. 37

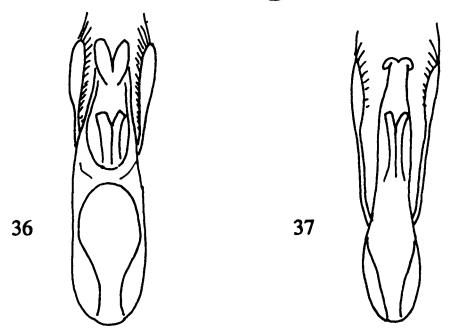
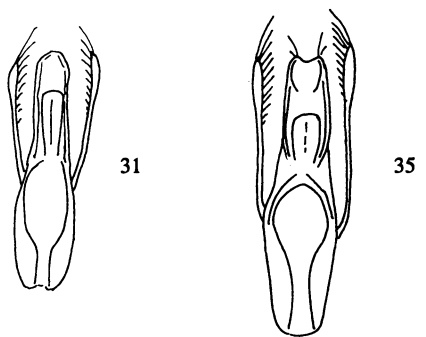
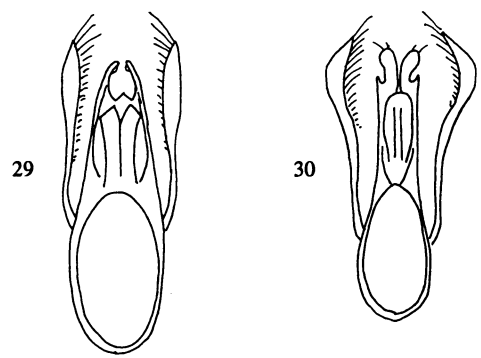

Fig. 29-31, 35-37. Aedeagi van *Stenus calcaratus* (29), *S. juno* (30), *S. ater* (31), *S. providus* (35), *S. clavicornis* (36), *S. scrutator* (37).

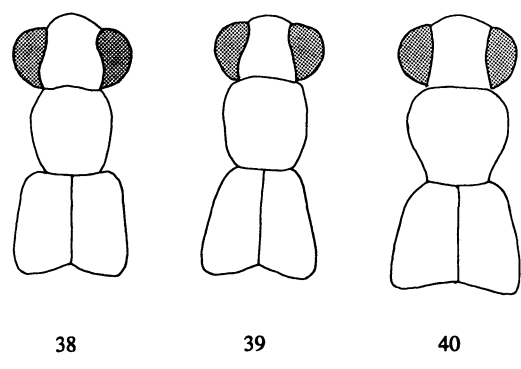

Fig. 38-40. *Stenus impressus* (38), *S. ochropus* (39), *S. ludyi* (40).

- 35. Het halsschild zeer oneffen, aan beide zijden met een krachtige indruk. Voorhoofds-groevenkrachtig. Kop tussen de voorhoofds-groeven sterk gewelfd. Poten zwart. Dekschilden langer dan het halsschild. *pusillus*
- Het halsschild zonder duidelijke oneffenheden en indrukken aan de zijden. De kop tussen de voorhoofds-groeven weinig gewelfd. Poten roodbruin. 36
- 36. Bij de mannetjes is de achterrand van het zesde sterniet in een vlakke boog uitgerand (fig. 41). Penis met afgeronde top (fig. 43) *nanus*
- De achterrand van het zesde sterniet bij de mannetjes in een scherpe hoek uitgesneden (fig. 42). Top van de penis recht (fig. 44). *assequens* (Onderscheid van deze beide soorten is zonder onderzoek van het mannelijk genitaalapparaat nauwelijks mogelijk.)
- 37. De basaalgroeven van de voorste tergieten met één lengteplooi-tje in het midden. Soms bevindt zich aan weerszijden van dit middenplooi-tje nog een kort lengteplooi-tje 38
- De basaalgroeven van de voorste tergieten met vier lengteplooi-tjes. 42
- 38. Het achterlijf naar het uiteinde toe sterk versmald. Kleine soorten van 1,7 - 2,8 mm. Poten helder roodbruin. Kop duidelijk smaller dan de gezamenlijke breedte van de dekschil-den. 39
- Het achterlijf naar het uiteinde toe niet sterk versmald, meer parallel. Soorten van 2,8 - 4 mm. Kop niet smaller dan de gezamenlijke breedte van de dekschilden. 40
- 39. Zeer kleine soort van 1,7 - 2,2 mm. De dekschilden ongeveer de helft langer dan het halsschild, ongeveer zo lang als samen breed. Bovenzijde gelijkmatig dicht, maar niet sterk of rimpelig bestippeld. *pumilio*
- Soort van 2 - 2,5 mm lengte. Dekschilden niet of nauwelijks langer dan het halsschild, duidelijk korter dan samen breed. Bovenzijde sterk en rimpelig bestippeld *circularis*
- 40. Het voorhoofd zonder lengtegroeven en in het midden niet gewelfd (fig. 47). Bovenzijde diep zwart, mat, dicht en sterk bestippeld. Halsschild zonder midden groef. Dekschilden ongeveer zo lang als het halsschild . . . *glabellus*
- Het voorhoofd met duidelijke lengtegroeven en in het midden gewelfd (fig. 48) 41
- 41. De dekschilden meestal duidelijk langer, maar in ieder geval zo lang als het halsschild. Halsschild en dekschilden niet sterk, maar wel zeer dicht bestippeld. Poten zwart, het vierde tarslid duidelijk uitgerand. *carbonarius*
- De dekschilden zo lang als of korter dan het halsschild, sterk en onregelmatig bestippeld. Het halsschild niet of nauwelijks langer dan breed. Poten helder roodbruin *humilis*
- 42. De bovenzijde is opvallend dicht, zilvergrijs behaard. Het halsschild is voor het midden het breedst, met een (soms onduidelijke) korte middengroef, meestal minder opvallend behaard dan de rest van het lichaam. Het eerste lid van de kaaktasters zwart. *palposus*
- De bovenzijde niet opvallend zilvergrijs behaard. Tenminste het eerste lid van de kaaktasters geelrood. 43
- 43. Breed gebouwde soort. Sterk glanzend, de ondergrond zonder microstructuur. De bestippeling met brede tussenruimten, die plaatselijk zo breed zijn als de diameter van de stippen. Hals-schild op de achterhelft met een krachtige middengroef. Dekschilden met duidelijke oneffenheden. Poten zwart. *melanopus*
- Bovenzijde minder glanzend, de bestippeling veel dichter 44
- 44. Het voorhoofd tussen de ogen vlak ingedrukt; het midden van het voorhoofd ligt beneden het niveau van de binnenrand van de ogen (fig. 45). Dekschilden langer en breder dan het halsschild. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Poten zwart *morio*
- Het voorhoofd vlak, gelijkmatig gewelfd of met voorhoofds-groeven, waartussen het voorhoofd sterk gezwollen is (fig. 46, 47 en 48). Het midden van het voorhoofd ligt minstens op het niveau van de binnenrand van de ogen of hoger. 45

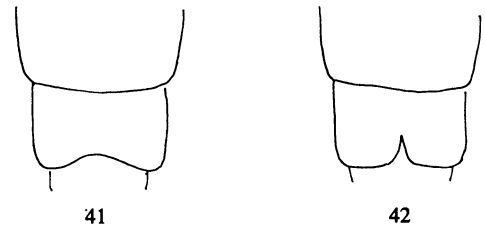

Fig. 41-42. 6^e Sterniet van *Stenus nanus* (41) en *S. assequens* (42).

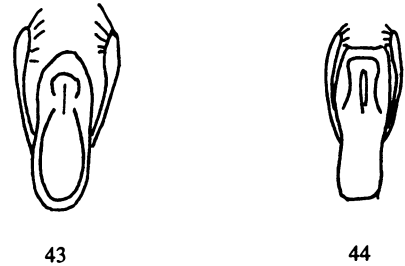

Fig. 43-44. Aedeagi van *Stenus nanus* (43) en *S. assequens* (44).

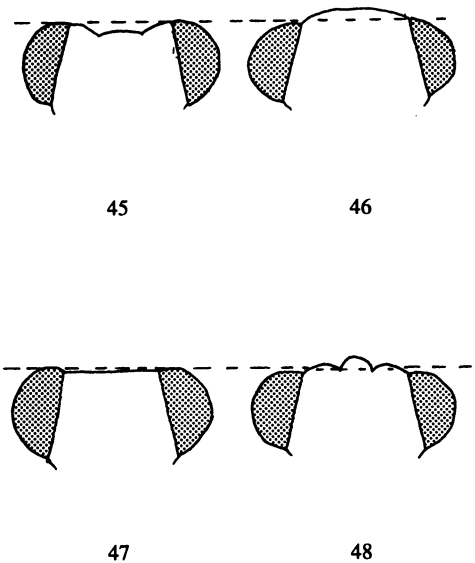

Fig. 45-48. Verschillende vormen van het voorhoofd.

- 45. Het halsschild is duidelijk langer dan breed, over de gehele lengte met een smalle middengroef. Poten zwart 46
- Het halsschild zonder doorgaande smalle middengroef. Soms is wel een verkorte middengroef zichtbaar. 47
- 46. De bovenzijde glanzend met krachtige bestippeling. Kop zo breed als de dekschilden. *nitens*
- De bovenzijde tamelijk mat, zwak maar zeer dicht bestippeld. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden *canaliculatus*
- 47. Poten roodbruin. 48
- Poten zwart. 51

48. De ondergrond van de dekschilden tussen de bestippeling zonder microstructuur, glanzend en vaak met een dichte beharing. De zijrand van het achterlijf van normale breedte. Het vierde tarslid gewoon of zwak uitgerand. 49
- De ondergrond van de dekschilden tussen de bestippeling met duidelijke microstructuur. De zijrand van het achterlijf smal of zeer smal. Het vierde tarslid soms duidelijk tweelobbig. 50
49. Het halsschild zo lang als breed, naar achteren toe zwak versmald, de achterrand zo breed als de voorrand. De kop zo breed als de dekschilden; deze duidelijk langer dan het halsschild. Het voorste gedeelte van het lichaam door de dichte beharing slechts zwak glanzend. *europaeus*
- Het halsschild langer dan breed, naar achteren toe sterker versmald; de achterrand smaller dan de voorrand. De kop smaller dan de dekschilden. De dekschilden niet langer dan het halsschild. Het voorste gedeelte van het lichaam minder behaard. *cautus*
50. Grotere soort van 2,8 - 3,5 mm. De dekschilden duidelijk langer en breder dan het halsschild. Het vierde tarslid duidelijk tweelobbig. Poten soms zwart (ab. *austriacus* Bernh.). *argus*
- Kleinere soort van 2,3 - 2,5 mm. Dekschilden zo lang als het halsschild. Het vierde tarslid gewoon. De zijrand van het achterlijf zeer smal. *fuscipes*
51. Soorten van 3,2-4,2 mm. De bovenzijde door bestippeling mat. De bestippeling van de dekschilden over bijna de gehele oppervlakte ineen gevloeid. De achterschelen van de mannetjes met een doortje aan de top. 52
- Kleinere soorten tot 3 mm lengte. De bestippeling van de dekschilden bestaat uit geïsoleerd staande stippen of is slechts plaatselijk ineen gevloeid. 53
52. De kop zeer klein, nauwelijks breder dan het halsschild (fig. 49). De dekschilden veel langer en breder dan het halsschild, met zwakke indrukken langs de naad en de zijranden. (Aedeagus fig. 51) *incrassatus*
- De kop duidelijk breder dan het halsschild (fig. 50). De dekschilden nauwelijks langer dan het halsschild en zonder oneffenheden. (Aedeagus fig. 52) *boops*
53. De kop duidelijk smaller dan de dekschilden. De ondergrond van de dekschilden glanzend en zonder of met nauwelijks te herkennen microstructuur. Het voorhoofd in het midden sterk gezwollen. De dekschilden langer dan het halsschild. *atratus*
- De kop nauwelijks of niet smaller dan de dekschilden. De ondergrond van de dekschilden met een duidelijke microstructuur. Het voorhoofd in het midden vlakker. 54
54. Soort van 2,5 - 2,8 mm lengte. De dekschilden slechts weinig breder en niet of weinig langer dan het halsschild, zonder herkenbare indrukken. Het voorhoofd in het midden vlak *subdepressus*
- Soort van 2,7 - 3,3 mm lengte. De dekschilden duidelijk breder en iets langer dan het halsschild, met duidelijke indrukken langs de naad en de zijden. Het voorhoofd in het midden gewelfd. *melanarius*
55. Poten geheel geel. Sprietten geel met donker basaallid. Lichaam opvallend slank. Kop iets breder dan de dekschilden; deze langer dan breed en naar het uiteinde iets verbreed. *flavipes*
- Poten roodachtig, bruin of gedeeltelijk zwart. 56
56. Het derde tarslid diep tweelobbig. Halsschild zo lang als of langer dan breed. Bovenzijde opvallend zilvergrijs behaard. 57
- Het derde tarslid gewoon. Bovenzijde weinig opvallend behaard. Halsschild niet langer dan breed. 60
57. Poten zwart, tarsen donker. Tenminste het derde lid van de kaaktasters zwart. 58
- Tarsen en kaaktasters geelachtig. 59
58. Lengte 4,3-4,8 mm. De bovenzijde van het achterlijf glad, zonder microstructuur. Achterlijf met smalle zijrand. Sprietten bruinachtig, basaallid zwart. *binotatus*
- Lengte 4,8-6,5 mm. Bovenzijde van het achterlijf met duidelijke microstructuur. De zijden van het achterlijf breder gerand. Sprietten met donkere basis en top *pubescens*

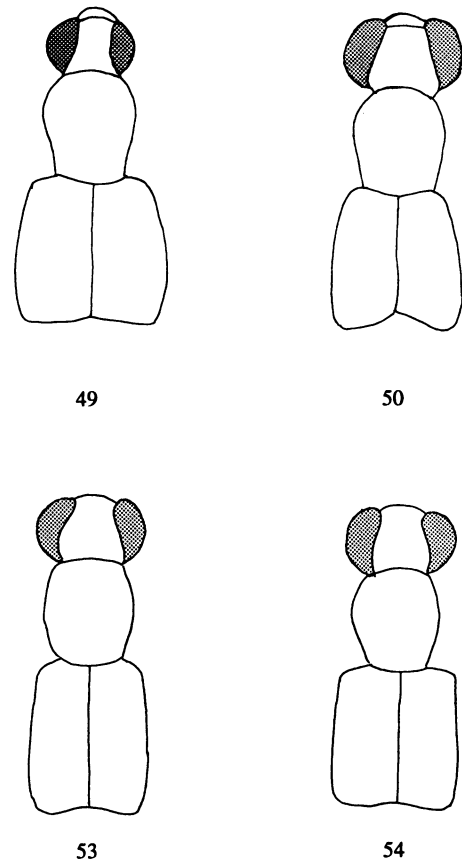

Fig. 49-50 en 53-54. *Stenus incrassatus* (49), *S. boops* (50), *S. niveus* (53), *S. pallitarsis* (54).

59. Lengte 4,5-5,5 mm. Bestippeling krachtig. Dekschilden relatief korter en breder dan bij *S. niveus* (fig. 54). Het midden van de sprietten en de tarsen geel. (Aedeagus fig. 55) . . . *pallitarsis*
- Lengte 4-4,5 mm. Bestippeling minder krachtig dan bij *S. pallitarsis*. Dekschilden relatief langer en smaller dan bij *S. pallitarsis* (fig. 53). Het midden van de sprietten en de tarsen donkerder, vaak bruinachtig. De achterschelen van de mannetjes met een krachtige doorn aan de top. (Aedeagus fig. 56) . . . *niveus*
60. Het basaallid van de sprietten geel. De bovenzijde glanzend. Dekschilden tamelijk oneffen. Achterste helft van de dijen zwart. *picipennis*
- Het basaallid van de sprietten zwart. 61
61. De bovenzijde sterk glanzend, zeer oneffen. De bestippeling van het halsschild en de dekschilden wijd; de ruimten tussen de stippen zo groot als de diameter ervan. De dekschilden naar het uiteinde toe duidelijk breder. De poten geelrood, de knieën zwart. *nitidiusculus*
- De bovenzijde zwak glanzend. De bestippeling veel dichter. De zijden van de dekschilden meer parallel. 62
62. De eerste tergieten aan de basis met een duidelijk lengteplooije in het midden. De sprietten geel met donkere basis en top. De poten zwart; de basis van de dijen soms donkerbruin. De dekschilden ongeveer zo lang als het halsschild. *bifoveolatus*
- De eerste tergieten zonder lengteplooije aan de basis . . . 63
63. Lengte 2,8-3,3 mm. De sprietten geheel zwart. De dekschilden duidelijk langer dan het halsschild. De bovenzijde dicht bestippeld. *leprieuri*
- De sprietten vanaf het tweede lid geelrood. 64

64. Lengte 3,8-4,2 mm. De dekschilden duidelijk langer en breder dan het halsschild. De kop smaller dan de dekschilden. De kaaktasters geel. De poten bruinachtig met donkere knieën *picipes*
- Lengte 3-3,6 mm. De dekschilden niet langer dan het halsschild; samen breder dan lang. De kop zo breed als de dekschilden. Het derde lid van de kaaktasters donker. De poten helder roodbruin. *brevipennis*
65. De voorste tergieten zonder lengteplooijs aan de basis. Het vierde tarslid zwak tweelobbig. 66
- De voorste tergieten met vier lengteplooijs aan de basis. 67
66. De poten roodbruin. Het voorhoofd met duidelijke lengtegroeven en verheven middengedeelte. De dekschilden niet langer dan het halsschild. *brunnipes*
- De poten zwart. Het voorhoofd zonder duidelijke lengtegroeven. De dekschilden langer dan het halsschild. *nigritulus*
67. De kop zo breed als de dekschilden. Het voorste gedeelte van het lichaam mat, krachtig en zeer dicht bestippeld. De poten zwart of donkerbruin. *opticus*
- Het voorste gedeelte van het lichaam glanzend. De kop smaller dan de dekschilden. 68
68. Lengte 2,5 mm. De poten roodbruin, soms zwart. De kop met zwak aangeduide voorhoofdsgroeven. Het achterlijf naar het uiteinde toe duidelijk versmald, tamelijk glanzend *formicetorum*
- Lengte 3-3,5 mm. De poten zwart, de schenen soms donkerbruin. De kop met duidelijke voorhoofdsgroeven. Het achterlijf door duidelijke microstructuur matter. *crassus*
69. De dekschilden met een roodachtige vlek op het midden. Het halsschild en de dekschilden glanzend en krachtig maar niet dicht bestippeld. De basis van de dijnen en het grootste deel van de sprieten geelrood. *kiesenwetteri*
- De dekschilden zonder roodachtige vlek, geheel zwart 70
70. Tenminste de basis van de dijnen geel. 71
- De dijnen éénkleurig zwart of bruinachtig. 73
71. De sprieten geel met een zwart basaallid. De poten geel met zwarte knieën. *similis*
- De sprieten geheel geel. De top van de dijnen en de schenen grotendeels donker. 72
72. De bovenzijde tamelijk mat met duidelijke microstructuur; fijn bestippeld. *solutus*
- De bovenzijde glanzend zonder microstructuur; grof bestippeld. *cicindeloides*
73. Lengte 2,5 mm. De poten zwart, de basis van de schenen opvallend geel. De kop ongeveer zo breed als het halsschild. De dekschilden sterk gewelfd en opvallend breed. Het achterlijf naar het uiteinde toe sterk versmald. De bovenzijde glanzend *fornicatus*
- Groter, de poten éénkleurig zwart of bruinachtig. 74
74. De eerste sprietleden, de top van de sprieten, de kaaktasters en de poten bruinachtig. De tarsen niet opvallend lichter dan de schenen. 75
- De sprieten vanaf het tweede lid en de kaaktasters geheel geel. De poten zwart met geelachtige tarsen. 76
75. Het derde tot achtste sprietlid geel. De poten helder roodbruin. De dekschilden tussen de bestippling glanzend, duidelijk langer dan het halsschild. *fulvicornis*
- Het derde tot achtste sprietlid donker roodbruin of geelbruin. De dekschilden matter door duidelijke microstructuur, ongeveer zo lang als het halsschild. *latifrons*
76. Groter, 4-5,3 mm. De beharing op de bovenzijde opvallend, enigszins zilverachtig glanzend. De eerste twee zichtbare tergieten aan de basis met een lengteplooijs in het midden. (Aedeagus fig. 57) *bohemicus*
- Kleiner, 3,5-4,5 mm. De beharing korter en minder opvallend. De eerste twee zichtbare tergieten zonder een lengteplooijs aan de basis. 77
77. De dekschilden aan de zijden enigszins rimpelig bestippeld. Het voorste deel van het lichaam mat. (Aedeagus fig. 58) *tarsalis*
- De dekschilden aan de zijden fijn bestippeld. Het voorste deel van het lichaam glanzend. Zonder onderzoek van het mannelijk genitaalapparaat niet van de vorige soortte onderscheiden. (Aedeagus fig. 59) *oscillator*

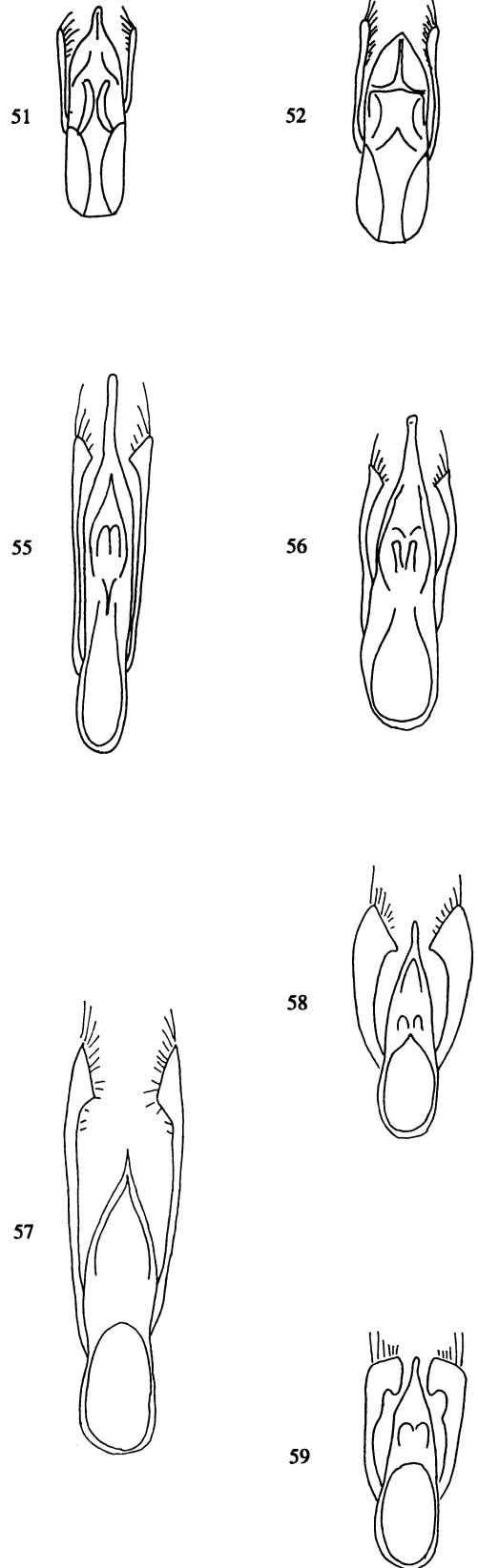

Fig. 51, 52, 55-59 Aedeagi van *Stenus incrassatus* (51), *S. boops* (52), *S. pallitarsis* (55), *S. niveus* (56), *S. bohemicus* (57), *S. tarsalis* (58), *S. oscillator* (59).

Beschrijving van de soorten

Stenus (Stenus) biguttatus (Linnaeus, 1758)

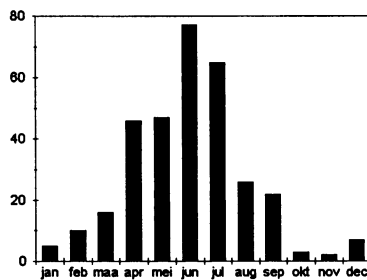
Beschrijving: Lengte 4,5-5 mm. Bronskleurig tot zwart. Voorste tergieten zonder een middenkieltje aan de basis. Dekschilden met een roodachtige vlek, welke kleiner is dan bij *S. bipunctatus*. Poten geheel zwart. Kop met zwakke middenkiel. Lichaam slank. Het eerste lid van de kaaktasters en de basis van het tweede lid geel.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verbreid, tot aan de Poolcirkel, en niet zeldzaam. In Noorwegen alleen in het zuidelijk gedeelte waargenomen. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en over het algemeen gewoon. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar meer in het bergachtige binnenland en minder in de kustgebieden. Nederland: Fig. 61.

Voorkomen: Vooral op zandige oevers, ook die welke met een dunne laag slib bedekt zijn en die weinig of geen plantengroei vertonen. Loopt vaak in de zonneschijn rond. Vaak gezeefd uit aanspoelsel en rottend plantenmateriaal langs oevers. Deze soort is een der eerste bewoners van opgespoten terreinen.

Stenotoop, hygroofiel, psammofiel, phytodetricool, ripicool.

Vangdata:

Materiaal: 635 exemplaren.

Stenus (Stenus) comma Leconte, 1863

(*Stenus (Stenus) bipunctatus* Erichson, 1839)

Beschrijving: Lengte 5-6 mm. Zwart. Voorste tergieten zonder middenkieltje aan de basis. Dekschilden met een roodachtige vlek, welke groter is dan bij *S. biguttatus*. Poten geheel zwart. Kop met een krachtige, brede middenkiel. Lichaam krachtig gebouwd. Het eerste lid van de kaaktasters geel, het tweede lid zwart of aan de basis smal geel gekleurd.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: Verbreid in Noord-Rusland, Finland en Zweden tot aan de poolcirkel. Ook enkele waarnemingen uit Lapland. In Zuid-Noorwegen en Zuid-Engeland verbreid en zeldzaam. In Denemarken verbreid en niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en meestal gewoon tot zeer gewoon. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreid en gewoon. Nederland: Fig. 62.

Voorkomen: Op lemige en humusrijke, begroeide oevers. Ook veel op lemige bodem, in kleigroeves en op akkers. Op warme, onweersachtige dagen rondvliegend.

Eurytoop, hygroofiel, psammofiel, phytodetricool.

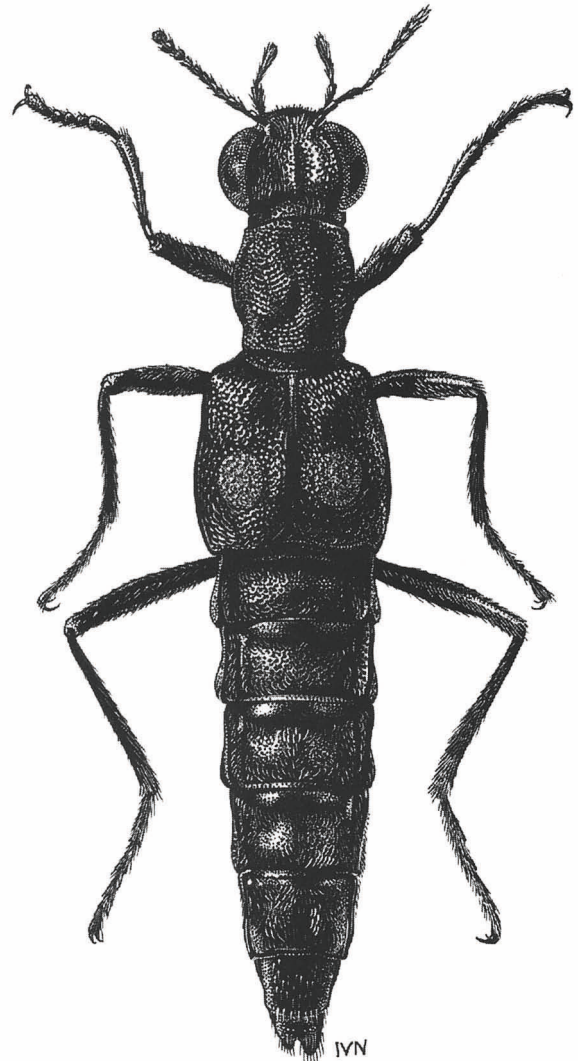
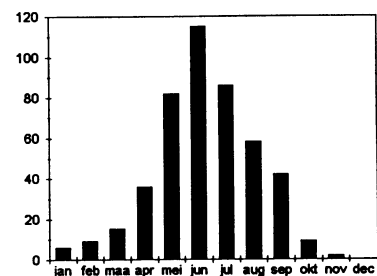

fig. 60. *Stenus comma*

Vangdata:

Materiaal: 944 exemplaren.

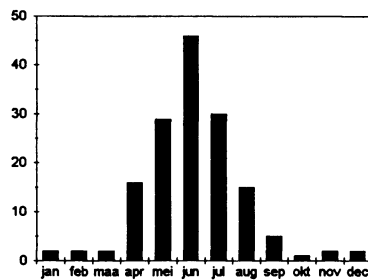
***Stenus (Stenus) guttula* Müller, 1816**

Beschrijving: Lengte 4-4,5 mm. Donker bronskleurig tot zwart. Voorste tergieten zonder middenkiel aan de basis. Dekschilden met een roodachtige vlek. Poten zwart, de basis van de dijen geel. Dekschilden langer dan het halsschild. Kop met zwakke middenkiel.

Verspreiding: West- en Zuidpalearticke soort. Noord-Europa: In Denemarken verbreid en niet gewoon. In Zuid-Zweden plaatselijk en zeldzaam. Lokaal en zeldzaam in Zuid-Engeland. Midden-Europa: Uit het gehele gebied gemeld en over het algemeen plaatselijk en niet zeldzaam. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied gemeld, maar zeldzaam. Nederland: Fig. 63.

Voorkomen: Vaak rondlopend op de oevers van beken, en op vochtige, lemige en modderige plaatsen. Gezeefd uit mos langs oevers en andere, zeer vochtige begroeiing. Ook uit aanspoelsel gezeefd. Stenotoop, hygriofiel, ripicool.

Vangdata:

Materiaal: 288 exemplaren.

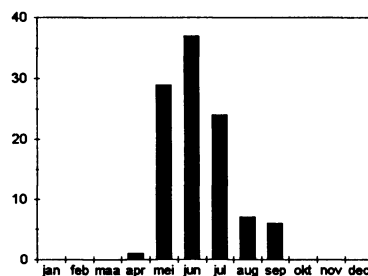
***Stenus (Stenus) fossulatus* Erichson, 1840**

Beschrijving: Lengte 4,5-5 mm. Zwart, matglanzend. Bovenzijde dicht bestippeld. Bovenzijde met duidelijke, goudgele beharing. Poten zwart, basis van de dijen geel. Voorste tergieten zonder middenkieltje aan de basis.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Zeer verbreid en zeldzaam in Zuid-Finland, Zweden, Zuid-Noorwegen, Denemarken en Noord-Engeland. Midden-Europa: Uit het gehele gebied gemeld, maar over het algemeen zeldzaam. Zuid-Europa: In bergachtige streken verbreid en zeldzaam. Niet in Spanje en Portugal. Nederland: Fig. 64.

Voorkomen: Op lemige oevers langs beken en bospoelen. Ook in leem- en kalkgroeves. Vaak samen met *S. comma*. Vindplaatsen vooral in het zuiden en oosten van ons land. Bij Winterswijk verschillende keren in aantal in een kalkgroeve gevonden. Eurytoop, hygriofiel.

Vangdata:

Materiaal: 290 exemplaren.

***Stenus (Stenus) asphaltinus* Erichson, 1840**

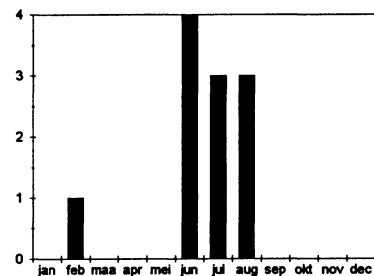
Beschrijving: Lengte 4,5-5,5 mm. Zwart, bovenzijde sterk glanzend. Poten zwart. Voorste tergieten zonder middenkieltje aan de basis. Kop, halsschild, dekschilden en de basis van de eerste tergieten diep en grof bestippeld; de bestippeling in elkaar vloeiend.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Zeldzaam in Engeland. Midden-Europa: Bekend uit Nederland, Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Frankrijk, Tsjechoslowakije en Hongarije. Vooral waargenomen in bergachtige streken. Zuid-Europa: Bekend uit Italië en Joegoslavië (Bosnië). Nederland: Fig. 65.

Voorkomen: Onder dorre bladeren en stenen, op vochtige plaatsen. In ons land alleen gevonden bij Apeldoorn, Ootmarsum en op enkele plaatsen in Zuid-Limburg. In heel Europa is de soort na 1950 weinig meer waargenomen. De waarnemingen uit ons land dateren op twee na van voor 1950.

Stenotoop.

Vangdata:

Materiaal: 13 exemplaren.

Houthem; FS9639; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Apeldoorn; GT0288; juni; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Maastricht; FS8936; juni; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Valkenburg (L.); FS9938; juli; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Bussum; FT4793; 11 juni 1902; Huijbregts; 1 ex. (ELUW)
 Pietersberg; FS8933; juni 1907; 1 ex. (ZMA)
 Kunrade; GS0640; juli 1914; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Valkenburg (L.); FS9938; augustus 1914; 1 ex. (ZMA)
 Valkenburg (L.); FS9938; juli 1919; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Ootmarsum; LD5708; 5 juni 1925; 1 ex. (ZMA)
 Kunrade; GS0640; 2 augustus 1937; Evers; 1 ex. (Boelens)
 Goes; ET6106; 8 augustus 1970; Blokland; 1 ex. (RMNH)
 Cotessen; GS0727; 13 februari 1971; Blokland; 1 ex. (RMNH)

***Stenus (Stenus) aterrimus* Erichson, 1839**

Beschrijving: Lengte 4,5-5 mm. Zwart, matglanzend. De voorste tergieten zonder middenkieltje aan de basis. Halsschild iets langer dan breed. Bestippeling van de kop met grote, gladde tussenruimten. Dekschilden niet langer dan breed. Poten roodbruin. Sprieten roodbruin met donkerder basis en top.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: In Zuid-Zweden, Zuid-Noorwegen, Denemarken en Finland plaatselijk, zeldzaam tot zeer zeldzaam. Nog niet gemeld uit Engeland. Midden-Europa: Uit het gehele gebied gemeld, overal plaatselijk en niet gewoon. Zuid-Europa: Zeer zeldzaam in Italië. Slechts een exemplaar bekend uit Joegoslavië (Bosnië). Nederland: Fig. 66.

Voorkomen: Myrmecofiele soort die vooral voorkomt in de nesten van *Formica rufa* en *F. pratensis*, vooral in jonge nesten. In de winter komt de soort minder voor in de nesten, waarin ze overwintert. Vooral in het voorjaar is de soort goed te verzamelen. 's Winters is de soort ook gezeefd uit graspollen en bladafval in de buurt van mierennesten.

Stenotoop, myrmecofiel, silvicoel.

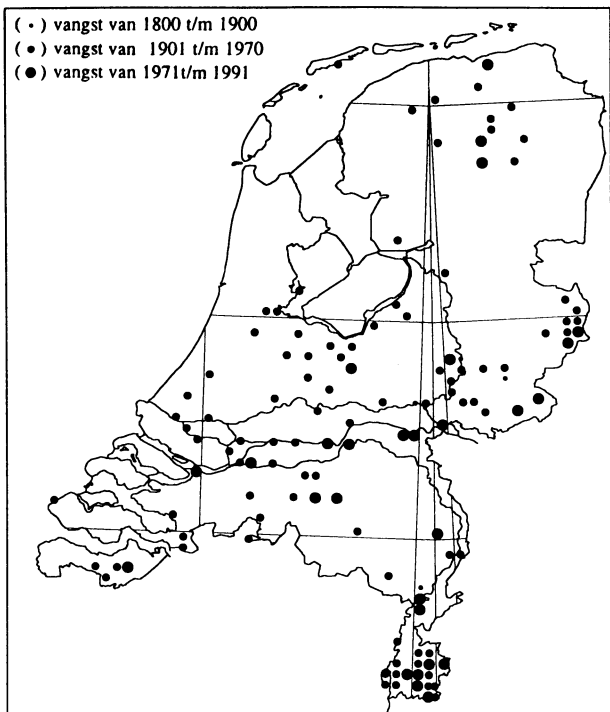

Fig. 61. *Stenus biguttatus*.

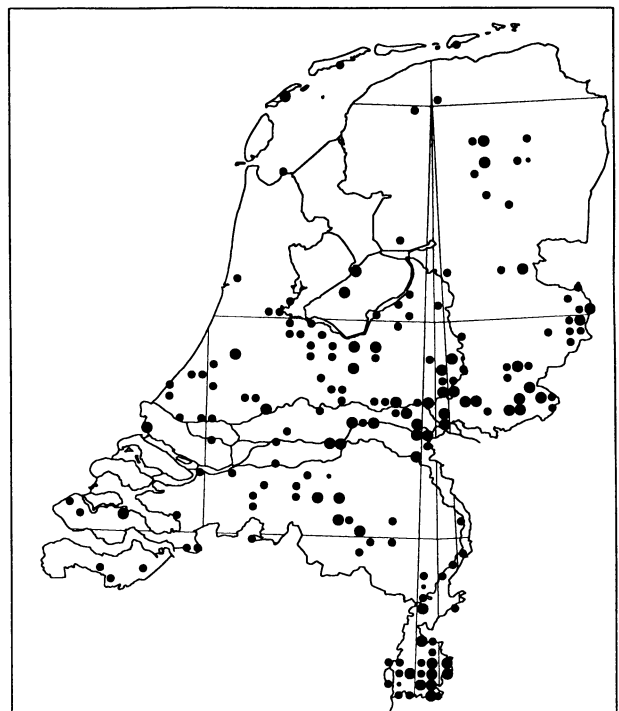

Fig 62. *Stenus comma*.

Fig. 63. *Stenus guttula*.

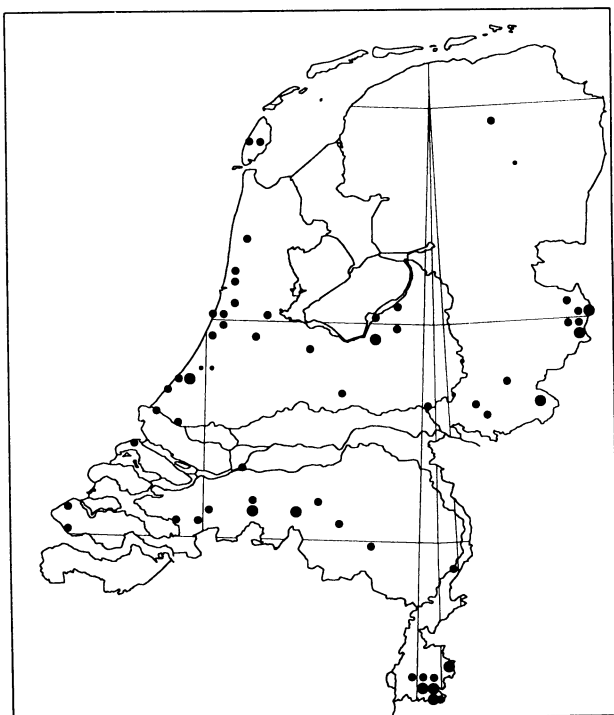
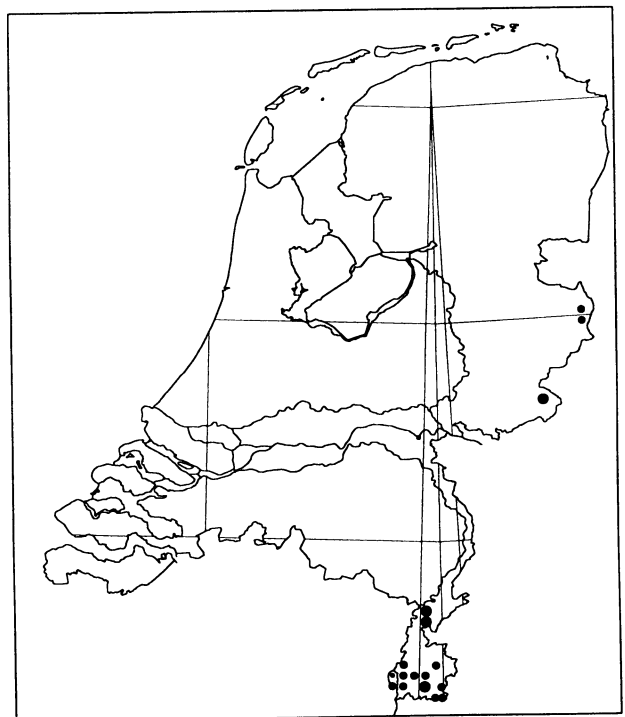

Fig. 64. *Stenus fossulatus*.

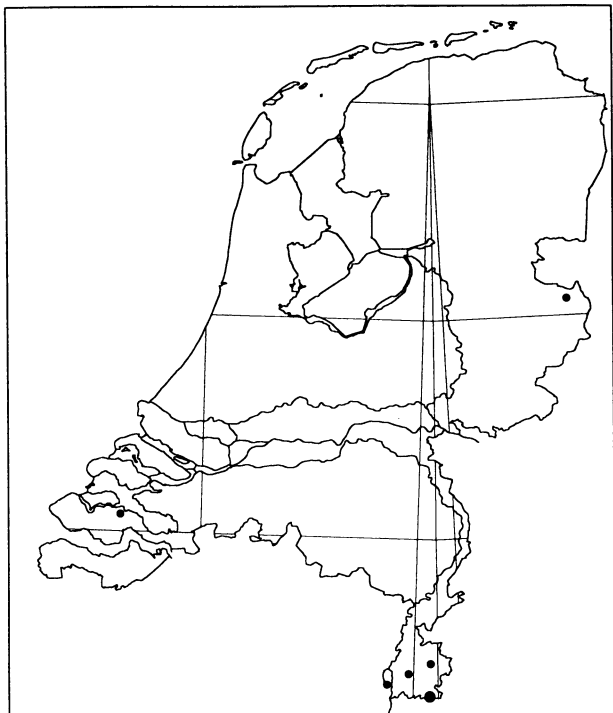

Fig. 65. *Stenus asphaltinus*

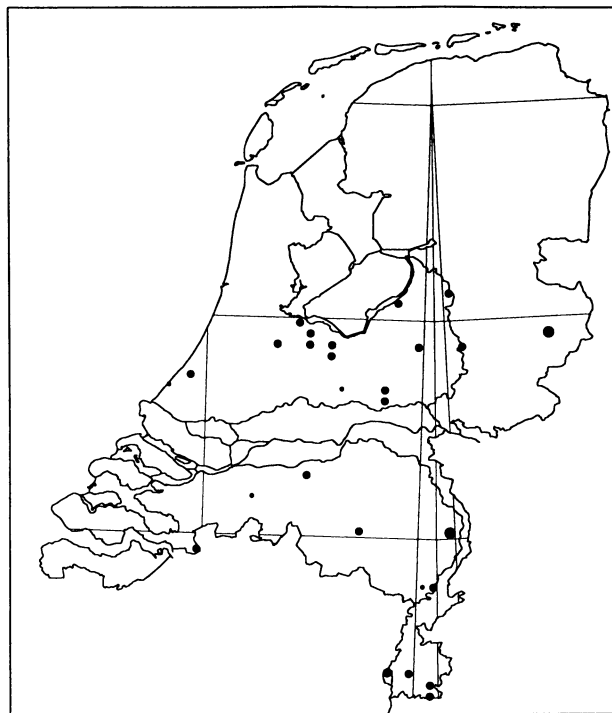

Fig 66. *Stenus aterrimus*

Fig. 67. *Stenus junu.*

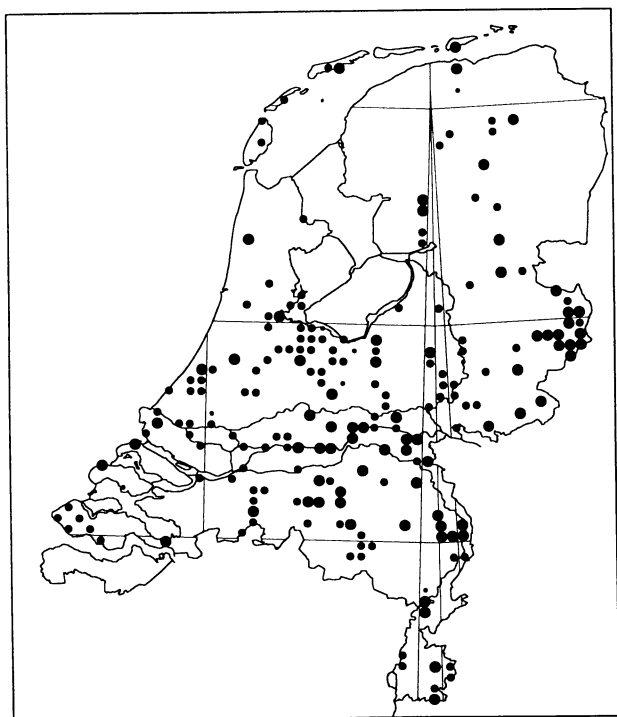
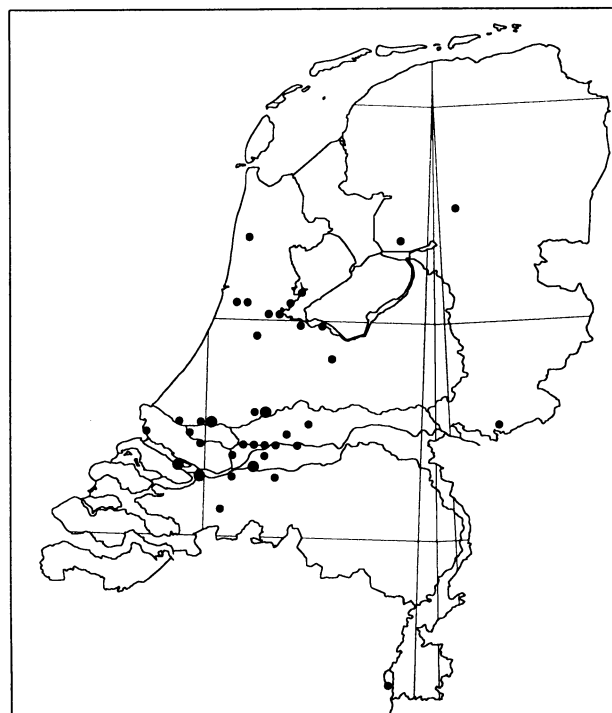
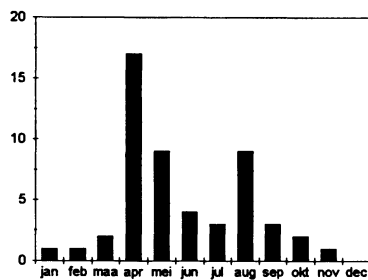

Fig. 68. *Stenus calcaratus.*

Vangdata *Stenus aterrimus*:

Materiaal: 145 exemplaren.

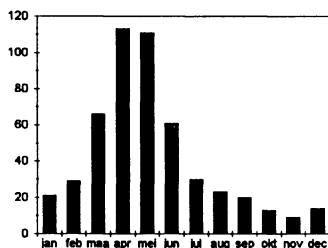
***Stenus (Stenus) juno* (Fabricius, 1801)**

Beschrijving: Lengte 5-6 mm. Breed gebouwde soort. Zwart. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Kop nauwelijks smaller dan het halsschild. Dekschilden langer dan het halsschild. Poten geheel zwart. Halsschild niet langer dan breed. Achterdijen van het ♂ verdikt en aan de binnenzijde lang, afstaand behaard.

Verspreiding: Holarctische soort. In geheel Europa algemeen verbreid, van het hoogste noorden tot in het Middellandse Zeegebied. Over het algemeen gewoon. Nederland: Fig. 67.

Voorkomen: Op vochtige plaatsen, vooral langs oevers met rijke begroeiing. Ook veel te zeven uit plantaardig afval en aanspoelsel. Eurytoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 1265 exemplaren.

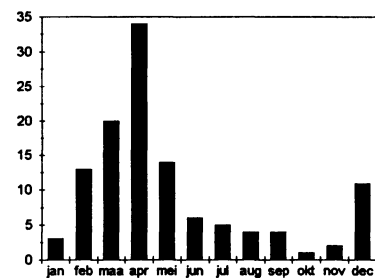
***Stenus (Stenus) calcaratus* Scriba, 1864**

Beschrijving: Lengte 5-6,5 mm. Zwart. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Poten geheel zwart. Dekschilden nauwelijks zo lang als het halsschild. Bestippling van de dekschilden overal sterk in elkaar gevloeid. Buik van het ♂ over de gehele lengte bezet met een dichte, lang afstaande beharing. De schenen van het ♂ in het midden met een krachtige tand.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: Zeldzaam in Noord-Rusland. Slechts een vindplaats (voor 1920) bekend uit Zweden. Midden-Europa: Uit het gehele gebied, behalve Frankrijk, gemeld, maar over het algemeen plaatselijk en zeldzaam. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Nederland: Fig. 68.

Voorkomen: Vooral langs de grote rivieren in gebieden met getijdenwerking, vaak samen met *S. humilis*. Vooral uit het westen van ons land gemeld. Ook veel oudere meldingen langs de voormalige Zuiderzee, maar daar na de afsluiting verdwenen. Recente waarnemingen alleen uit de omgeving van Rotterdam en de Biesbosch. Stenotoop, hygroofiel, ripicool.

Vangdata:

Materiaal: 332 exemplaren.

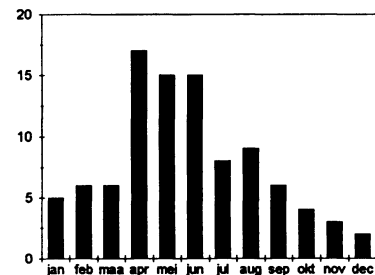
***Stenus (Stenus) ater* Mannerheim, 1830**

Beschrijving: Lengte 5-5,5 mm. Zwart. De voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Slank gebouwde soort. Poten geheel zwart. Kop nauwelijks smaller dan de dekschilden. Halsschild met een duidelijke middengroef. De achterschelen van het ♂ iets na het midden met een tandje aan de binnenrand. Deze soort wordt vaak verwisseld met *S. juno*.

Verspreiding: West- en Zuidpalearticke soort. Noord-Europa: Plaatselijk en zeldzaam in Zuid-Finland, Zweden, Zuid-Noorwegen, Denemarken en Zuid-Engeland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en plaatselijk niet zeldzaam. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreid en niet zeldzaam. Nederland: Fig. 69.

Voorkomen: Op vochtige bodem, langs oevers van rivieren en meren, maar ook op drogere bodem, vooral in zand- en grindgroeves. Gezeefd uit rottend plantenmateriaal, compost, schimmelen stro, enz. In de zomer tegen de avond soms rondvliegend. De soort overwintert in compost, onder rottend plantenmateriaal en achter schors. Eurytoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 135 exemplaren.

***Stenus (Stenus) longitarsis* Thomson, 1851**

Beschrijving: Lengte 4,2-4,8 mm. Zwart. De voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Kop nauwelijks smaller dan de dekschilden. Poten geheel zwart. Dekschilden langer dan het halsschild. Achterschelen van het ♂ zonder tandje.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Zeldzaam in Zuid-Noorwegen, Zweden, Denemarken en Zuid-Engeland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar niet gewoon. Zuid-Europa: Zeer zeldzaam in Spanje en Italië. Nederland: Fig. 70.

Voorkomen: Vooral in moeras en veengebieden. Langs heideplassen en weidepoelen. Ook gezeefd uit veenmos en rottend plantenmateriaal. Stenotoop, hygroofiel.

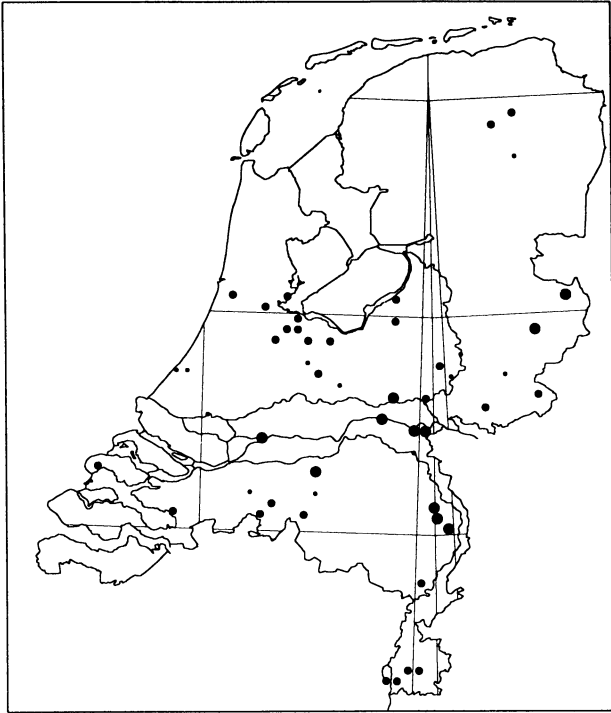

Fig. 69. *Stenus ater*.

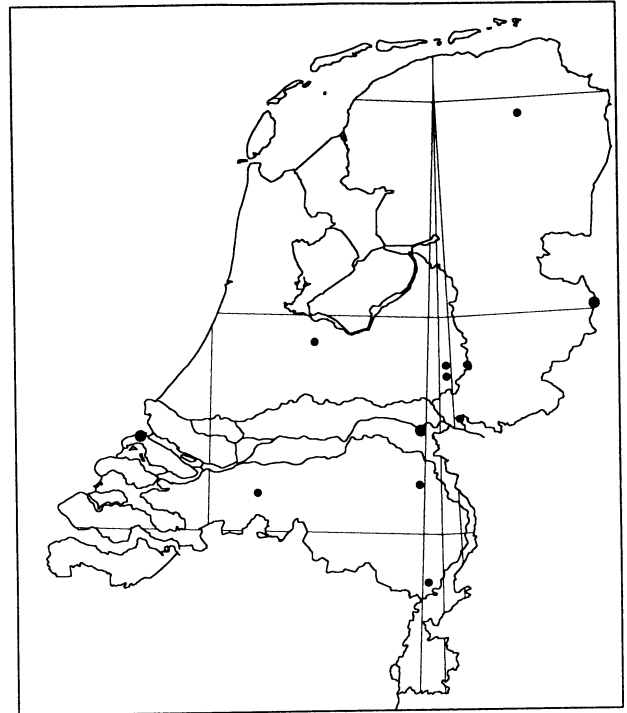

Fig 70. *Stenus longitarsis*.

Fig. 71. *Stenus gallicus*.

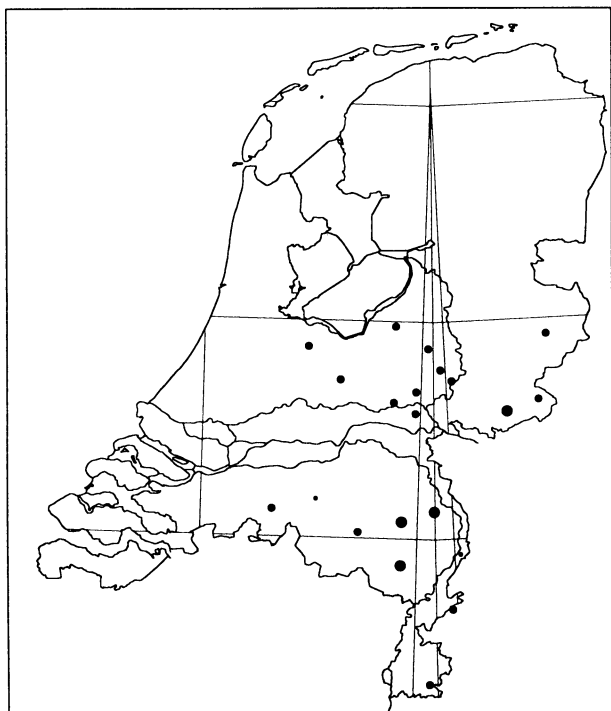
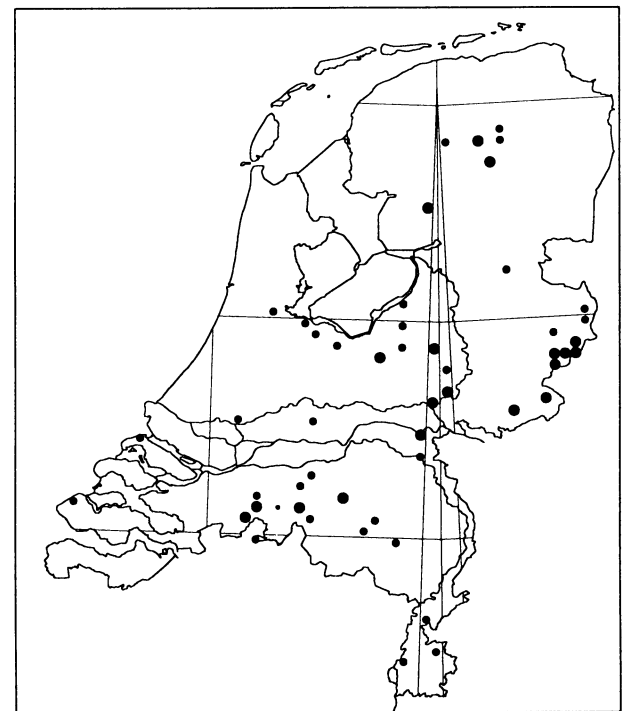
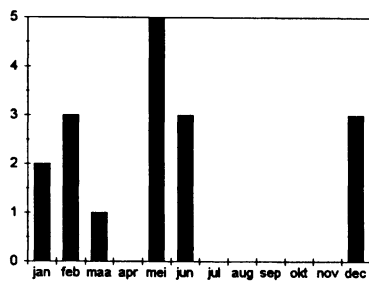

Fig. 72. *Stenus lustrator*.

Vangdata:

Materiaal: 17 exemplaren.

Herwen; LC0052; januari; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Winterswijk; LC4360; juni; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Breda; FT2317; december; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Exaeten; GS0277; december; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Breda; FT2317; 12 december 1872; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Brummen; LC0575; 21 maart 1914; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Laag Soeren; KC9974; 8 juni 1917; 1 ex. (ZMA)
 Loenen Gl.; KC9678; mei 1918; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Oploo; FT9921; 16 juni 1919; Huijbregts; 1 ex. (ELUW)
 Hilversum; FT4888; 15 mei 1921; 1 ex. (ZMA)
 Hilversum; FT4888; 27 mei 1921; 1 ex. (ZMA)
 Herwen; LC0052; januari 1926; 1 ex. (ZMA)
 Haren Gr.; LD3994; 10 februari 1946; 1 ex. (ZMA)
 Nijmegen; FT9646; 18 februari 1977; Van de Sande; 1 ex. (Van de Sande)
 Lutterzand; LD6600; 3 mei 1986; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)
 Kwade Hoek; ET6843; 4 mei 1986; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)
 Lutterzand; LD6600; 21 februari 1988; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)

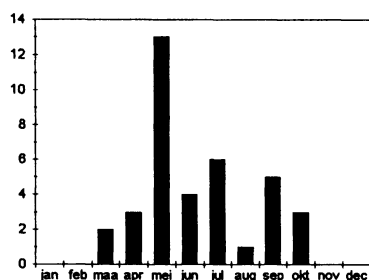
Stenus (Stenus) gallicus Fauvel, 1872

Beschrijving: Lengte 4,3-4,7 mm. Zwart. De voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Poten zwart. Dekschilden niet langer dan het halsschild.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Alleen bekend van enkele vindplaatsen in Denemarken (Jutland). Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en niet gewoon. Zuid-Europa: In het gehele gebied nog niet waargenomen. Nederland: Fig. 71.

Voorkomen: In moeras- en veengebieden in rottende plantenresten. In vochtige weilanden onder gras. Ook van de vegetatie te slepen. Stenotoop, tyrfhofiel

Vangdata:

Materiaal: 55 exemplaren.

Stenus (Stenus) lustrator Erichson, 1839

Beschrijving: Lengte 5-5,5 mm. Zwart, matglanzend. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Poten zwart, de basis van de schenen roodgeel. De bestippling van de dekschilden bestaat langs de naad uit geïsoleerd staande stippen. De tussenruimten tussen de stippen bijna half zo groot als de stippen zelf en met een duidelijke

microstructuur. Kop zo breed als de dekschilden. De indruk van de vijfde sterniet van het ♂ in het midden gekield.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreid en plaatselijk niet zeldzaam in Finland, Zweden en Denemarken. In Noorwegen en Engeland verbreid en niet gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar niet gewoon. Nog niet bekend uit Hongarije en Noord-Balkan. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet bekend. Nederland: Fig. 72.

Voorkomen: In moeras- en veengebieden, uit veenmos en pollen Pijpestrootje, Pitrus en Zegge. 's Winters gezeefd uit vochtig hooi. De soort schijnt haar areaal uit te breiden en wordt de laatste jaren steeds meer waargenomen. Stenotoop, hygrofiel, tyrfhofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 217 exemplaren.

Stenus (Stenus) proditor Erichson, 1839

Beschrijving: Lengte 3-3,5 mm. Zwart. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Poten zwart met bruine (zelden zwarte) dijen. Kop bijna zo breed als de dekschilden. De middenschenen van het ♂ met een sterk ontwikkelde einddoorn, de achterschenen zonder of met zwak ontwikkelde einddoorn.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreid in Noord-Rusland, Finland en Zweden. In Noorwegen en Engeland weinig verbreid en zeldzaam. In Denemarken verbreid en plaatselijk niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied, vooral in het oostelijk gedeelte, verbreid en over het algemeen zeldzaam. Niet bekend uit België en Frankrijk. Zuid-Europa: In het gehele gebied nog niet waargenomen. Nederland: Fig. 73.

Voorkomen: In moerasige streken en veengebieden aan oevers van plassen en meren. Ook langs weidepoelen. Stenotoop, hygrofiel.

Materiaal: 6 exemplaren.

Haren Gr.; LD3994; 10 februari 1946; Brouerius van Nidek; 1 ex. (FVS)
 Haren Gr.; LD3994; 10 februari 1948; Brouerius van Nidek; 4 ex. (ZMA)
 Haren Gr.; LD3994; 10 februari 1948; Brouerius van Nidek; 1 ex. (FVS)

Stenus (Stenus) sylvester Erichson, 1839

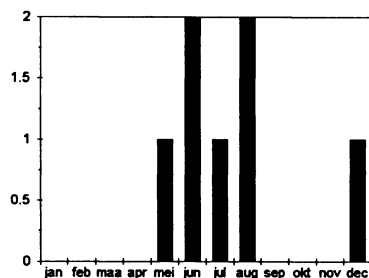
Beschrijving: Lengte 3,8-4,2 mm. Zwart. De voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Halsschild en dekschilden dicht en grof bestippeld. Poten helder roodbruin met zwarte knieën. Achterschenen van het ♂ met een doornje aan de top.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreid en zeldzaam in Finland, Zweden en Zuid-Noorwegen. Zeer zeldzaam in Denemarken. Niet bekend uit Engeland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en zeldzaam. Niet bekend uit België. Zuid-Europa: Zeer zeldzaam in Noord-Italië. Nederland: Fig. 74.

Voorkomen: Langs bospoelen in moerassige gebieden. In vochtige weilanden in mos en onder vers gemaaid gras. Tegen de avond van de vegetatie te slepen.

Stenotoop, hygrosfiel, phytodetriticoel.

Vangdata:

Materiaal: 7 exemplaren.

Oisterwijk; FT5216; juni; De Vos tot Nederveen Cappel; 1 ex. (RMNH)
Haren Gr.; LD3994; 8 december 1940; 1 ex. (ZMA)
Bennekom; FT8364; juli 1951; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)
De Zilk; FT0595; 4 augustus 1962; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)
Horst L.; KC9504; augustus 1974; Van de Sande; 1 ex. (Van de Sande)
Oostvoorne; ET7551; 7 juni 1975; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)
Woold; LC4355; 10 mei 1985; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)

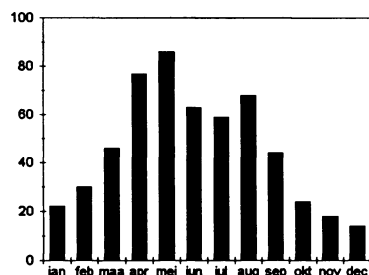
Stenus (Stenus) clavicornis (Scopoli, 1763)

Beschrijving: Lengte 5-5,5 mm. Zwart. De voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Dijen en schenen geelachtig met donkere top. Kaaktasters geheel geel of aan de top iets bruin gekleurd. De bestippling van het halsschild loopt door tot aan de voorrand. Dekschilden langer en breder dan het halsschild. De bestippling van de dekschilden in elkaar vloeiend. Bij het ♂ geen lange, afstaande beharing op de eerste vier sternieten.

Verspreiding: Palearctische soort. In geheel Europa verbreid en niet zeldzaam, van het hoogste noorden tot in het Middellandse Zeegebied. Nederland: Fig. 75.

Voorkomen: Op vochtige plaatsen langs bosranden, in weilanden, op heidevelden, enz., maar ook op drogere plaatsen onder stenen en rottend plantenmateriaal. 's Zomers te slepen van de vegetatie en 's avonds rondvliegend. Vaak 's winters gezeefd uit hooi, stro, enz. 's Winters ook achter boomschors en in mollennesten aangetroffen. Eurytoop, xerofiel, phytodetriticoel.

Vangdata:

Materiaal: 1064 exemplaren.

Stenus (Stenus) providus Erichson, 1839 (*Stenus (Stenus) rogeri* Kraatz, 1858)

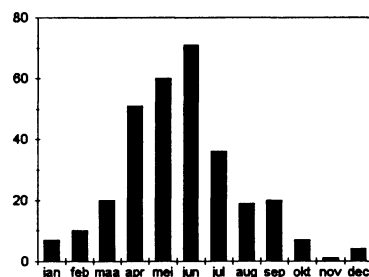
Beschrijving: Lengte 5-5,3 mm. Zwart. Slanker gebouwd dan *S. clavicornis*. Poten geelbruin, donkerder dan bij *S. clavicornis*. Kaaktasters geelbruin tot bruin. Dekschilden glanzender dan bij *S. clavicornis*. Kop smaller dan de dekschilden. Dekschilden samen breder dan lang, iets korter dan het halsschild. Bestippling van het

halsschild aan de voorrand fijner en met grote, glanzende tussenruimtes. Halsschild met korte, krachtige middengroef. De buik van het ♂ over de gehele lengte lang, afstaand behaard.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreid en zeldzaam in Noorwegen, Zweden en Finland. Minder zeldzaam in Denemarken en Engeland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en plaatselijk niet zeldzaam. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar zeldzaam. Nederland: Fig. 76.

Voorkomen: Op vochtige, schaduwrijke plaatsen. In veengebieden niet zeldzaam in pollen Pitrus, Pijpestrootje, Wollegras en Zegges. 's Winters te zeven uit plantaardig afval, graspollen, Veenmos, enz. Stenotoop, hygrosfiel, tyrfhofiel, phytodetriticoel.

Vangdata:

Materiaal: 802 exemplaren.

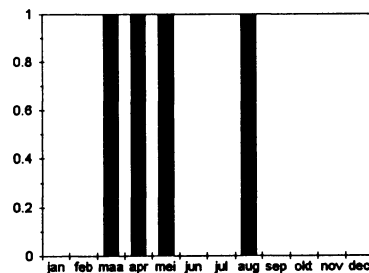
Stenus (Stenus) stigmula Erichson, 1840

Beschrijving: Lengte 4-4,5 mm. Zwart. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Dekschilden met een geelrode vlek. Poten geel, soms de knieën bruin. Halsschild langer dan breed.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Midden-Europa: In het gehele gebied zeer zeldzaam. In het Donaugebied van Neder-Oostenrijk schijnt de soort minder zeldzaam te zijn geweest. De meeste waarnemingen dateren van voor 1900. Er zijn maar weinig recente waarnemingen. Zuid-Europa: In het gehele gebied zeer zeldzaam. Geen recente waarnemingen. Nederland: Fig. 78.

Voorkomen: De soort komt vooral voor langs grote rivieren en hun zijrivieren, op zand- en modderbanken en onder rottend plantenmateriaal. Ook langs poelen in de buurt van de rivieren. In Nederland alleen gevonden bij Arnhem en Zutphen (waarnemingen voor 1900). Stenotoop, hygrosfiel, ripicoel.

Vangdata:

Materiaal: 8 exemplaren.

Zutphen; LC0880; 1 ex. (ZMA)
Arnhem; GT0063; mei; Everts; 2 ex. (RMNH)
Arnhem; GT0063; augustus; Everts; 2 ex. (RMNH)
Arnhem; GT0063; 6 maart 1887; 1 ex. (RMNH)
Arnhem; GT0063; april 1888; 2 ex. (RMNH)

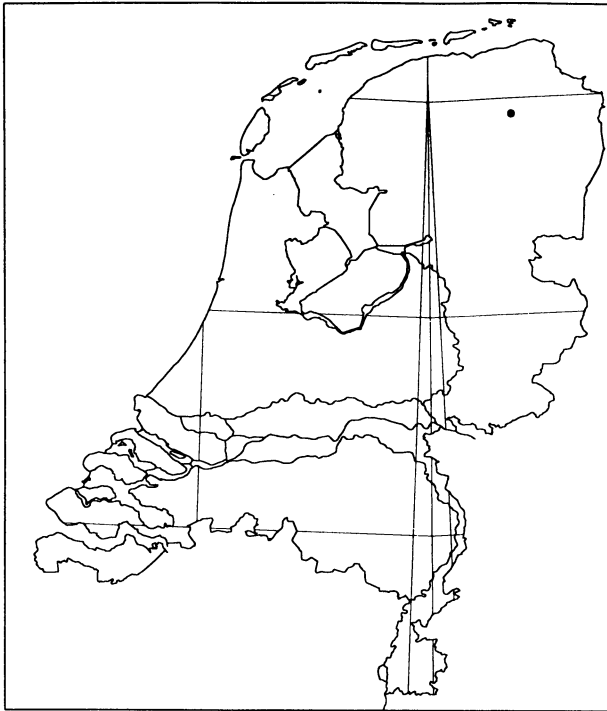

Fig. 73. *Stenus proditor*.

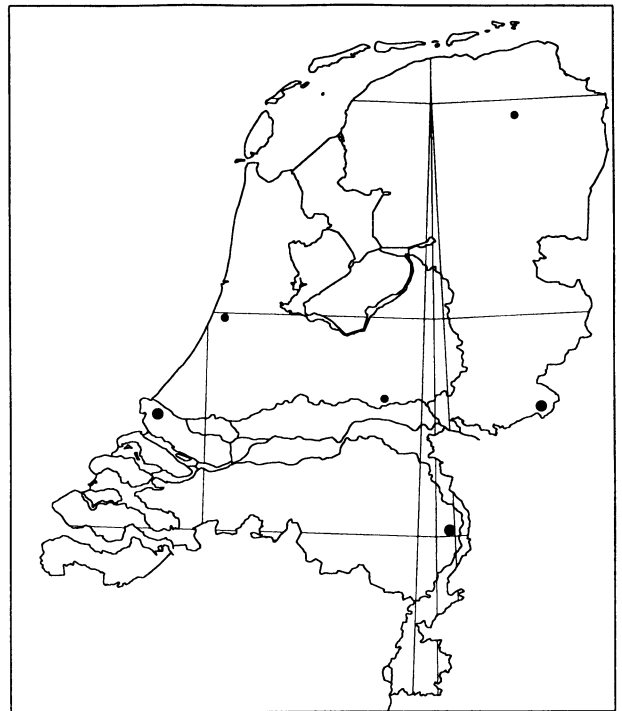

Fig 74. *Stenus sylvester*.

Fig. 75. *Stenus clavicornis*.

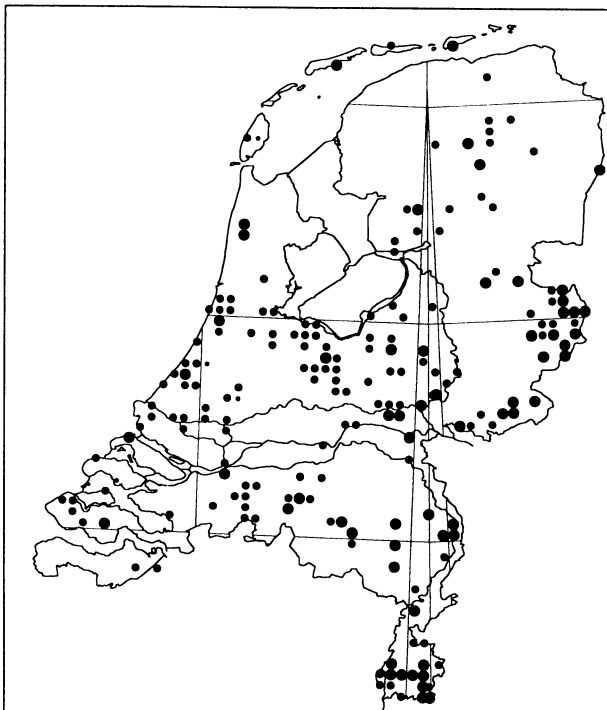
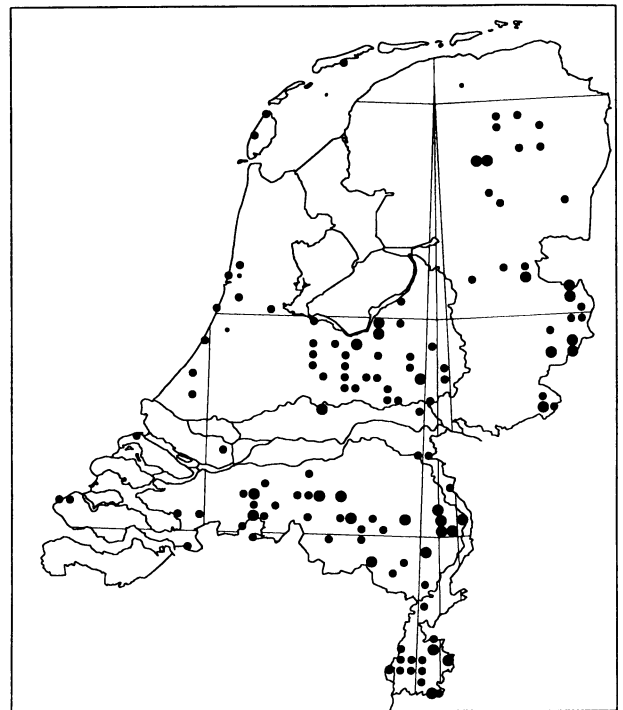

Fig. 76. *Stenus providus*.

***Stenus (Stenus) scrutator* Erichson, 1840**

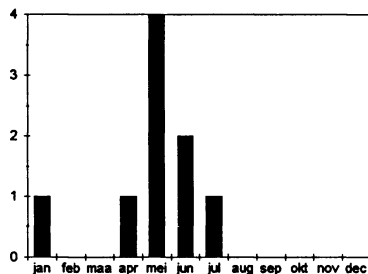
Beschrijving: Lengte 4,5-4,7 mm. Zwart. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Dekschilden langer en veel breder dan het halsschild. Halsschild tamelijk oneffen met dichte bestippeling. De bestippeling op de dekschilden plaatselijk ineen gevloeid. Poten zwart met roodbruine dijbasis. Tandje aan de top van de schenen bij het ♂ sterk ontwikkeld. Vijfde sterniet van het ♂ met een aan de achterrand verdiepte indruk, welke zijdelings door een kieltje begrensd is, dat in een tandje eindigt.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Zeer plaatselijk en zeldzaam in Noord-Rusland, Finland, Zweden, Zuid-Noorwegen en Denemarken. Niet bekend uit Engeland. Midden-Europa: In het gehele gebied plaatselijk en zeldzaam. Niet bekend uit België. Zuid-Europa: Alleen een twijfelachtige waarneming uit Noord-Italië. Nederland: Fig. 79.

Voorkomen: 's Winters tussen mos en rottend plantenmateriaal aan oevers in moerassige gebieden. In de voorzomer uit plantenresten in moerassen en veengebieden.

Stenotoop, hygrofiel, tyrfhofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal 11 exemplaren.

Naarden; FT4796; 30 april 1964; 1 ex. (ZMA)
 Amsterdam; FU2904; 5 juni 1963; 1 ex. (ZMA)
 Amsterdam; FU2904; 1 juni 1966; 2 ex. (ZMA)
 Amsterdam; FU2904; 2 juni 1966; 1 ex. (ZMA)
 Haaksbergen; LC4581; januari 1973; Van Stuivenberg; 3 ex. (FvS)
 Kalenberg; FU9951; 26 mei 1973; Van Stuivenberg; 2 ex. (FvS)
 Deurne; FT9405; 5 mei 1978; Van Stuivenberg; 1 ex. (FvS)

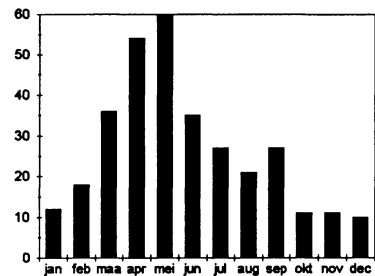
***Stenus (Stenus) bimaculatus* Gyllenhal, 1810**

Materiaal: Lengte 6-7 mm. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Dekschilden met een geelrode vlek. Poten geelrood met zwarte knieën en tarsen. Het laatste lid van de kaaktasters donker. Halsschild nauwelijks langer dan breed.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar niet gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en overal gewoon. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar niet gewoon. Nederland: Fig. 80.

Voorkomen: Langs oevers en in moerassige gebieden. Veel uit rottend plantenmateriaal gezeefd. 's Winters vaak in aanspoelsel. Eurytoop, hygrofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 802 exemplaren.

***Stenus (Nestus) palposus* Zetterstedt, 1838**

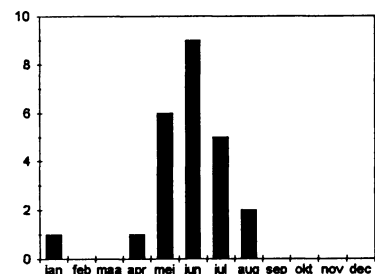
Beschrijving: Lengte 4-4,5 mm. Mat zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Poten zwart. De beharing op de bovenzijde is opvallend zilverwit en op de dekschilden gewonden gerangschikt. Het eerste lid van de kaaktasters zwart.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: In Noord-Rusland, Finland, Zweden en Noorwegen tot in het hoogste noorden verbreid en niet gewoon. In Engeland alleen in Noord-Schotland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en niet gewoon. Nog niet gemeld uit België. Zuid-Europa: Zeer zeldzaam in Noordwest-Italië. Nederland: Fig. 81.

Voorkomen: Aan de oevers van rivieren, beken en meren op zandige, open plaatsen rondlopend of tussen de vegetatie (bijv. Riet). Ook tussen rottend plantenmateriaal en aanspoelsel op oevers. Enkele keren gemeld van vochtige plaatsen in zand- en grindgroeves. In Nederland van slechts enkele plaatsen bekend (Ommen, Denekamp, Oldenzaal), doch daar in aantal gevangen. Geen recente waarnemingen uit ons land.

Stenotoop, hygrofiel, phytodetricool, ripicool.

Vangdata:

Materiaal: 72 exemplaren.

***Stenus (Nestus) boops* Ljungh, 1804**

Beschrijving: Lengte 3,5-4,2 mm. Zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Poten zwart. Bovenzijde dicht bestippeld, mat. De bestippeling van de dekschilden vaak over de gehele oppervlakte in elkaar gevloeid. Kop duidelijk breder dan het halsschild. Eerste lid van de kaaktasters geel. Dekschilden nauwelijks langer dan het halsschild. Achterschelen van de ♂♂ met een doortje aan de top.

Verspreiding: Palearctische soort. In geheel Europa, van het hoogste noorden tot in het Middellandse Zeegebied. In Noord- en Midden-Europa algemeen verbreid en gewoon tot zeer gewoon. In Zuid-Europa meer plaatselijk en minder gewoon. Nederland: Fig. 82.

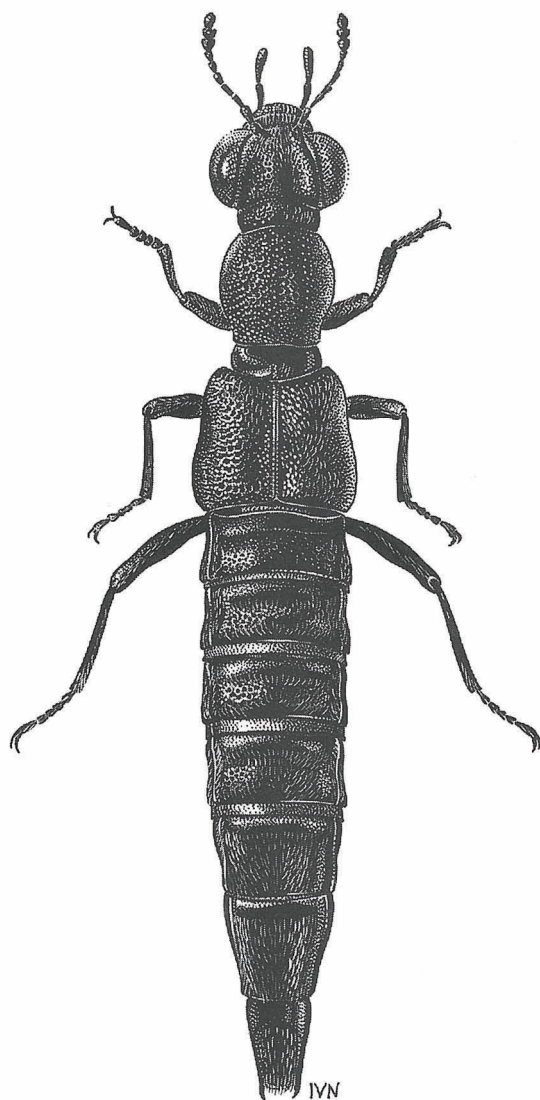
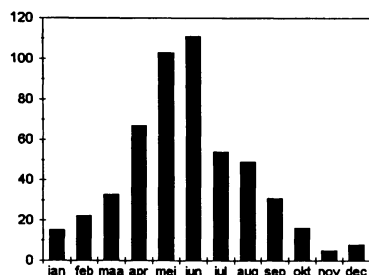

Fig. 77. *Stenus boops*

Voorkomen: Op vochtige bodem, langs oevers, op moerassige plaatsen en in vochtige weilanden gewoon. Vaak in rottend plantenmateriaal, zoals bladafval, hooi, e.d. te zeven. Ook uit aanspoelsel. 's Avonds vaak rondvliegend en van planten te slepen. Eurytoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 1108 exemplaren.

***Stenus (Nestus) incrassatus* (Erichson, 1839)**

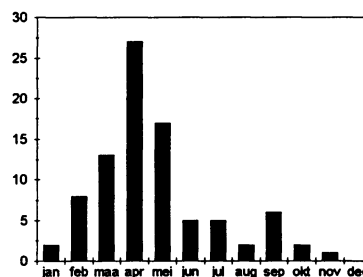
Beschrijving: Lengte 3,2-4 mm. Zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Kop klein, nauwelijks zo breed als het halsschild. Eerste lid van de kaaktasters geel. Dekschilden veel langer en breder dan het halsschild, met vlakke indrukken langs de naad en aan de zijden.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticse soort. Noord-Europa: Verbreed in zuidelijk Noord-Europa en Engeland. Midden-Europa: Algemeen verbreed en niet zeldzaam in het oostelijke deel. Niet in het hooggebergte. Zuid-Europa: Verbreed en niet gewoon. Niet in Spanje, Portugal en Zuid-Frankrijk. Nederland: Fig. 83.

Voorkomen: In vochtige bossen op moerassige plaatsen, aan de oevers van poelen en dichtgegroeide sloten. Vooral in de oevervegetatie, zoals graspollen, pollen Pitrus, e.d. Ook te zeven uit rottende plantenresten. Op modderige plaatsen in zand- en grindgroeves. Vaak gemeld uit veengebieden, uit Veenmos en de vegetatie langs veenpoelen.

Stenotoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 157 exemplaren.

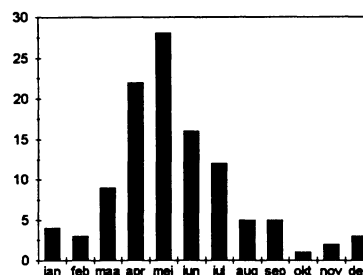
***Stenus (Nestus) melanarius* (Stephens, 1832)**

Beschrijving: Lengte 2,7-3,3 mm. Zwart. Poten zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Dekschilden duidelijker breder en iets langer dan het halsschild en met duidelijke indrukken langs de naad en de zijden. Kop nauwelijks smaller dan de dekschilden en met een duidelijk gewelfd middengedeelte. Dekschilden met een duidelijke microstructuur.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verspreid, tot in het hoogste noorden en in het algemeen niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verspreid en niet zeldzaam. Zuid-Europa: weinig waargenomen in het gehele gebied. Nederland: Fig. 84.

Voorkomen: Vooral in veengebieden, vaak uit Veenmos gezeefd. Ook in bosgebieden in de begroeiing langs bospoelen. Bij Enschede in groot aantal in pollen Pitrus en Pijpestrootje langs een heidepoel. Stenotoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 1339 exemplaren.

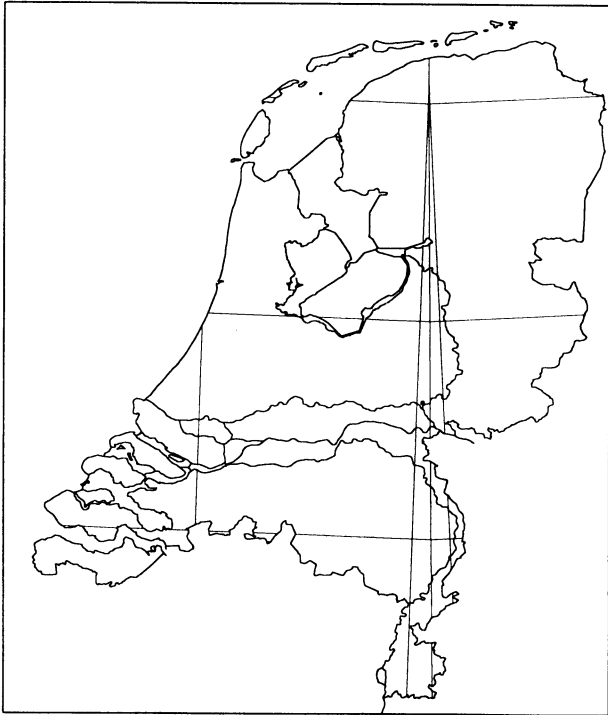

Fig. 78. *Stenus stigma*.

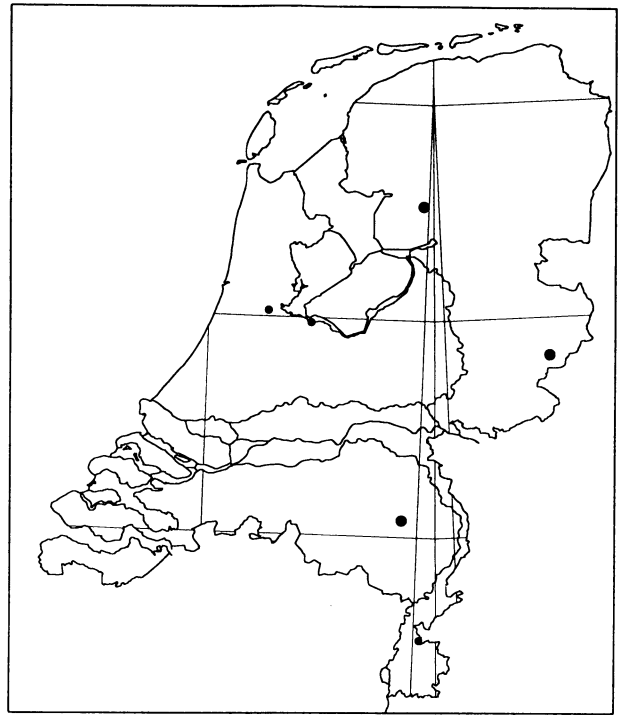

Fig 79. *Stenus scrutator*.

Fig. 80. *Stenus bimaculatus*.

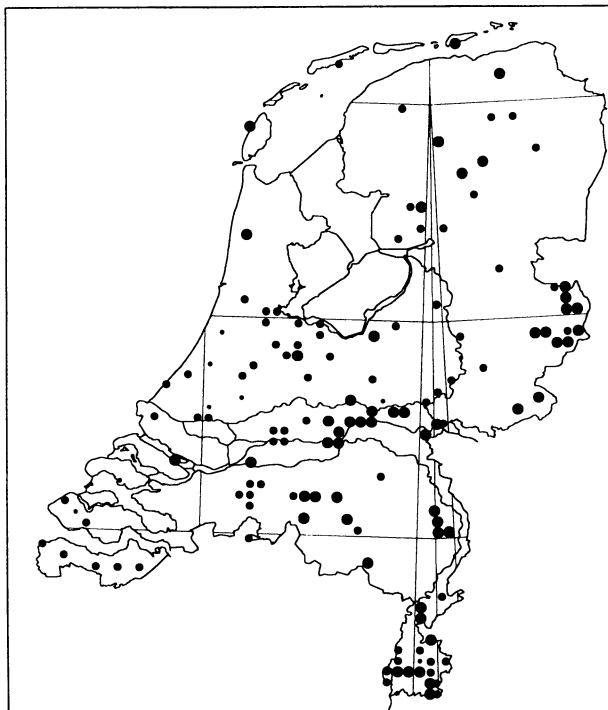
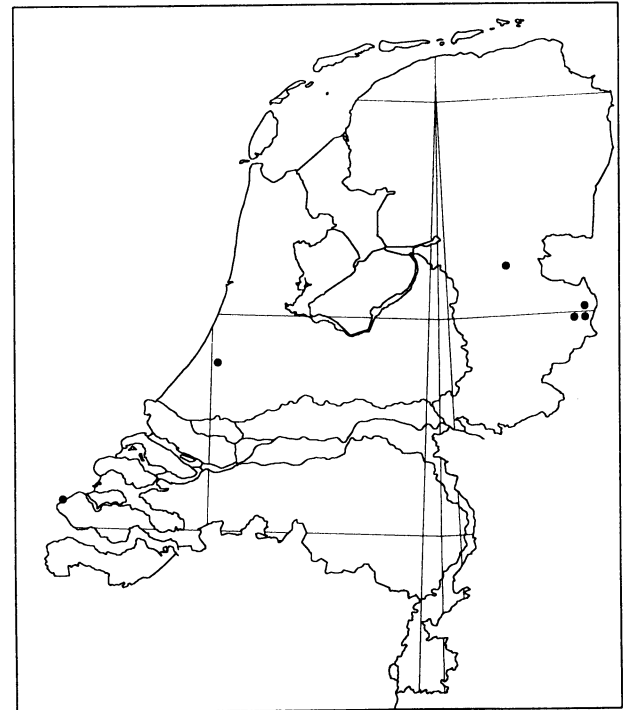

Fig. 81. *Stenus palposus*.

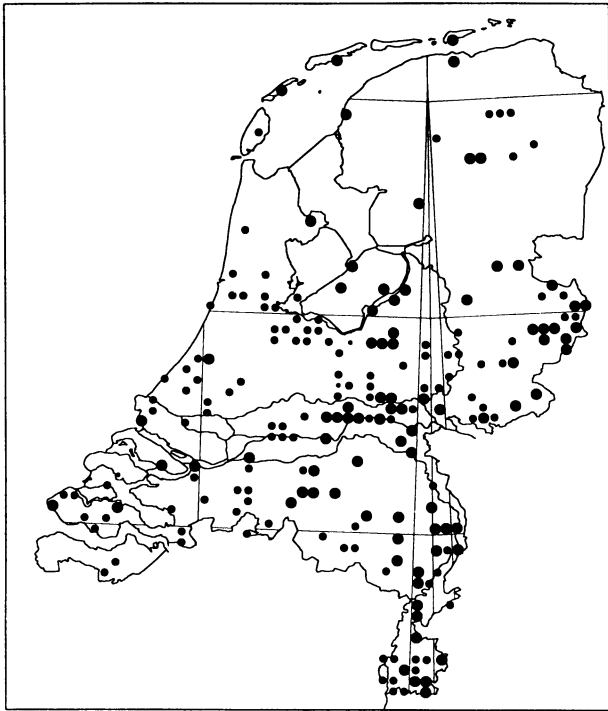

Fig. 82. *Stenus boops*.

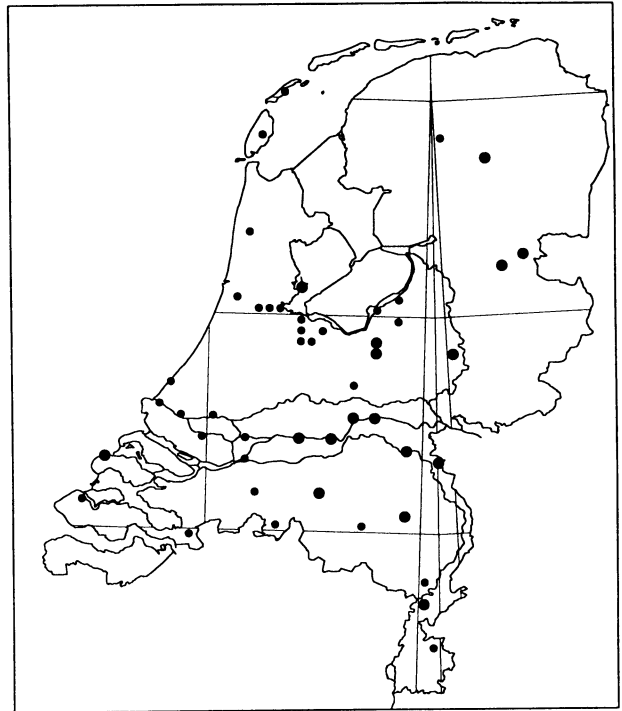

Fig 83. *Stenus incrassatus*.

Fig. 84. *Stenus melanarius*.

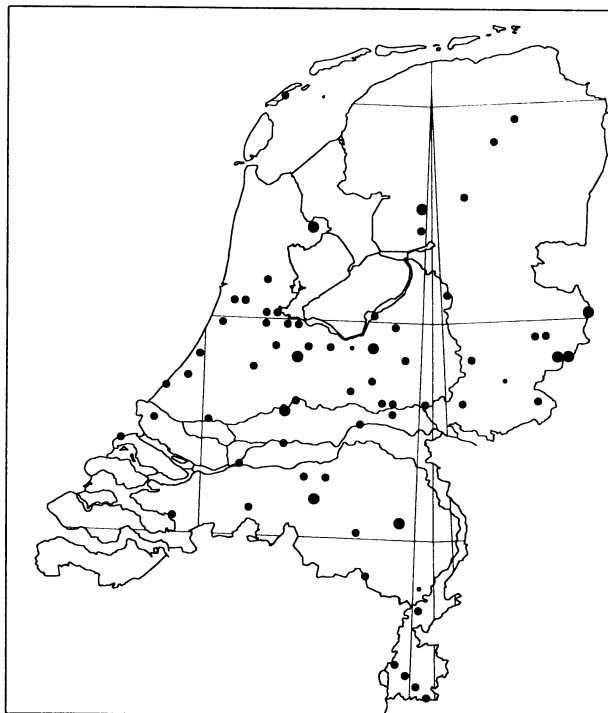
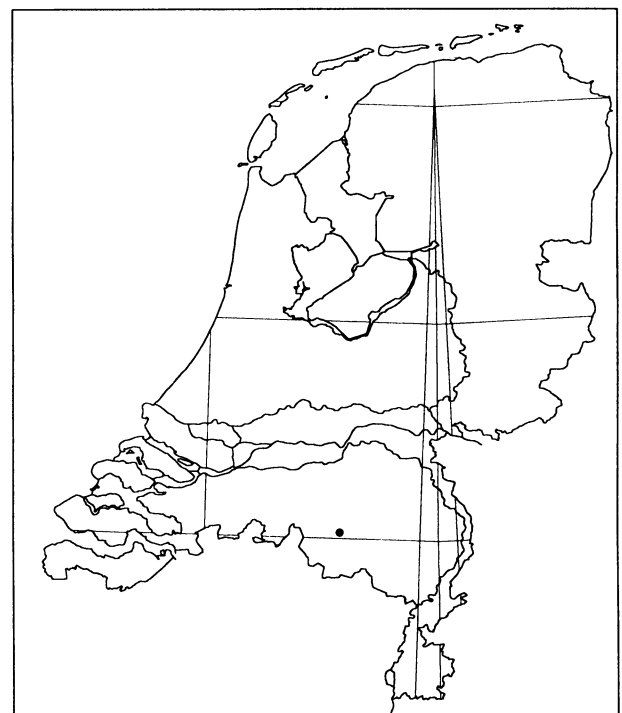

Fig. 85. *Stenus subdepressus*.

***Stenus (Nestus) subdepressus* (Mulsant & Rey, 1861)**

Beschrijving: Lengte 2,5-2,8 mm. Als *S. melanarius*. Dekschilden nauwelijks breder en niet of nauwelijks langer dan het halsschild. Kop in het midden zwak gewelfd. Zonder onderzoek van het mannelijk geslachtsorgaan niet met zekerheid van *S. melanarius* te onderscheiden.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Uit het gehele gebied nog niet bekend. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en overal zeldzaam. Niet bekend uit België. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreid en zeldzaam. Nederland: Fig. 85.

Voorkomen: Vooral in heidegebieden op droge, venige bodem rondlopend. Ook langs oevers van vennen uit mos en oeverplanten. De soort schijnt in sommige jaren op bepaalde plaatsen algemeen te zijn, doch in andere jaren op dezelfde plaatsen niet of zeer sporadisch voor te komen. Uit ons land is slechts een exemplaar bekend (Wintelre, langs de oever van een heideven).
Stenotoop, xerofiel, humicool.

Materiaal 1 exemplaar.

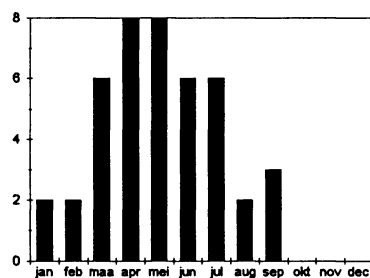
Wintelre; FT6100; 10 augustus 1967; 1 exemplaar (Poot)

***Stenus (Nestus) morio* (Gravenhorst, 1806)**

Lengte 2,8-3,6 mm. Zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Poten zwart. Dekschilden langer en breder dan het halsschild. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Voorhoofd tussen de ogen vlak ingedrukt; het midden van het voorhoofd ligt onder het niveau van de binnenste oerand.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied wijd verbreid, tot in het hoogste noorden, en plaatselijk niet zeldzaam. Plaatselijk en zeldzaam in Zuid-Engeland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar niet gewoon. Zuid-Europa: In het gehele gebied waargenomen, vooral in de kustgebieden. Nederland: Fig. 86.

Vangdata:

Voorkomen: Op moerassige, venige bodem, vooral langs poelen. Op de modderige bodem en tussen de vegetatie rondlopend. Uit rottend plantenmateriaal en aanspoelsel gezeefd. Ook langs heidepoelen.
Stenotoop, hygriofiel, paludicool, phytodetricool.

Materiaal: 51 exemplaren.

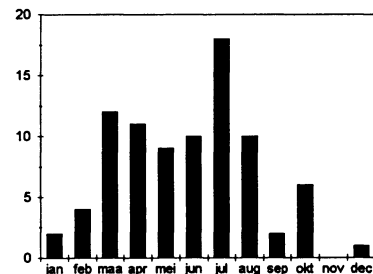
***Stenus (Nestus) atratulus* (Erichson, 1839)**

Beschrijving: Lengte 2,5-3 mm. Zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Poten zwart. De bestippling op de dekschilden regelmatig, plaatselijk enigszins ineen gevloeid. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. De ondergrond van de dekschilden glanzend of met nauwelijks herkenbare microstructuur. Het middengedeelte van het voorhoofd gewelfd. Dekschilden langer dan het halsschild, met zwakke, doch duidelijk herkenbare indrukken aan de zijden en langs de naad.

Verspreiding: Palearticke soort. Noord-Europa: Verbreid en zeldzaam tot zeer zeldzaam in Noord-Rusland, Finland, Zweden, Noorwegen, Denemarken en Engeland. Midden-Europa: Algemeen verbreid en plaatselijk niet zeldzaam. Minder gewoon in bergachtige gebieden. Zuid-Europa: Verbreid en over het algemeen gewoner dan in Midden-Europa. Nederland: Fig. 87.

Voorkomen: Bij voorkeur op droge, zandige bodem. Vooral in de bodem onder op de grond liggende bladeren van de begroeiing. Op Vlieland in groot aantal (meer dan 100 ex. per m²) in het zand bij een duinplas onder op de grond liggende bladeren van Akkerdistel (*Cirsium arvense*).
Stenotoop, xerofiel.

Vangdata:

Materiaal: 611 exemplaren.

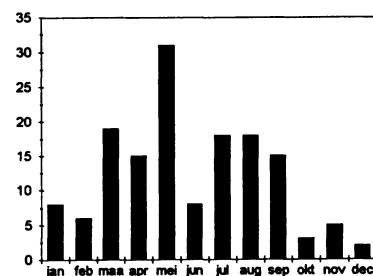
***Stenus (Nestus) melanopus* (Marshall, 1802)**

Beschrijving: Lengte 3-3,7 mm. Zwart, sterk glanzend, de ondergrond zonder microstructuur. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Poten zwart. De bestippling verspreid en grof, vooral op het halsschild. Halsschild op de achterste helft met een krachtige middengroef. Dekschilden met duidelijke oneffenheden.

Verspreiding: West- en Zuidpalearticke soort. Noord-Europa: Sporadisch in Zuid-Zweden, Zuid-Finland, Denemarken en Engeland. Nog niet bekend uit Noord-Rusland en Noorwegen. Midden-Europa: Algemeen verbreid, behalve in bergachtige streken. In het westelijke deel (Frankrijk, België, Nederland) algemener dan in het oostelijke deel. Zuid-Europa: Vooral langs de kusten en in kustgebieden langs de gehele Middellandse Zee. Niet in de bergen. Nederland: Fig. 88.

Voorkomen: Op modderige oevers en op zeer vochtige plaatsen rondlopend op de bodem en in rottend plantenmateriaal. In veengebieden soms uit de turfbodem en Veenmos te zeven. Ook vaak op zilte bodem. In ons land vooral in de kustgebieden gevonden.
Eurytoop, hygriofiel, phytodetricool, ripicool.

Vangdata:

Materiaal: 339 exemplaren.

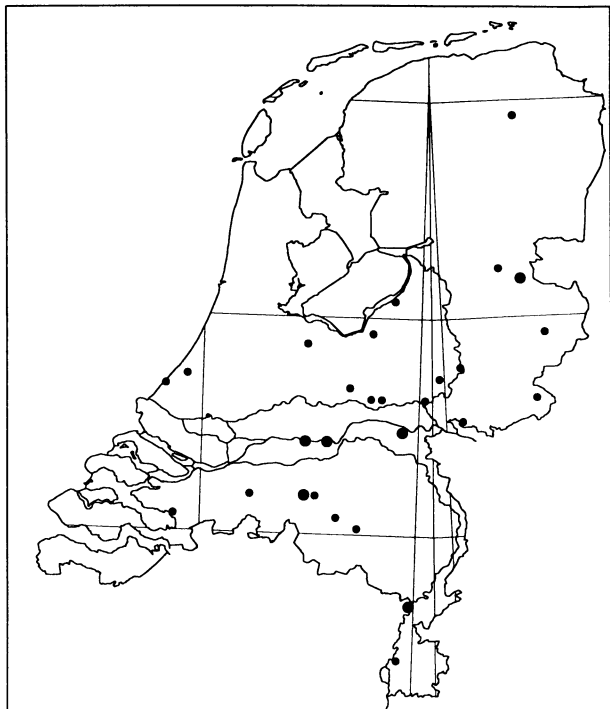

Fig. 86. *Stenus morio*.

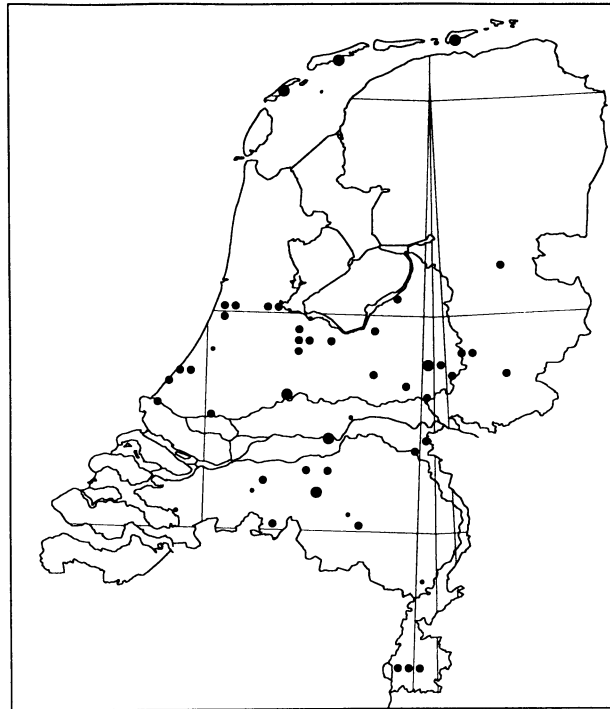

Fig 87. *Stenus atratulus*.

Fig. 88. *Stenus melanopus*.

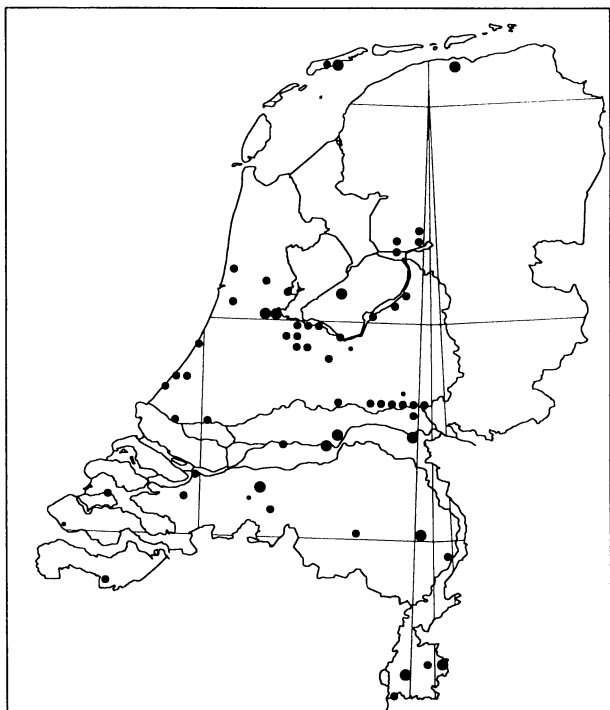
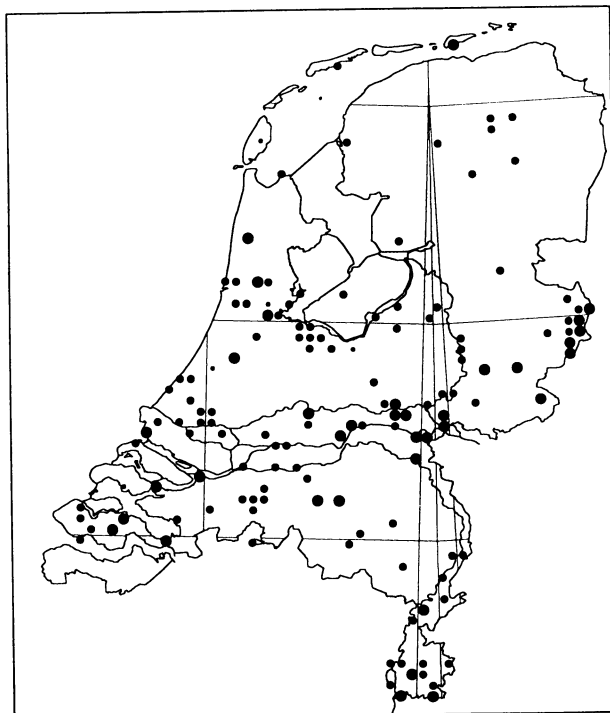

Fig. 89. *Stenus canaliculatus*.

***Stenus (Nestus) canaliculatus* Gyllenhal, 1827**

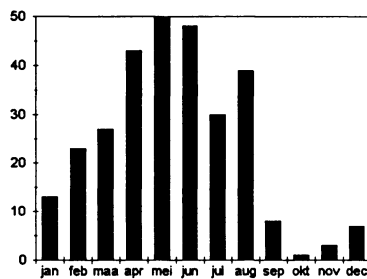
Beschrijving: Lengte 3,4-3,7 mm. Zwart, bovenzijde tamelijk mat. Poten zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Halsschild in het midden over de gehele lengte gegroefd. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Het voorhoofd gelijkmatig, zwak gewelfd.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verbreid en niet zeldzaam. Midden-Europa: Uit het gehele gebied bekend en vaak niet zeldzaam. Naar het oosten toe schijnt de soort minder gewoon te worden. Zuid-Europa: Zeer sporadisch waargenomen. Nog niet gemeld uit het Middellandse Zeegebied. Nederland: Fig. 89.

Voorkomen: Op modderige oevers onder rottend plantenmateriaal en onder dood Riet. Op vochtige plaatsen in leemgroeves. In veengebieden in Veenmos en rottend plantenmateriaal. 's Winters vaak uit aanspoelsel gezeefd.

Eurytoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 544 exemplaren.

***Stenus (Nestus) nitens* (Stephens, 1832)**

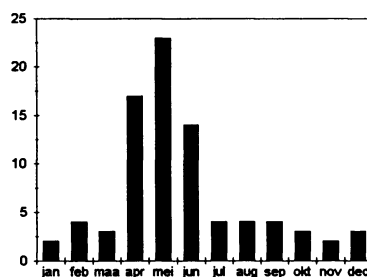
Beschrijving: Lengte 3,5-4 mm. Zwart, bovenzijde glanzend. Voorste tergieten met vier middenkieltjes aan de basis. Bovenzijde krachtig bestippeld. Halsschild langer dan breed, in het midden over de gehele lengte gegroefd. Kop zo breed als het halsschild. Voorhoofd met twee zwakke groeven en in het midden zwak gewelfd.

Verspreiding: Noord- en Westpalearktische soort. Noord-Europa: In Noord-Rusland, Finland, Zweden, Zuid-Noorwegen en Denemarken verbreid en soms algemeen. In Noord-Noorwegen en Engeland minder gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied erg verbreid, in de lagere gebieden gewoner dan in de hoger gelegen streken. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet bekend. Nederland: Fig. 90.

Voorkomen: In moeras- en veengebieden aan oevers tussen rottend plantenmateriaal, vaak in aantal. De soort schijnt de laatste jaren haar areaal uit te breiden.

Eurytoop, hygroofiel, typhofiel, paludicool.

Vangdata:

Materiaal: 121 exemplaren.

***Stenus (Nestus) fuscipes* (Gravenhorst, 1802)**

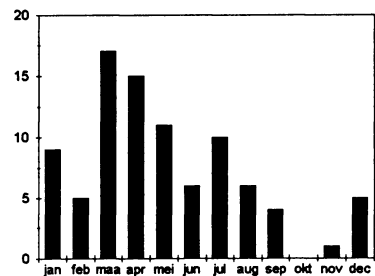
Beschrijving: Lengte 2,3-2,5 mm. Zwart. De voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Poten roodbruin. Dekschilden zo lang als het halsschild, de ondergrond met duidelijke microstructuur. Vierde tarslid gewoon, niet duidelijk tweelobbig. Achterlijf zeer smal gerand. Zonder onderzoek van het mannelijk geslachtsorgaan is deze soort moeilijk van *S. argus* te onderscheiden.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: In Noord-Rusland, Finland, Zweden en Noorwegen verbreid en gewoon. In Denemarken en Engeland meer plaatselijk en niet algemeen. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en plaatselijk niet zeldzaam. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet bekend. Nederland: Fig. 91.

Voorkomen: Langs oevers, op moerassige plaatsen, in veengebieden tussen de vegetatie langs weidepoelen. Vaak uit aanspoelsel gezeefd, o.a. langs de Mark en de Dinkel.

Eurytoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 185 exemplaren.

***Stenus (Nestus) argus* (Gravenhorst, 1806)**

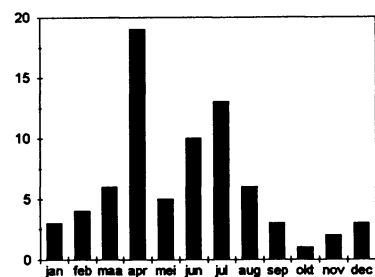
Beschrijving: Lengte 2,8-3,5 mm. Zwart. De voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Poten roodbruin (bij de var. *austriacus* Bernh. zwart). Vierde tarslid duidelijk tweelobbig. Dekschilden langer en breder dan het halsschild, de ondergrond met een duidelijke microstructuur. Achterlijf smal gerand.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: In Noord-Rusland, Finland, Noorwegen en Engeland verbreid en niet zeldzaam. Gewoon in Zweden. In Denemarken meer plaatselijk en minder gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en over het algemeen niet zeldzaam. Zuid-Europa: Enkele waarnemingen uit Italië en de Balkan. Nederland: Fig. 92.

Voorkomen: Komt op dezelfde plaatsen voor als *S. fuscipes* en wordt vaak samen met deze soort gevonden.

Eurytoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 175 exemplaren.

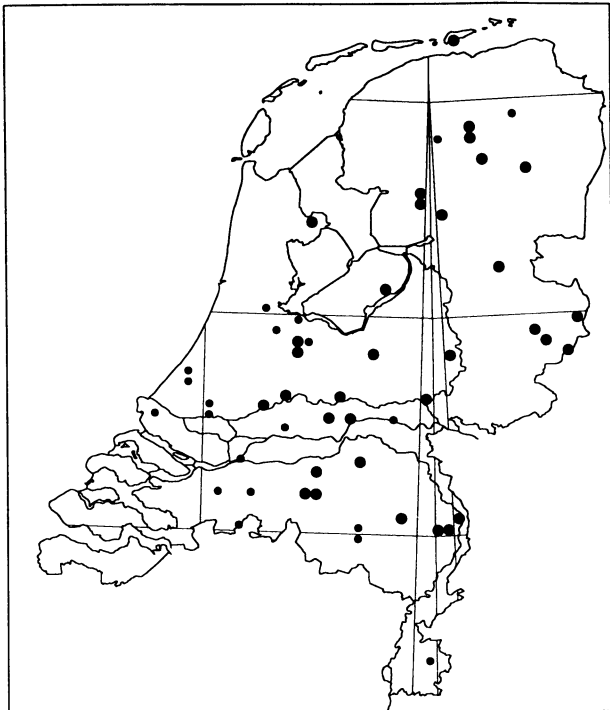

Fig. 90. *Stenus nitens*.

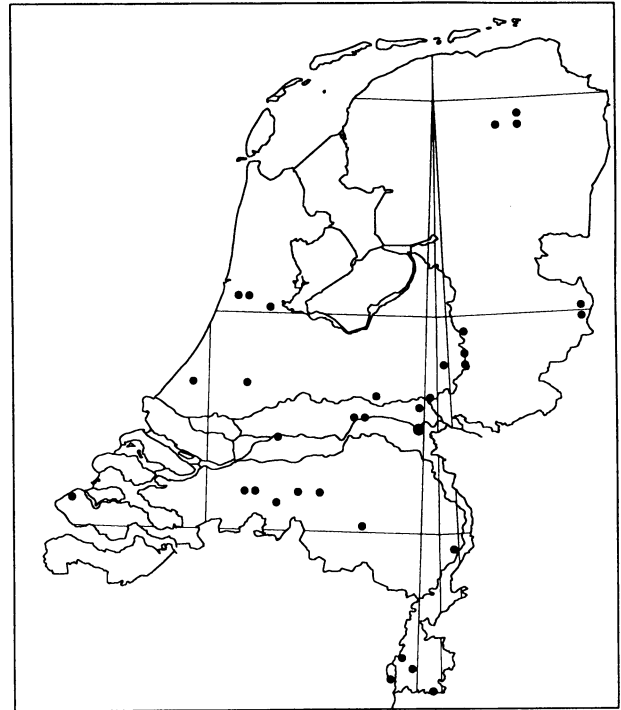

Fig 91. *Stenus fuscipes*.

Fig. 92. *Stenus argus*.

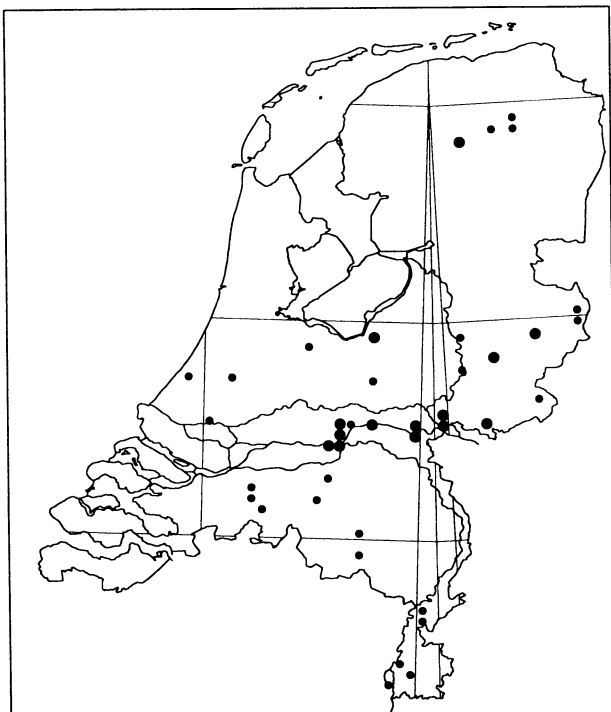
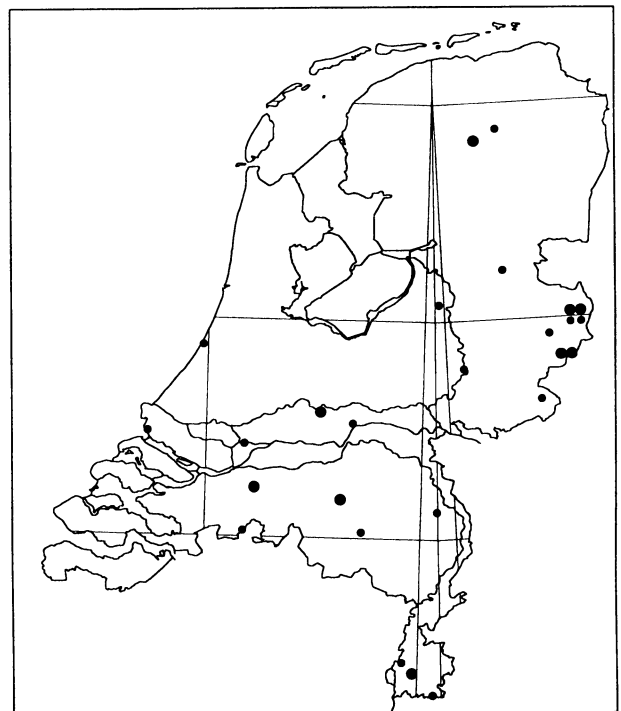

Fig. 93. *Stenus europaeus*.

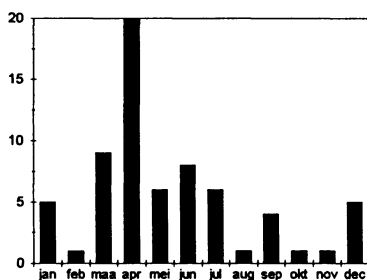
Stenus (Nestus) europaeus* (Puthz, 1966)(Stenus (Nestus) cautus* (Erichson, 1837-39))

Beschrijving: Lengte 2,5-2,7 mm. Zwart. Poten roodbruin. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Halsschild zo lang als breed. Kop zo breed als de dekschilden. Dekschilden duidelijk langer dan het halsschild, zonder microstructuur, door de beharing zwak glanzend.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: In Noord-Rusland, Finland, Zweden, Noorwegen en Denemarken verbreed en niet zeldzaam. In Engeland verbreed. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed. In het oostelijke deel gewoner dan in het overige gedeelte. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Nederland: Fig. 93.

Voorkomen: Langs weide- en heidepoelen in de vegetatie. Langs poelen in veengebieden in pollen Pitrus en Pijpestrootje. Langs vochtige bosranden, vooral op schaduwrijke plaatsen in dichte vegetatie. Vaak in aanspoelsel van overstromde weilanden. Eurytoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 250 exemplaren.

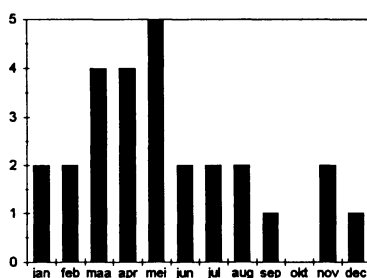
Stenus (Nestus) cautus* (Erichson, 1839)(Stenus (Nestus) vafellus* (Erichson, 1839))

Beschrijving: Lengte 2,6-3 mm. Zwart. Voorste tergieten met vier lengteplooijs aan de basis. Poten roodbruin, soms zwart. Dekschilden tussen de bestippling glanzend, zonder microstructuur. Halsschild langer dan breed. Kop smaller dan de dekschilden. Dekschilden meestal niet langer dan het halsschild.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: Verbreed en plaatselijk niet zeldzaam in Noord-Rusland en Finland. Enkele exemplaren bekend uit Zweden. Zeer zeldzaam in Denemarken. Nog niet bekend uit Engeland.

Midden-Europa: Uit het gehele gebied, behalve Frankrijk, gemeld. Over het algemeen zeldzaam tot zeer zeldzaam. Zuid-Europa: Slechts bekend uit Portugal en Italië. Nederland: Fig. 94.

Vangdata:

Voorkomen: In komposthopen in tuinen, vooral in hopen waarin hooi en stro zijn verwerkt. Ook uit rottend plantenmateriaal (zoals stro,

hooi, onkruid, aardappelloof, e.d.) op akkers en in weilanden. Eurytoop, phytodetricool.

Materiaal: 36 exemplaren.

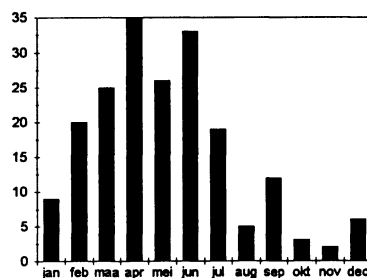
***Stenus (Nestus) pusillus* (Stephens, 1832)**

Beschrijving: Lengte 1,7-2,5 mm. Zwart. De voorste tergieten zonder of met een zeer zwak lengteplooijs aan de basis. Achterlijf naar het uiteinde toe sterk toegespitst. Halsschild sterk oneffen, aan de zijden met een krachtige indruk. Kop met krachtige voorhoofds-groeven, daartussen sterk gewelfd. Poten zwart, dijen en schenen soms roodbruin. Dekschilden langer dan het halsschild en met duidelijke oneffenheden.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: Vooral in het zuidelijke gedeelte, plaatselijk en zeldzaam. Midden-Europa: Uit het gehele gebied gemeld. Verbreed en plaatselijk algemeen. Zuid-Europa: Alleen gemeld uit Italië en Portugal. Nederland: Fig. 95.

Voorkomen: In vochtige weilanden, aan oevers en op vochtige plaatsen in bossen. Uit rottend plantenmateriaal te zeven. Vaak 's avonds rondvliegend aangetroffen. Eurytoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

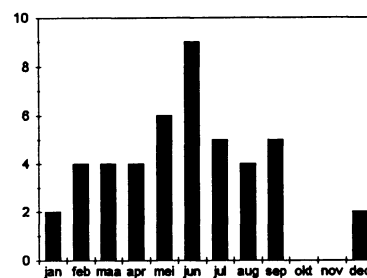
Materiaal: 369 exemplaren.

***Stenus (Nestus) nanus* (Stephens, 1832)**

Beschrijving: Lengte 1,7-2,5 mm. Zwart. Voorste tergieten zonder lengtekieltjes aan de basis. Halsschild zonder duidelijke oneffenheden en indrukken aan de zijden. Kop tussen de voorhoofds-groeven vlak gewelfd. Achterlijf naar het uiteinde toe spits toelopend. Poten roodbruin.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: Verbreed en plaatselijk niet zeldzaam. Midden-Europa: Algemeen verbreed en plaatselijk gewoon. Zuid-Europa: Gemeld uit Portugal, Italië en Joegoslavië. Nederland: Fig. 96.

Vangdata:

Voorkomen: In weilanden en op akkers, vaak op droge bodem, in rottend plantenmateriaal, onder stenen en in mos- en algenbegroeiing. Ook langs oevers, in de vegetatie op droge, zanderige plaatsen.

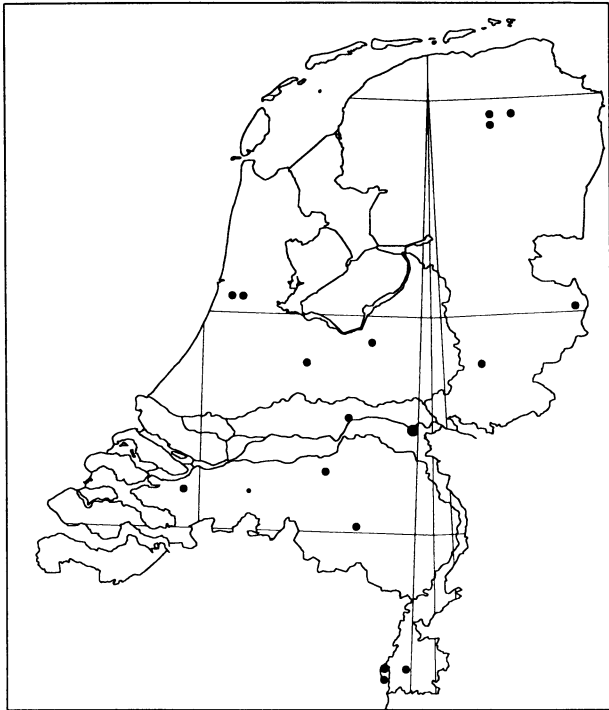

Fig. 94. *Stenus cautus*.

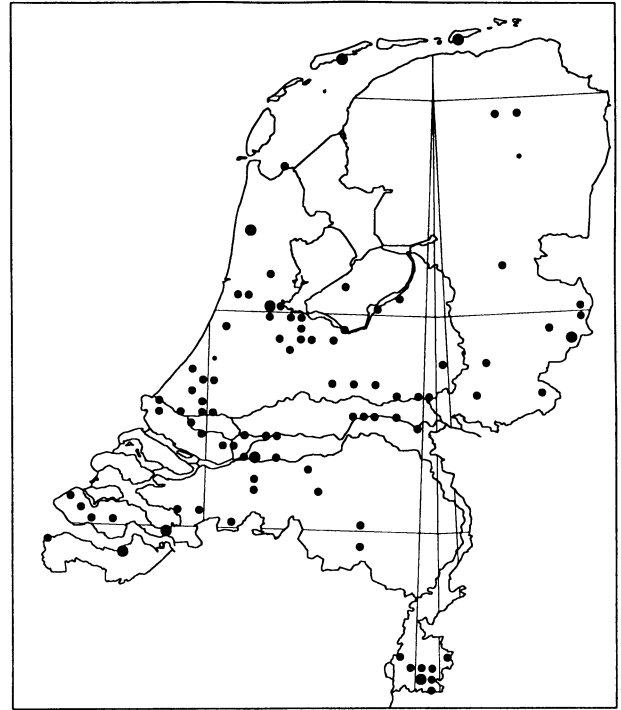

Fig. 95. *Stenus pusillus*.

Fig. 96. *Stenus nanus*.

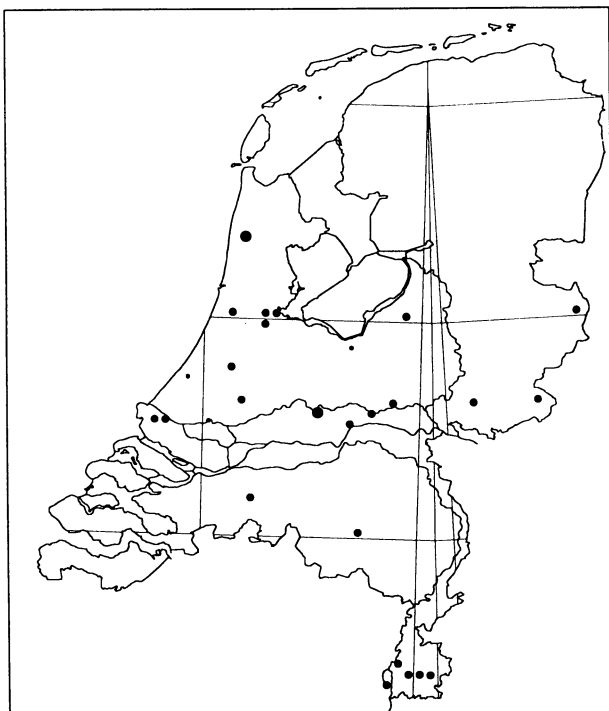
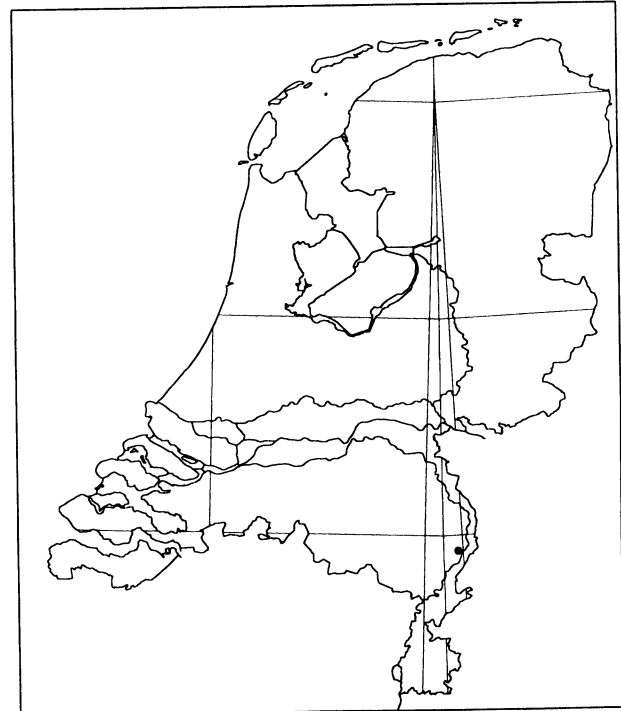

Fig. 97. *Stenus assequens*.

's Avonds van de vegetatie te slepen.
Eurytoop, xerofiel, phytodetricool.

Materiaal: 158 exemplaren.

***Stenus (Nestus) assequens* (Rey, 1884)**
(*Stenus (Nestus) simillimus* (Benick, 1949))

Beschrijving: Lengte 1,7-2,5 mm. Zwart. De voorste tergieten zonder lengteplooijs aan de basis. Halsschild zonder duidelijke oneffenheden en indrukken aan de zijden. Kop tussen de voorhoofds-groeven vlak gewelfd. Achterlijf naar het uiteinde toe spits toelopend. Poten roodbruin. Deze soort lijkt veel op *S. nanus* en is zonder onderzoek van het mannelijk genitaalapparaat niet met zekerheid van deze soort te onderscheiden.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Gemeld uit Zweden, Groot-Brittannië en Ierland. Midden-Europa: Waarschijnlijk in het hele gebied verbreid, maar over het algemeen minder gewoon dan *S. nanus*. Zuid-Europa: Gemeld uit Italië, Joegoslavië, Griekenland en Bulgarije. In deze gebieden is de soort gewoner dan *S. nanus*. Nederland: Fig. 97.

Voorkomen: Op de zelfde plaatsen als *S. nanus*. In ons land slechts 1 exemplaar bekend.
Stenotoop, xerofiel, humicoool.

Materiaal: 1 exemplaar.

Steyl; KB9991; december; 1 ex. (FVS)

***Stenus (Nestus) circularis* Gravenhorst, 1802**

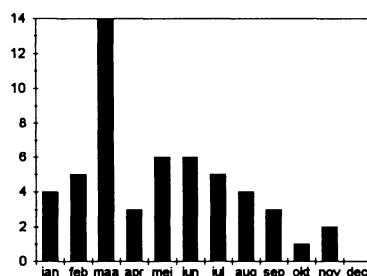
Beschrijving: Lengte 2-2,5 mm. Zwart. Voorste tergieten aan de basis met een lengtekieltje in het midden. Achterlijf naar het uiteinde toe sterk versmald. Poten roodbruin. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Dekschilden niet of nauwelijks langer dan het halsschild, duidelijk korter dan samen breed. Bestippeling van de dekschilden sterk ineen gevloeid.

Verspreiding: West- en Zuidpalearticke soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verbreid, tot in het hoge noorden (Lapland, etc.) en over het algemeen niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied gevonden en plaatselijk niet zeldzaam. Zuid-Europa: Slechts enkele waarnemingen uit Italië en Joegoslavië. Nederland: Fig. 98.

Voorkomen: Vooral in weilanden, aan bosranden en op akkers onder stenen en in rottend hooi, stro, loof, etc. Aan plantenwortels op droge, zanderige plaatsen. Vaak synantroop uit bodemstro en detritus in weideschuren voor vee. Ook uit compost en aanspoelsel van over-stroomde weilanden.

Eurytoop, xerofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 101 exemplaren.

***Stenus (Nestus) pumilio* (Erichson, 1839)**

Beschrijving: Lengte 1,7-2,2 mm. Zwart. Achterlijf naar het uiteinde toe sterk versmald. De voorste tergieten aan de basis met een lengtekieltje in het midden. Poten roodbruin. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Dekschilden 1,5 keer zo lang als breed. Boven-zijde gelijkmatig en dicht bestippeld.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: Vooral in het zuidelijke gedeelte verbreid. Over het algemeen plaatselijk en zeldzaam. Midden-Europa: Vooral in het oostelijke gedeelte verbreid. Over het algemeen zeldzaam tot zeer zeldzaam. Nog niet gemeld uit België en Frankrijk. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Nederland: Fig. 99.

Voorkomen: In moeras- en veengebieden langs bospoelen in Veenmos en pollen Zegge (*Carex*). Vaak uit aanspoelsel gezeefd.
In Nederland geen recente waarnemingen.
Stenotoop, tyrfhofiel, phytodetricool.

Materiaal: 9 exemplaren.

Hilversum; FT4888; 30 april 1922; Everts; 1 ex. (RMNH)

Winterswijk; LC4360; 21 september 1941; Reclaire; 1 ex. (RMNH)

Winterswijk; LC4360; 22 september 1941; 7 ex. (ZMA)

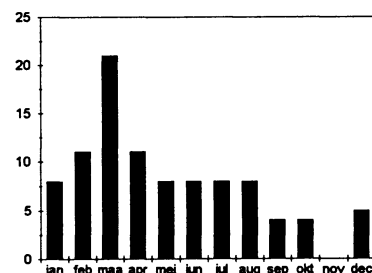
***Stenus (Nestus) humilis* Erichson, 1839**

Beschrijving: Lengte 2,8-3,5 mm. Zwart. De voorste tergieten aan de basis met een lengtekieltje in het midden. Voorhoofd met duidelijke lengtegroeven, het middengedeelte zwak gewelfd. Halsschild niet of nauwelijks langer dan breed. Vierde tarslid duidelijk tweelobbig. Poten helder roodbruin. Dekschilden niet langer, vaak zelfs korter, dan het halsschild, grof en onregelmatig bestippeld.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: Nog niet gemeld uit Engeland. In het overige gebied verbreid en niet zeldzaam. Midden-Europa: Uit het gehele gebied gemeld en over het algemeen niet zeldzaam. In het zuidelijke gedeelte meer plaatselijk en minder gewoon. Zuid-Europa: Weinig waargenomen en zeldzaam in Spanje, Portugal, Italië, Joegoslavië en Griekenland. Nederland: Fig. 100.

Voorkomen: In vochtige bossen en aan bosranden in rottend plantenmateriaal en mos. In Oost-Europa vaak in naaldbossen in de strooisellaag. 's Winters achter boomschors en in mosbegroeiing op bomen. Ook gezeefd uit aanspoelsel. In de getijdengrienden langs de Oude Maas in groot aantal gevangen in vangtrechters (1975-77).
Eurytoop, hygrofiel, phytodetricool, silvicoool.

Vangdata:

Materiaal: 483 exemplaren.

***Stenus (Nestus) carbonarius* Gyllenhal, 1827**

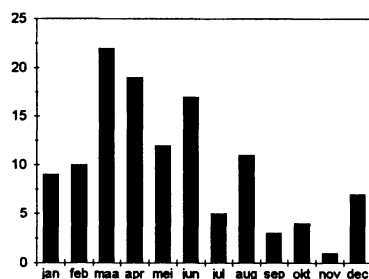
Beschrijving: Lengte 3-3,5 mm. Zwart. De voorste tergieten aan de basis met een lengtekieltje in het midden. Voorhoofd met duidelijke lengtegroeven, daartussen gewelfd. Dekschilden minstens zo lang als of langer dan het halsschild. Halsschild en dekschilden zeer dicht, maar minder sterk bestippeld dan bij *S. humilis*. Poten over het

algemeen zwart, het vierde tarslid iets uitgerand. Dekschilden overdwars duidelijk gewelfd.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied, tot in het hoge noorden, verbreid en in het algemeen gewoon. In Engeland meer plaatselijk en zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en niet zeldzaam. Zuid-Europa: In Spanje en Portugal, plaatselijk en zeldzaam. Nederland: Fig. 101.

Voorkomen: Op vochtige, modderige en moerassige plaatsen aan de oevers van meren, plassen, weidepoelen en rivieren rondlopend. Uit rottend plantenmateriaal, dorre bladeren en aanspoelsel te zeven. Eurytoop, hygroofiel, phytodetricool, ripicool.

Vangdata:

Materiaal: 270 exemplaren.

Stenus (Nestus) glabellus Thomson, 1870

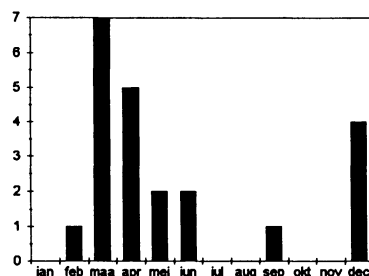
Beschrijving: Lengte 3-3,3 mm. Zwart, mat. Voorste tergieten aan de basis met een lengtekieltje in het midden. Voorhoofd zonder lengtegroeven en in het midden niet gewelfd. Bovenzijde dicht en sterk bestippeld. Poten zwart. Dekschilden ongeveer zo lang als het halsschild. Vierde tarslid gewoon.

Verspreiding: Westpalearctische soort. Noord-Europa: Slechts enkele exemplaren bekend uit Zuid-Zweden en Denemarken. Midden-Europa: Zeldzaam waargenomen in Duitsland, België en Nederland. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Nederland: Fig. 102.

Voorkomen: Vooral in kwelmoerassen en langs kwel sloten in pollen *Zegge (Carex)*, e.d., die door water zijn omgeven. Ook in uitgestrekte moeras- en veengebieden, vooral in bulten mos en gras die boven het water uitsteken.

Stenotoop, hygroofiel, krenofiel, humicool.

Vangdata:

Materiaal: 45 exemplaren.

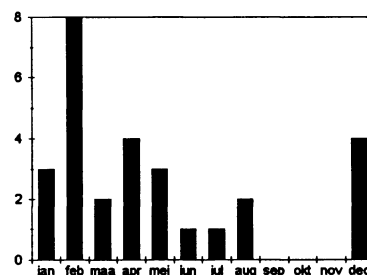
Stenus (Tesusus) opticus Gravenhorst, 1806

Beschrijving: Lengte 2,3-2,8 mm. Zwart. De voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Vierde tarslid gewoon. Kop zo breed als de dekschilden. Voorste gedeelte van het lichaam mat, krachtig en zeer dicht bestippeld. De tussenruimte tussen de stippen zeer smal. Poten zwart, soms bruinachtig.

Verspreiding: Westpalearctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied, tot in het hoogste noorden, verbreid en in het algemeen niet zeldzaam. Midden-Europa: In het oostelijk gedeelte verbreid en niet zeldzaam. In het overige gebied meer plaatselijk en zeldzamer. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet bekend. Nederland: Fig. 103.

Voorkomen: Aan begroeide oevers van meren en poelen uit rottend plantenmateriaal te zeven. Ook in het vochtige oeverzand. De soort is ook vaak in aantal gezeefd uit aanspoelsel van vochtige weilanden. Stenotoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 72 exemplaren.

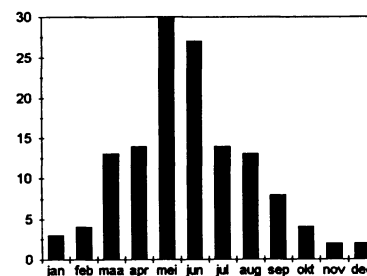
Stenus (Tesusus) crassus Stephens, 1832

Beschrijving: Lengte 3-3,5 mm. Zwart. Voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Kop smaller dan de dekschilden. Vierde tarslid gewoon. Halsschild en dekschilden glanzend, met krachtige bestippeling. Poten zwart, soms roodbruin. Kop met duidelijke voorhoofdsgroeven. Achterlijf door duidelijke microstructuur mat.

Verspreiding: Noord- en Westpalearctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied, tot in het hoogste noorden, verbreid en plaatselijk niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en meestal gewoon. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreid en plaatselijk gewoon. Nederland: Fig. 104.

Voorkomen: Veelal uit rottend plantenmateriaal gezeefd, vooral uit compost, hooi, stro en hopen onkruid in tuinen. Vaak wordt de soort in drogere biotopen gevonden, maar plaatselijk kan de soort ook in vochtige biotopen gevonden worden, zoals op Vlieland (juli 1978), waar de soort bij honderden per m² werd aangetroffen in een vochtige duinpan, waarvan de bodem was bedekt met een laagje slib. Eurytoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 389 exemplaren.

Stenus (Tesusus) formicetorum Mannerheim, 1843

Beschrijving: Lengte 2,4-2,7 mm. Zwart, glanzend. De voorste tergieten met vier lengtekieltjes aan de basis. Vierde tarslid gewoon. Kop duidelijk smaller dan de dekschilden. Bestippeling van het halsschild en de dekschilden krachtig. Poten bruinrood, zelden zwart.

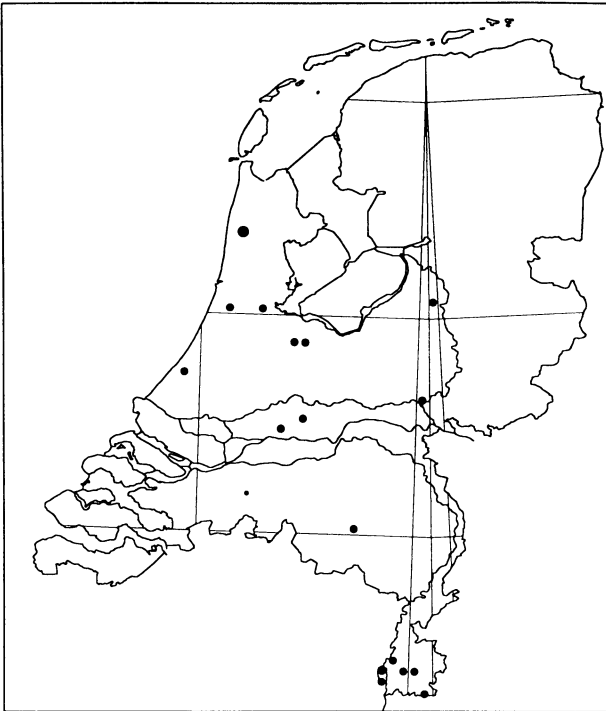

Fig. 98. *Stenus circularis*.

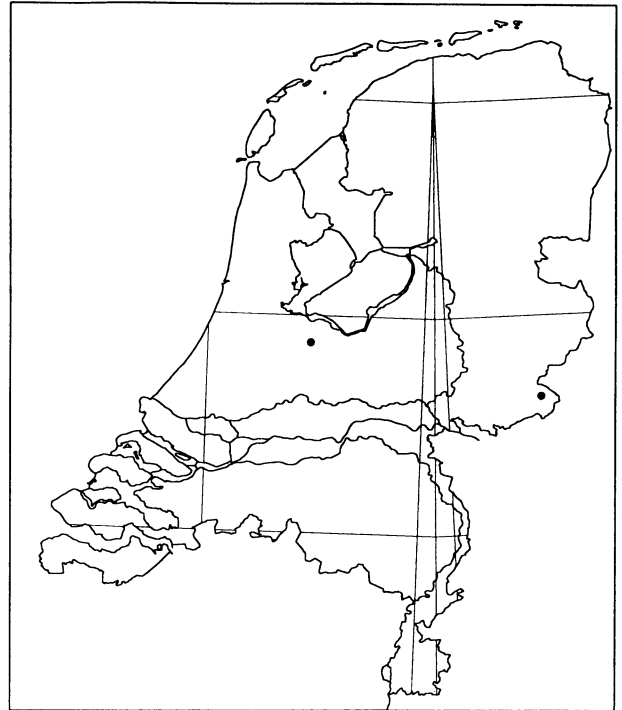

Fig 99. *Stenus pumilio*.

Fig. 100. *Stenus humilis*.

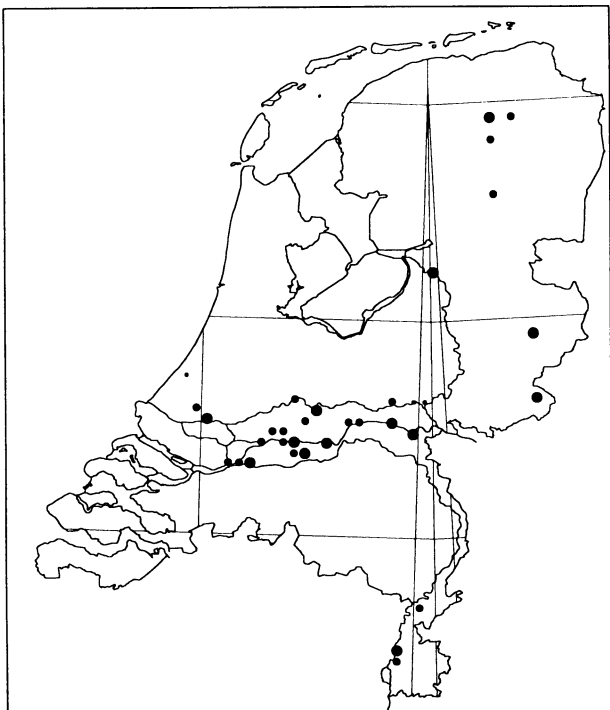
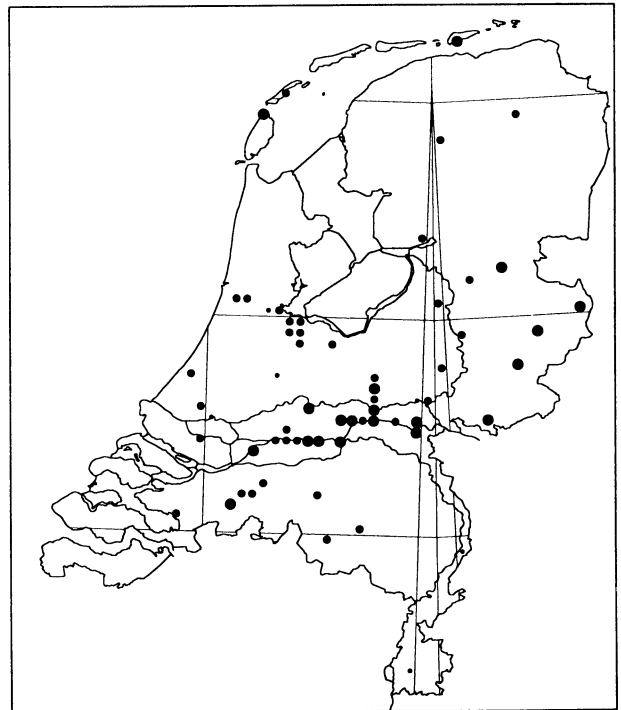

Fig. 101. *Stenus carbonarius*.

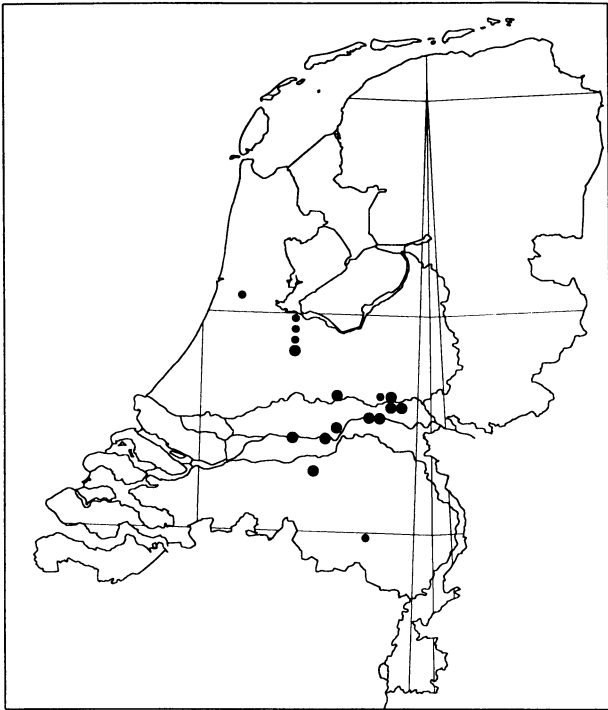

Fig. 102. *Stenus glabellus*

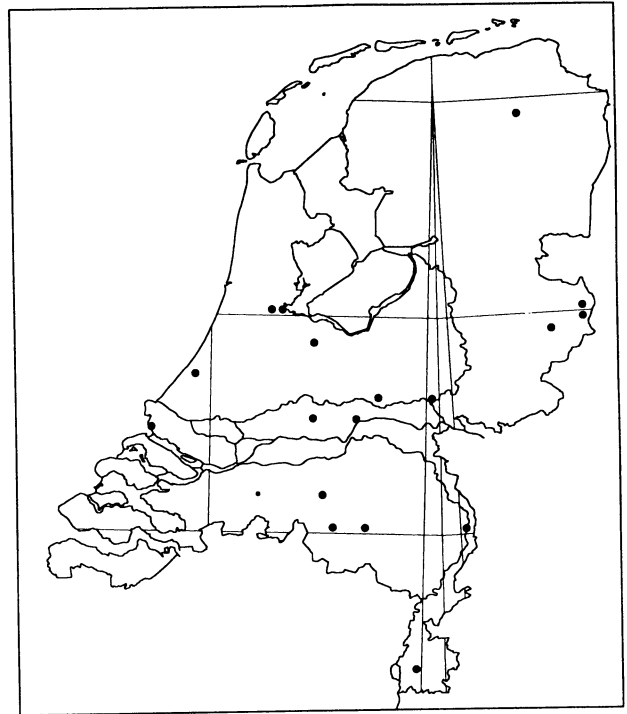

Fig 103. *Stenus opticus*

Fig. 104. *Stenus crassus*

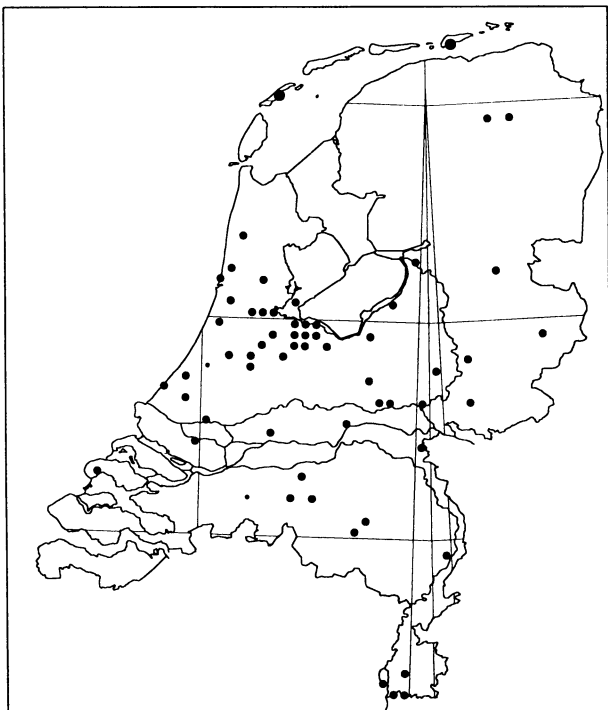
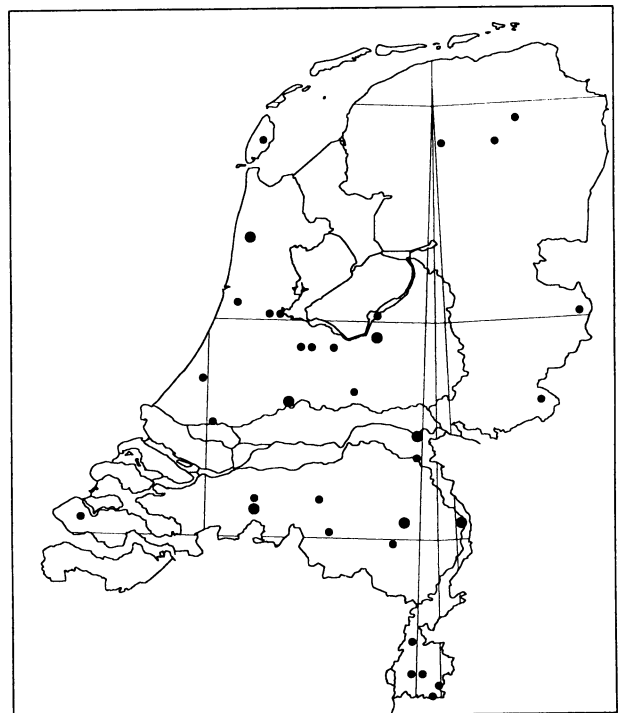

Fig. 105. *Stenus formicetorum*

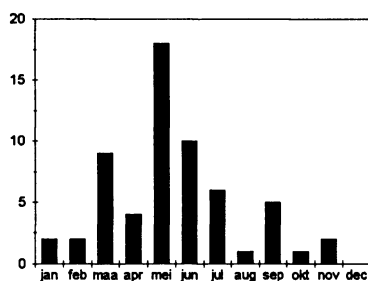

Achterlijf naar het uiteinde toe sterker versmald. Kop met zwakke voorhoofds-groeven.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verbreid, tot in het hoogste noorden, en plaatselijk niet zeldzaam. Midden-Europa: Uit het gehele gebied gemeld, maar plaatselijk en niet gewoon. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Nederland: Fig. 105.

Voorkomen: Op moerassige plaatsen en in veengebieden. Vaak uit Veenmos en rottend plantenmateriaal gezeefd. Ook langs weidepoelen in zure weilanden in pollen gras, e.d.
Stenotoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 136 exemplaren.

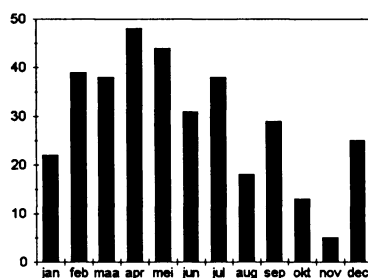
Stenus (Tesnus) brunnipes Stephens, 1832

Beschrijving: Lengte 3,3-3,7 mm. Zwart. De voorste tergieten zonder lengtekieltjes aan de basis. Poten roodbruin, vierde tarslid zwak tweelobbig. Voorhoofd met duidelijke lengtegroefjes en verheven middengedeelte. Dekschilden zo lang als of korter dan het halsschild.

Verspreiding: West- en Zuidpalearticke soort. Noord-Europa: In Zuid-Noorwegen en Zuid-Zweden verbreid en zeldzaam. In Denemarken verbreid en niet gewoon. In Engeland gewoon. Niet bekend uit Noord-Rusland en Finland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en vooral in het westelijke deel gewoon tot zeer gewoon. In het oostelijke deel meer plaatselijk en zeldzaam. Zuid-Europa: In het gehele gebied gevonden en plaatselijk niet zeldzaam. Nederland: Fig. 107.

Voorkomen: Op vochtige plaatsen aan oevers, in vochtige weilanden en op vochtige plaatsen in bossen. Vaak uit rottend hooi, stro, e.d. gezeefd. 's Winters uit mollenestten gezeefd.
Eurytoop, hygroofiel, humicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 511 exemplaren.

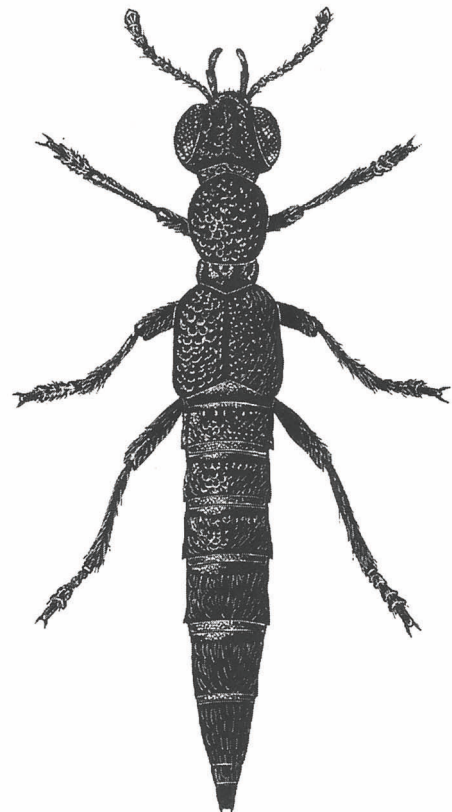

fig. 106. *Stenus brunnipes*

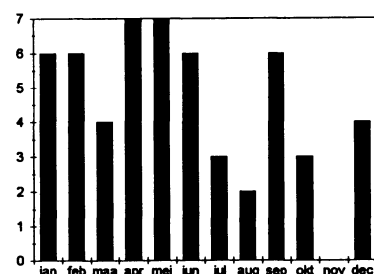
Stenus (Tesnus) nigrutilus Gyllenhal, 1827

Beschrijving: Lengte 3,6-4 mm. Zwart. De voorste tergieten zonder lengtekieltjes aan de basis. Het vierde tarslid zwak tweelobbig. Poten zwart. Voorhoofd zonder duidelijke lengtegroefjes en met zwak gewelfd middengedeelte. Dekschilden langer dan het halsschild.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: Algemeen verbreid en meestal niet zeldzaam. In Engeland verbreid en zeldzaam. Midden-Europa: In het oostelijke gedeelte verbreid en gewoon. In het westelijke deel meer plaatselijk en niet gewoon. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied gemeld, maar niet gewoon. Nederland: Fig. 108.

Voorkomen: Op vochtige bodem, aan oevers, in vochtige weilanden en in vochtige duinpannen. Ook uit aanspoelsel gezeefd.
Stenotoop, hygroofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 81 exemplaren.

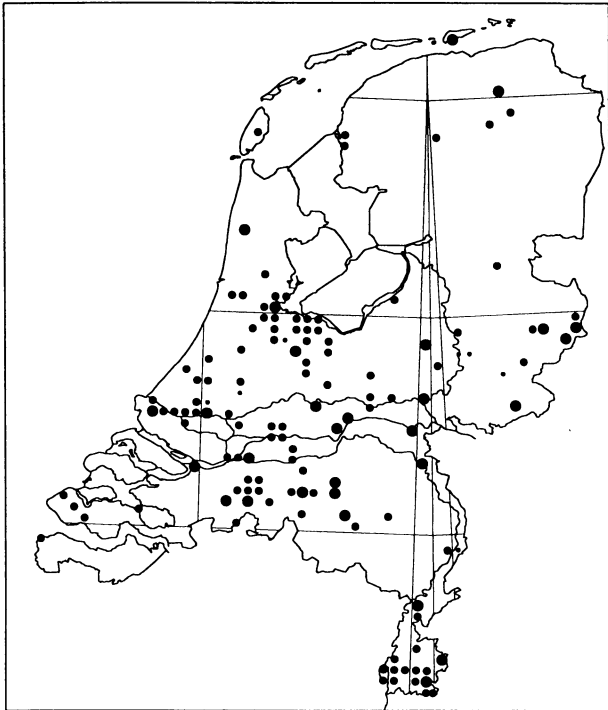

Fig. 107. *Stenus brunripes*.

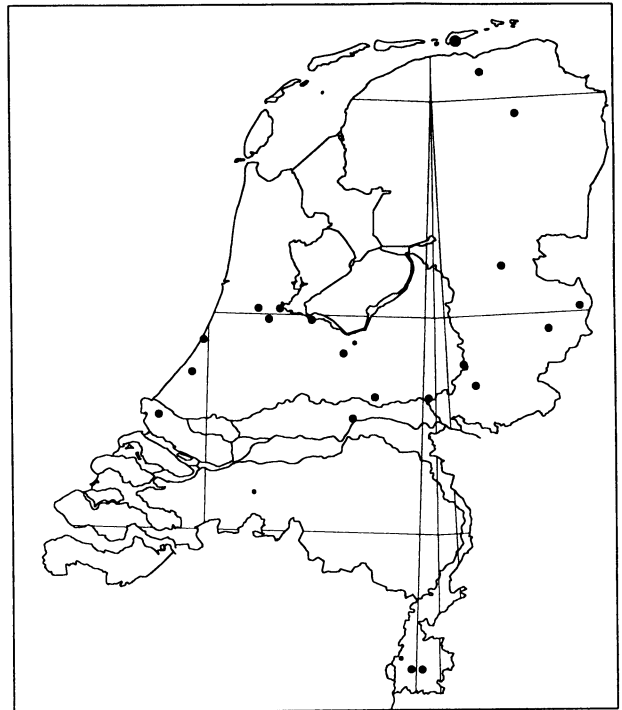

Fig 108. *Stenus nigrutilus*.

Fig. 109. *Stenus latifrons*.

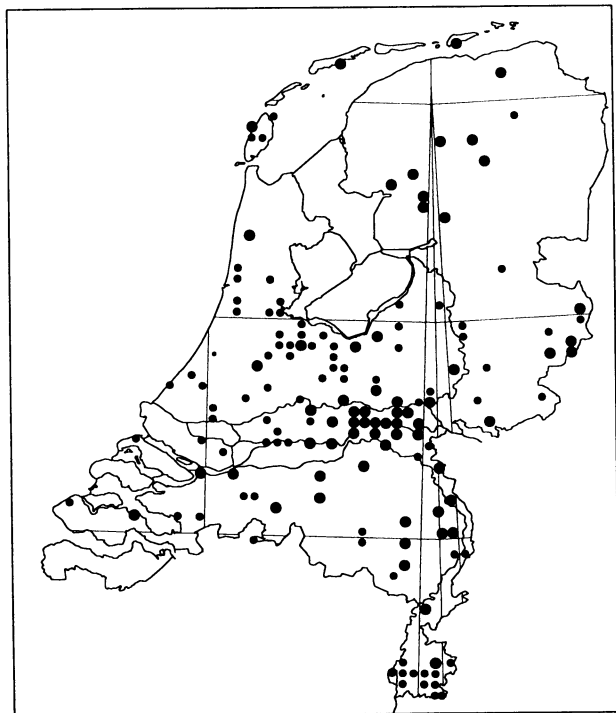
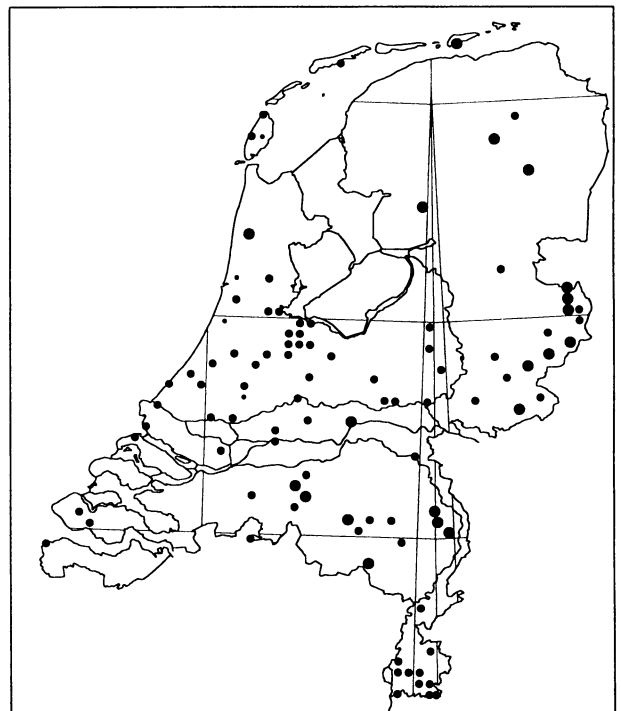

Fig. 110. *Stenus fulvicornis*.

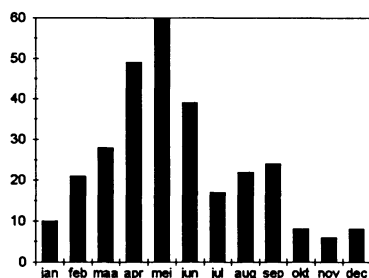
***Stenus (Hypostenus) latifrons* Erichson, 1839**

Beschrijving: Lengte 3,2-4 mm. Zwart. Poten donker roodbruin. De twee basaalleden en de top van de sprieten, en de kaaktasters donkerbruin. Derde tot en met achtste sprietlid roodbruin. Dekschilden nauwelijks langer dan het halsschild. Het halsschild en de dekschilden met een duidelijke microstructuur tussen de bestippling.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: Plaatselijk en zeldzaam in Noord-Rusland, Zuid-Finland, Zuid-Zweden en Zuid-Noorwegen. In Denemarken verbreid en niet zeldzaam. In Zuid-Engeland gewoon, in Noord-Engeland zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid. In het oostelijke deel minder gewoon dan in het westelijke deel. Zuid-Europa: Alleen waargenomen in Spanje en Italië. Daar verbreid en niet gewoon. Nederland: Fig. 109.

Voorkomen: In moerassige gebieden. Aan oevers vaak in groot aantal in pollen Pitrus, Wollegras en Pijpestrootje. Veel in veengebieden; hier ook in Veenmos. Ook in groot aantal uit rottend riet gezeefd. Stenotoop, hygriofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

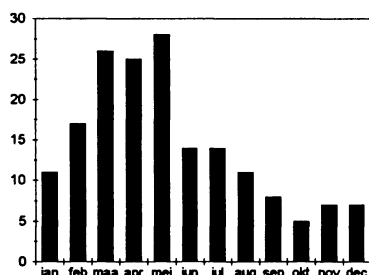
Materiaal: 933 exemplaren.

***Stenus (Hypostenus) fulvicornis* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 3,2-4 mm. Zwart. Poten licht roodbruin. De twee basaalleden en de top van de sprieten, en de kaaktasters donker bruin. Het tweede tot en met achtste sprietlid licht roodbruin tot geelbruin. Dekschilden duidelijk langer dan het halsschild. Halsschild en dekschilden tussen de bestippling glanzend, zonder microstructuur.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreid en niet gewoon in Noord-Rusland, Zuid-Finland, Zweden en Noorwegen. Verbreid en niet zeldzaam in Denemarken en Engeland. Midden-Europa: In het westelijke deel verbreid en niet zeldzaam. Naar het oosten toe wordt de soort zeldzamer. Zuid-Europa: In het gehele gebied nog niet waargenomen. Nederland: Fig. 110.

Vangdata:

Voorkomen: Vooral in veengebieden in Veenmos en in pollen Pijpestrootje en Pitrus. Vaak in groot aantal gezeefd uit rottend hooi in hoogvenen. Ook op moerassige plaatsen in bossen en langs slootkanten in pollen Pitrus. Soms 's avonds rondvliegend. Eurytoop, hygriofiel, phytodetricool. Materiaal: 449 exemplaren.

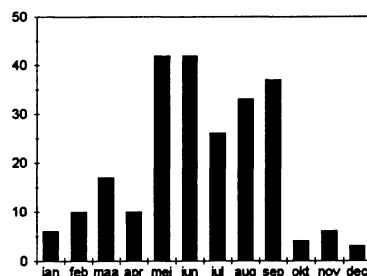
***Stenus (Hypostenus) tarsalis* Ljungh, 1804**

Beschrijving: Lengte 3,5-4,5 mm. Zwart. De voorste tergieten zonder middenkiel aan de basis. Sprieten vanaf het tweede lid geel. Poten zwart met geelachtige tarsen. De ♂♂ zijn van *S. oscillator* en *S. bohemicus* te onderscheiden door onderzoek van het mannelijk geslachtsorgaan. De ♀♀ zijn moeilijk te onderscheiden.

Verspreiding: Holarctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verbreid tot in het hoogste noorden en niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en gewoon. Zuid-Europa: Plaatselijk en zeldzaam in Zuid-Frankrijk en Italië. Nederland: Fig. 112.

Voorkomen: In moerassige gebieden en aan oevers in plantaardig afval, zoals hooi, loof, riet en aanspoelsel. Vaak van de begroeiing te slepen. 's Avonds rondvliegend. In veengebieden aangetroffen in Veenmos en pollen Pitrus en Pijpestrootje. In verhouding worden maar weinig mannetjes aangetroffen; volgens eigen waarnemingen verhouden de aantallen mannetjes en vrouwtjes zich ongeveer 1:15. Hoewel de soort de voorkeur geeft aan vochtige biotopen, werd ze ook geslept van de vegetatie op droge akkers en langs wegen. Eurytoop, hygriofiel, paludicool, phytodetricool, planticoel.

Vangdata:

Materiaal: 712 exemplaren.

***Stenus (Hypostenus) oscillator* Rye, 1870**

Beschrijving: Lengte 3,5-4,5 mm. Zwart. De voorste tergieten zonder middenkieltjes aan de basis. Sprieten vanaf het tweede lid geel. Poten zwart met geelachtige tarsen. Lichaam glanzender dan *S. tarsalis*. ♀♀ niet, ♂♂ alleen door onderzoek van het mannelijk geslachtsorgaan met zekerheid van *S. tarsalis* te onderscheiden.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Zeldzaam in Zuid-Zweden, Denemarken, Engeland en Ierland. Midden-Europa: Alleen gemeld uit Duitsland, Tsjechoslowakije, Oostenrijk, België en Nederland. Overal verbreid en zeldzaam. Zuid-Europa: De soort wordt gemeld uit Noordwest-Spanje, maar waarschijnlijk betreft het hier een ras van *S. tarsalis*. Nederland: Fig. 113.

Voorkomen: Op vochtige plaatsen tussen de begroeiing en in Veenmos. In ons land alleen gevonden langs een weidepoel bij Enschede. Stenotoop, hygriofiel, paludicool, phytodetricool.

Materiaal: 19 exemplaren.

Aamsveen; LC5983; 15 mei 1980; Van Stuijvenberg: 19 ex (FVS)

***Stenus (Hypostenus) bohemicus* Machulka, 1947**

Beschrijving: Lengte 4-5,3 mm. Zwart. De eerste twee zichtbare tergieten met een kort middenkieltje aan de basis. Sprieten vanaf het tweede lid geel. Poten zwart met geelachtige tarsen. Bovenzijde tamelijk opvallend, zilverachtig behaard. Bestippling van het achterlijf minder dicht dan bij *S. tarsalis* en *S. oscillator*. Zonder onderzoek van het mannelijk geslachtsorgaan moeilijk met zekerheid van *S. tarsalis* en *S. oscillator* te onderscheiden.

Verspreiding: Westpalearticte soort. Noord-Europa: Slechts enkele waarnemingen uit Zuid-Zweden en Denemarken. Midden-Europa: Zeldzaam in Duitsland, Tsjechoslowakije, Oostenrijk, Polen en Nederland. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied geen waarnemingen bekend. Nederland: Fig. 114.

Voorkomen: Op vochtige plaatsen langs weidepoelen, plassen en sloten. Uit ons land slechts 2 exemplaren bekend. Stenotoop, hygroofiel, phytodetricool.

Materiaal: 2 exemplaren.

Schoonebeek; 5 mei 1983; Cuppen, 1 ex. (Cuppen)

Odoorn; 7 mei 1983; Cuppen; 1 ex. (FvS)

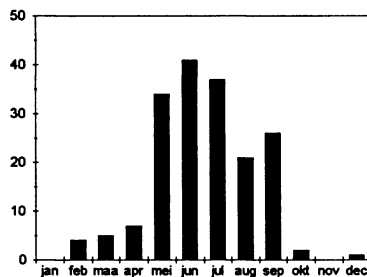
Stenus (Hypostenus) similis (Herbst, 1784)

Beschrijving: Lengte 5-5,7 mm. Zwart. Bovenzijde geheel behaard. Eerste sprietlid zwart, de overige geel. Poten geel met donkere knieën.

Verspreiding: Palearctische soort. In geheel Europa verbreid, van het hoogste noorden tot in het Middellandse Zeegebied, en over het algemeen niet zeldzaam. Nederland: Fig. 115.

Voorkomen: Op vochtige plaatsen uit mos en rottend plantenmateriaal. Ook in vochtige weilanden en langs oevers uit aanspoelsel. Vaak van de vegetatie te slepen, vooral 's avonds. Hoewel de soort de voorkeur geeft aan vochtige biotopen, wordt ze ook wel op drogere plaatsen van de vegetatie geslept. Volgens mededelingen uit het buitenland worden maar weinig mannetjes waargenomen; soms maar enkele mannetjes op enkele honderden vrouwtjes! Eurytoop, hygroofiel, xerofiel.

Vangdata:

Materiaal: 306 exemplaren.

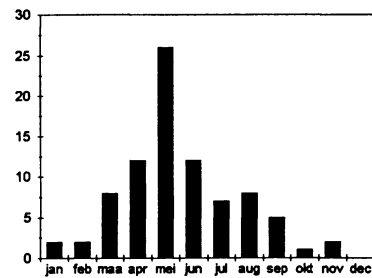
Stenus (Hypostenus) solutus Erichson, 1840

Beschrijving: Lengte 5-5,5 mm. Zwart. Bovenzijde geheel voorzien van een duidelijke microstructuur, enigszins mat en geheel grijs behaard. Sprieten geheel geel. Poten geel, de top van de dijen en een groot deel van de schenen donker gekleurd.

Verspreiding: Westpalearticte soort. Noord-Europa: In Zuid-Zweden, Denemarken en Zuid-Engeland plaatselijk en zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid, maar niet gewoon. Zuid-Europa: Alleen waargenomen in Noord-Italië. Daar zeer zeldzaam. Nederland: Fig. 116.

Voorkomen: Aan rijk begroeide oevers van poelen, sloten, etc. en aan de randen van moerassen op vochtige bodem rondlopend. Veel gezeefd op deze plaatsen uit vochtig plantenmateriaal. Enkele keren in pollen *Pitrus* op ondergelopen terreinen. Op plaatsen waar de soort voorkomt kan ze 's zomers ook van de vegetatie geslept worden. De soort schijnt de laatste jaren haar areaal uit te breiden, wat ook blijkt uit de toename van het aantal waarnemingen na 1950. Stenotoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 368 exemplaren.

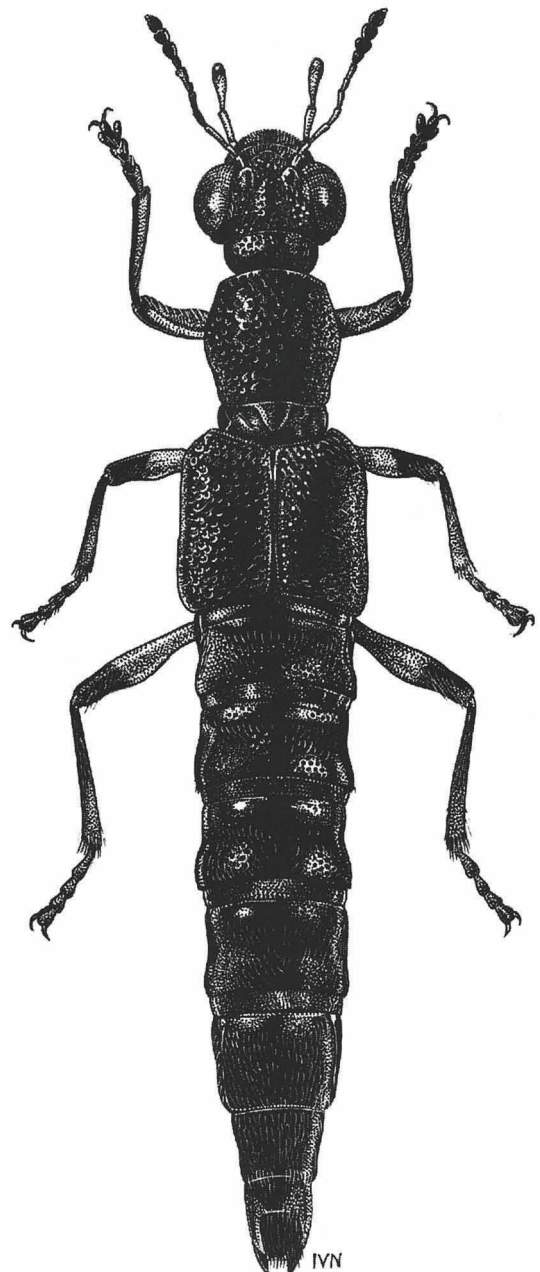

Fig. 111. *Stenus cicindeloides*

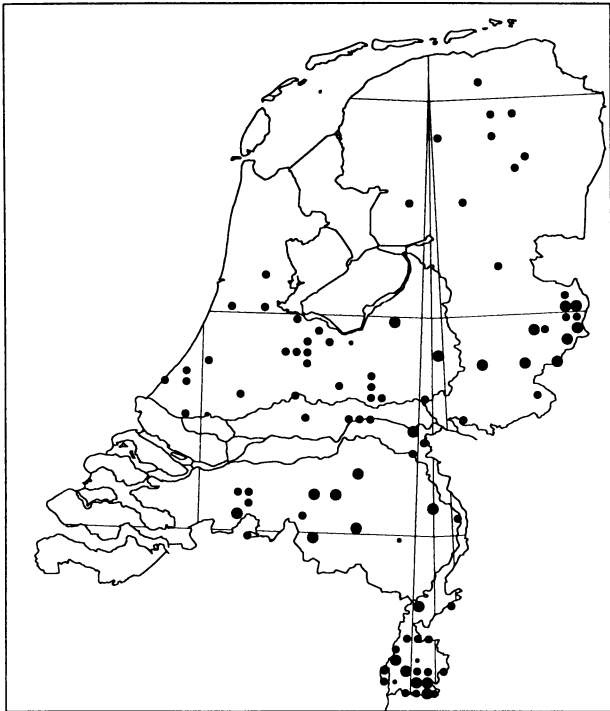

Fig. 112. *Stenus tarsalis*.

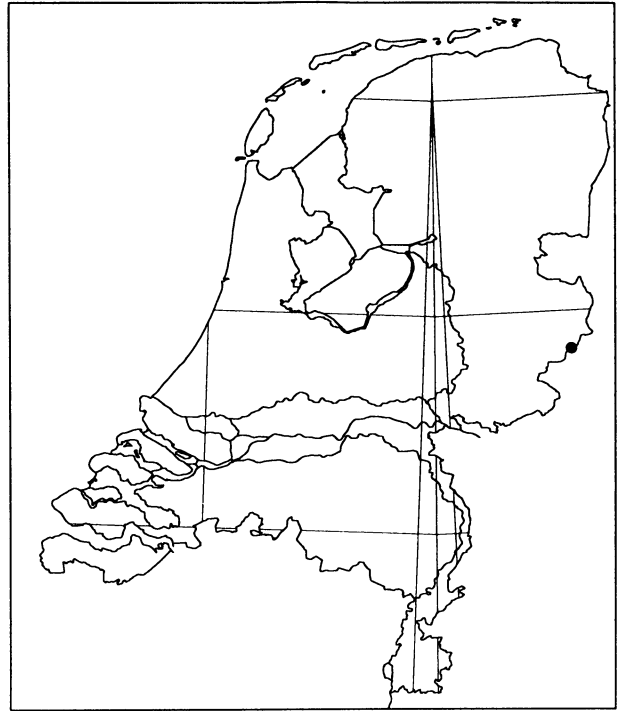

Fig. 113. *Stenus oscillator*.

Fig. 114. *Stenus bohemicus*.

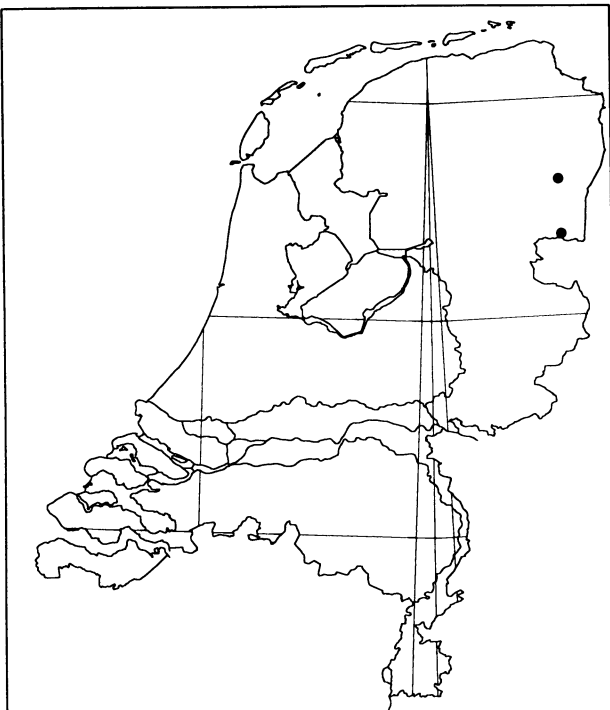
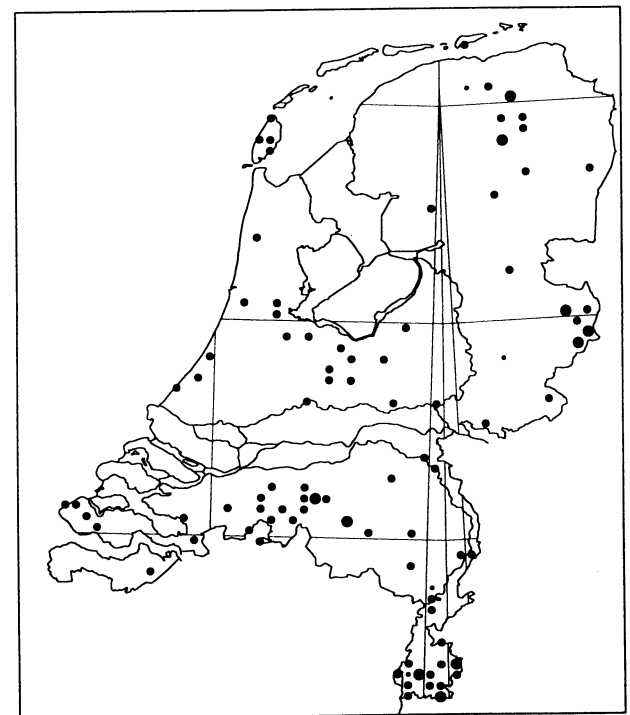

Fig. 115. *Stenus similis*.

***Stenus (Hypostenus) cicindeloides* (Schaller, 1883)**

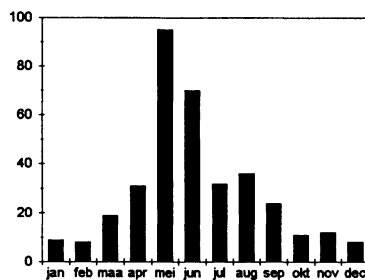
Beschrijving: Lengte 5-5,5 mm. Zwart, glanzend. Bovenzijde grof bestippeld, zonder microstructuur. Spriet en geheel geel. Poten geel, de dijen aan de top en de schenen uitgebreid donker gekleurd.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: In het gehele gebied, behalve in het hoogste noorden, breed en algemeen. Midden-Europa: In het gehele gebied breed en gewoon. Minder gewoon in het zuidelijke deel. Zuid-Europa: In het gehele gebied breed, doch niet gewoon. Nederland: Fig. 117.

Voorkomen: In moerassige gebieden en langs oevers uit rottend plantenmateriaal. Vaak in aantal van de vegetatie te slepen. Langs oevers soms in groot aantal in pollen Pitrus en Zegge (*Carex*). Ook gezeefd uit aanspoelsel.

Stenotoop, hygrosfiel, paludicoel, phytodetricool.

Vangdata:

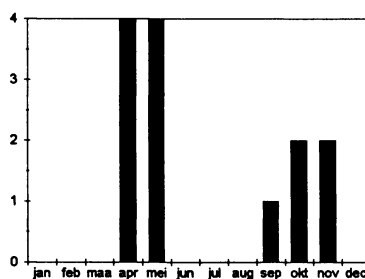
Materiaal: 1357 exemplaren.

***Stenus (Hypostenus) kiesewetteri* Rosenhauer, 1856**

Beschrijving: Lengte 5-5,5 mm. Zwart, glanzend. Dekschilden met een rechthoekige, roodachtige vlek. Spriet en geheel geel. Basis van de dijen en meestal de top van de schenen geel.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Uit dit gebied alleen met zekerheid bekend uit Zuid-Engeland. Daar zeer zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied breed en overal zeldzaam tot zeer zeldzaam. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Nederland: Fig. 118.

Vangdata:

Voorkomen: In Nederland vooral in hoogvenen gevonden. Slechts één waarneming van voor 1950: Schinveld, 24 december 1934 (Reclaire & van der Wiel, 1936, p.232). Deze vondst kon niet bevestigd worden daar dit exemplaar in geen van de door mij bewerkte collecties aanwezig was. De soort is vooral te vinden in Veenmos, pollen Pitrus en Pijpestrootje en in velden Wollegras. Ook is de soort enkele keren door mij verzameld langs weidepoelen bij Enschede. De soort is volgens eigen bevindingen niet zo zeldzaam als algemeen wordt verondersteld. In 1980 vond ik de soort op verschillende plaatsen (Enschede, Haaksbergen, Fochteloër Veen, Ootmarsum) in aantal; in totaal ca. 175 exemplaren! De soort is te verzamelen door de vegetatie waarin ze zitten gedurende langere tijd (15-20 minuten) onder water

te dompelen. Dit is langer dan nodig om andere soorten te verzamelen.

Stenotoop, typhobiont, sphagnicoel.

Materiaal: 228 exemplaren.

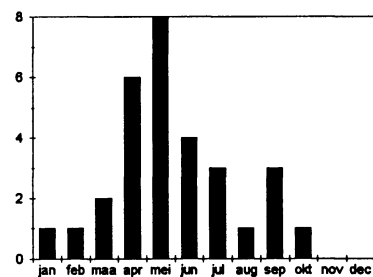
***Stenus (Hypostenus) fornicatus* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 2,5-2,8 mm. Zwart, glanzend. Poten zwart, schenen aan de basis opvallend geel gekleurd. Kop nauwelijks breder dan het halsschild. Dekschilden sterk gewelfd en opvallend breder dan de rest van het lichaam. Achterlijf naar het uiteinde toe sterk toegespitst.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: In Zuid-Finland, Zweden, Noorwegen, Denemarken en Engeland weinig waargenomen en zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied breed, maar in het algemeen plaatselijk en zeldzaam. Zuid-Europa: Gemeld uit Spanje en Italië. Ook hier plaatselijk en zeldzaam. Nederland: Fig. 119.

Voorkomen: In moerassige streken op zeer vochtige plaatsen aan oevers, vooral langs vennen uit Veenmos en grassen. Ook uit drijvend plantenmateriaal gezeefd. Het is waarschijnlijk de enige Stapylinidensoort, die tijdelijk onder water kan leven (Illies, 1967), waarbij de opvallend bolle dekschilden dienen als extra lucht-reservoir. Stenotoop, hygrosfiel, paludicoel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 82 exemplaren.

***Stenus (Hemistenus) pallitarsis* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 4,5-5,5 mm. Zwart. Poten zwart met gele tarsen. Derde tarslid diep tweelobbig. Halsschild gestrekt, langer dan breed. Dekschilden lang met parallelle zijden. Kaaktasters en de middelste sprietleden geel. Achterschienen bij de ♂♂ zonder einddoorn.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: In Noord-Rusland, Finland en Zweden breed, tot in het hoogste noorden, maar niet gewoon en niet in bergachtige streken. In Denemarken en Engeland breed en niet gewoon. Niet bekend uit Noorwegen. Midden-Europa: Uit het gehele gebied gemeld. In het oostelijke deel meestal niet zeldzaam, soms algemeen. In het westelijke deel weinig waargenomen en vrij zeldzaam. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied bekend, doch niet gewoon. Nederland: Fig. 121.

Voorkomen: Aan de oevers van meren, plassen en poelen in de vegetatie. Uit rottend plantenmateriaal en Veenmos gezeefd. 's Avonds is de soort vaak van de oevervegetatie te slepen.

Stenotoop, hygrosfiel, paludicoel, phytodetricool.

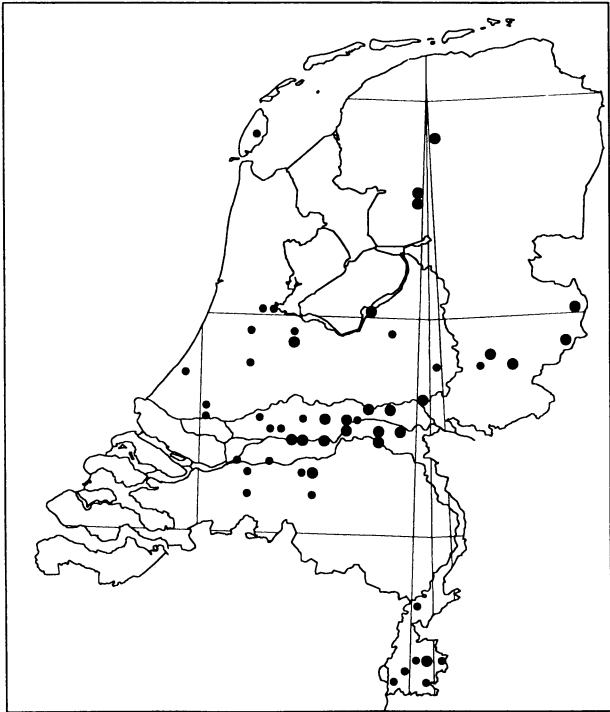

Fig. 116. *Stenus solutus*.

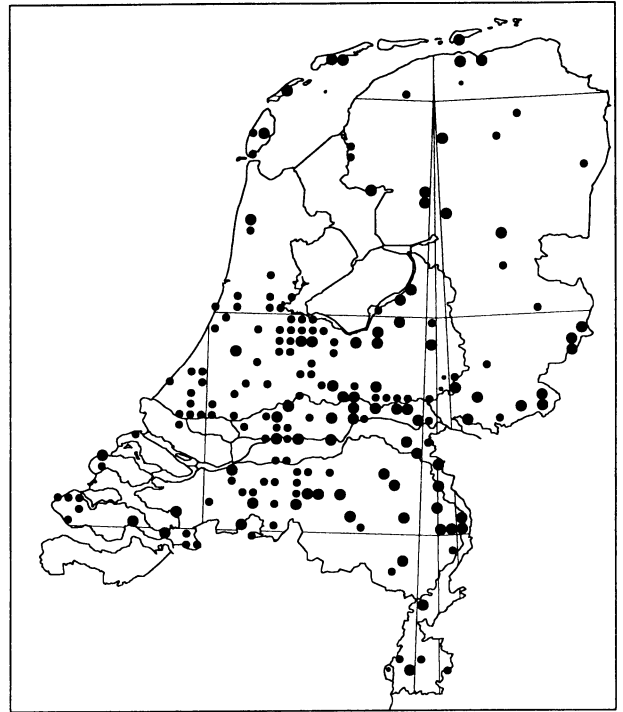

Fig 117. *Stenus cicindeloides*.

Fig. 118. *Stenus kiesenwetteri*.

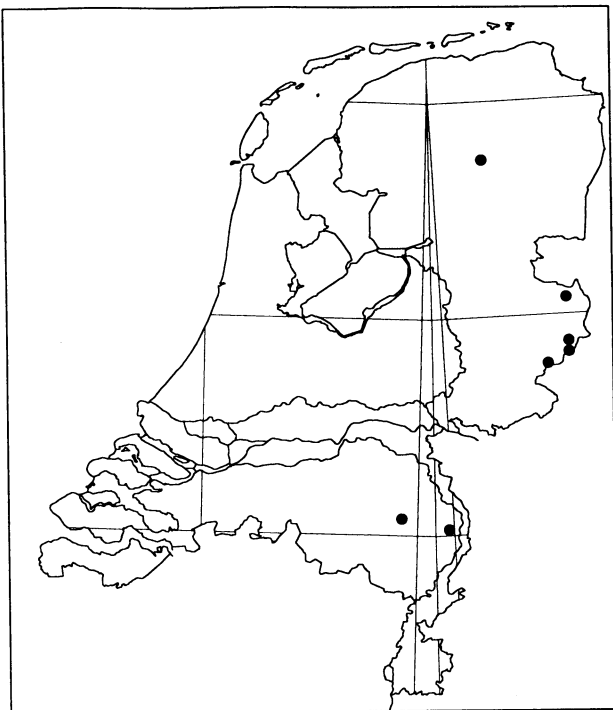
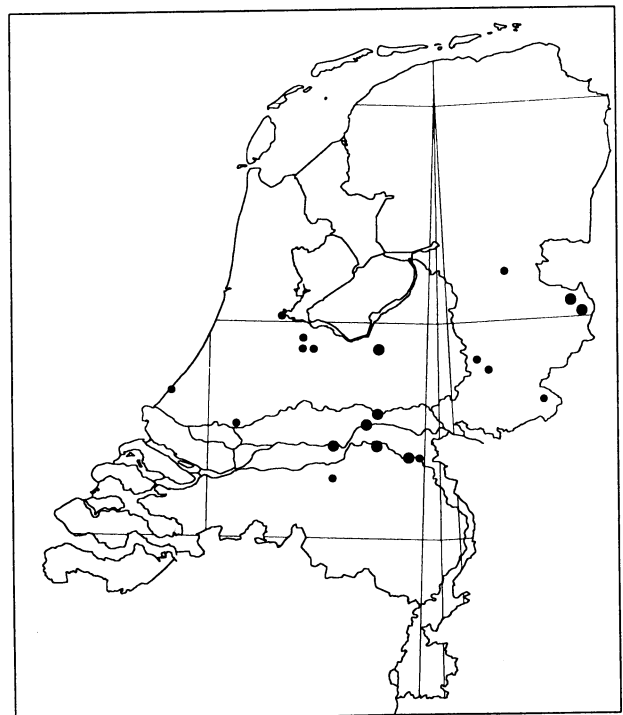
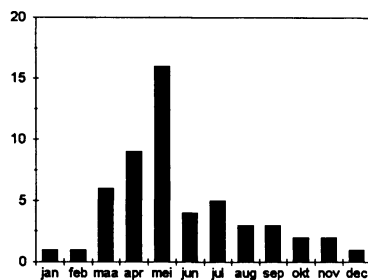

Fig. 119. *Stenus fornicatus*.

Vangdata *Stenus pallitarsis*:

Materiaal: 80 exemplaren.

Stenus (Hemistenus) niveus Fauvel, 1865

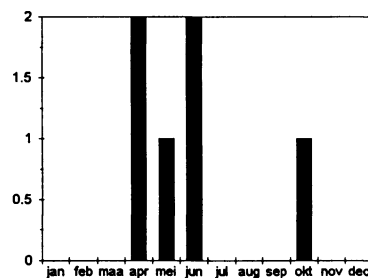
Beschrijving: Lengte 4-4,5 mm. Zwart. Deze soort lijkt op *S. pallitarsis*, maar tarsen, kaaktasters en de middelste sprietleden zijn donkerder van kleur. De dekschilden zijn verhoudingsgewijs langer en smaller dan bij *S. pallitarsis*. De achterschenen van de ♂ met een krachtige einddoorn.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: In Finland, Zweden, Noorwegen, Denemarken en Engeland verbreed en zeldzaam. Niet bekend uit Noord-Rusland. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed en over het algemeen zeer zeldzaam. Zuid-Europa: Één exemplaar bekend uit Noord-Spanje (Pyreneeën). Nederland: Fig. 122.

Voorkomen: Aan de oevers van meren, plassen, poelen en sloten, vooral in veengebieden. Vooral uit Veenmos en rottend plantenmateriaal te zeven. Ook op modderige bodem rondlopend. Ook tussen drijvende waterplanten gevonden. 's Avonds van de oevervegetatie te slepen.

Stenotoop, tyrfhofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 9 exemplaren.

Beetsterzwaag; LD0483; 3 april 1986; Sparreboom; 1 ex. (Sparreboom)
 Ommen; LD2522; 25 juni 1916; Everts; 1 ex. (RMNH)
 Leersum; FT6665; 28 mei 1922; 1 ex. (ZMA)
 Ottersum; GT0632; 8 oktober 1978; Van de Sande; 4 ex. (Van de Sande)
 Oisterwijk; FT5216; 18 april 1919; 1 ex. (ZMA)
 Spaubeek; FS9946; juni 1929; 1 ex. (ZMA)

Stenus (Hemistenus) binotatus Ljungh, 1804

Beschrijving: Lengte 4,3-4,8 mm. Zwart, de bovenzijde opvallend zijverachtig behaard. Dekschilden lang met parallelle zijden. Halschild langer dan breed. Poten zwart met lichtbruine tarsleden. Derde tarslid diep tweelobbig. Bovenzijde van het achterlijf glad, zonder microstructuur. Achterlijf smal gerand. Kaaktasters geel, laatste lid zwart. Sprieten bruinachtig met zwart basaallid en donkere top.

Verspreiding: Palearticke soort. Noord-Europa: Uit het gehele gebied gemeld, tot in het hoogste noorden, en niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed en gewoon. Zuid-Europa: In het

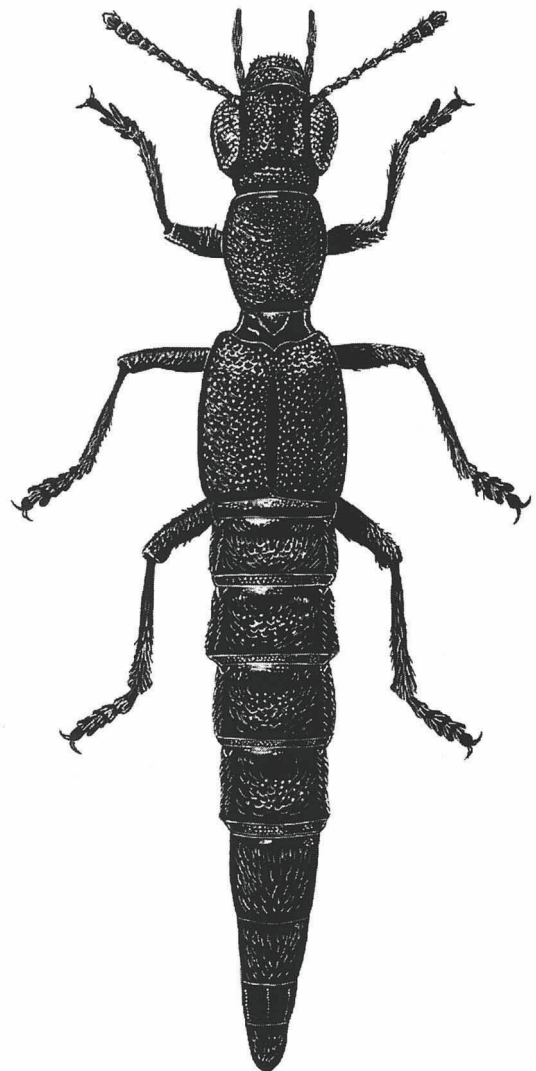

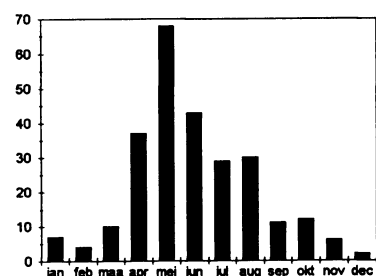
Fig. 120. *Stenus binotatus*.

gehele gebied verbreed maar meer plaatselijk en zeldzaam. Nederland: Fig. 123.

Voorkomen: Langs vennen, plassen, poelen en sloten met rijke oeverbegroeiing, tussen de vegetatie.

Stenotoop, hygrofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 862 exemplaren.

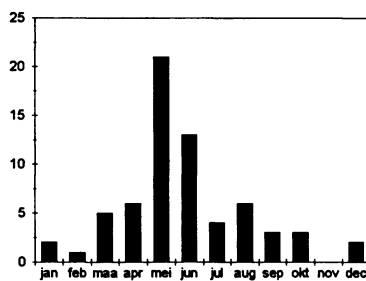
***Stenus (Hemistenus) pubescens* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 4,8-6,5 mm. Zwart, bovenzijde opvallend zilvergrijs behaard. Halsschild nauwelijks langer dan breed. Bovenzijde van het achterlijf met microstructuur. Zijrand van het achterlijf breder dan bij *S. binotatus*. Poten zwart, derde tarslid diep tweelobbig. Laatste lid van de kaaktasters zwart. Sprieten geel met donkerder basaallid en top.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreed en zeer zeldzaam in Zuid-Finland en Zuid-Zweden. In Denemarken verbreed en niet gewoon. In Engeland verbreed en niet zeldzaam. Niet bekend uit Noord-Rusland en Noorwegen. Midden-Europa: In het gehele gebied algemeen verbreed en plaatselijk niet zeldzaam. Zuid-Europa: Alleen waargenomen in Noord-Italië en de Balkan. Nederland: Fig. 124.

Voorkomen: In moerassige gebieden aan oevers van plassen, poelen en sloten tussen de vegetatie. Ook uit gras, mos en plantenafval gezeefd. Soms op drijvende waterplanten. Stenotoop, hygrofieel, paludicoel, phytodetricoel.

Vangdata:

Materiaal: 158 exemplaren.

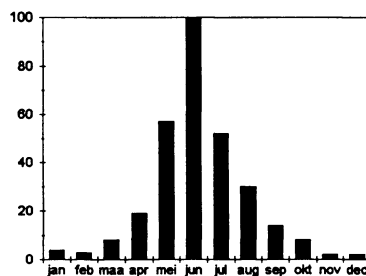
***Stenus (Hemistenus) flavipes* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 3-3,5 mm. Zwart. Lichaam opvallend slank, bijna overal even breed. Kop iets breder dan de dekschilden. Dek-schilden langer dan breed, naar het uiteinde toe iets verbreed. Poten geheel geel. Sprieten geel met donker basaallid.

Verspreiding: Palearctische soort. Noord-Europa: In Finland en Zweden weinig verbreed en niet gewoon. In Denemarken en Engeland verbreed en gewoon. Nog niet gemeld uit Noord-Rusland en Noorwegen. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed en gewoon. Zuid-Europa: Gemeld uit Portugal, Spanje en Italië, maar overal zeldzaam. Nederland: Fig. 125.

Voorkomen: In vochtige weilanden uit rottend hooi, gras, riet, e.d. Aan vochtige bosranden in mos. Gewoon in veengebieden, vooral hoogvenen, in pollen Pitrus, Pijpestroetje en Wollegras. Op vochtige plaatsen van de vegetatie te slepen. Ook uit aanspoelsel gezeefd. Eurytoop, hygrofieel, paludicoel, phytodetricoel, planticoel.

Vangdata:

Materiaal: 564 exemplaren.

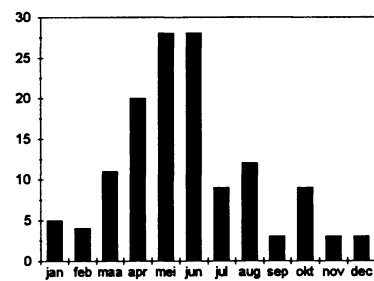
***Stenus (Hemistenus) nitidiusculus* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 4-4,5 mm. Zwart. Bovenzijde zonder opvallende beharing. Derde tarslid gewoon. Bovenzijde sterk glanzend, zeer oneffen. Bestippeling van het halsschild en de dekschilden niet dicht; de tussenruimten tussen de stippen ongeveer zo groot als de doorsnede van de stippen zelf. Dek-schilden naar het uiteinde toe verbreed. Poten geelrood, de knieën zwart. Sprieten geel met donker basaallid.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: In Zuid-Noorwegen en Zuid-Zweden plaatselijk en zeldzaam. In Denemarken en Engeland verbreed en gewoon. Nog niet bekend uit Noord-Rusland en Finland. Midden-Europa: In Nederland, Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk verbreed en over het algemeen niet zeldzaam. In Tsjechoslowakije, België en Frankrijk plaatselijk en niet gewoon. Zuid-Europa: Alleen gemeld uit Spanje, daar zeer zeldzaam. Nederland: Fig. 126.

Voorkomen: Aan oevers van bronnen, beken, sloten en poelen in de vochtige oevervegetatie, zoals mos, grassen, e.d. Op vochtige, grazige plaatsen in bossen van de vegetatie te slepen. Stenotoop, hygrofieel, phytodetricoel, ripicoel.

Vangdata:

Materiaal: 327 exemplaren.

***Stenus (Hemistenus) picipennis* Erichson, 1840**

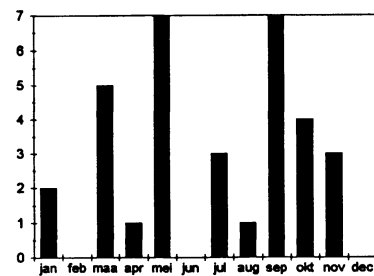
Beschrijving: Lengte 3-3,7 mm. Zwart. De bovenzijde niet opvallend behaard. Derde tarslid gewoon. Bovenzijde glanzend, matig sterk en niet dicht bestippeld. Sprieten geheel geel. Poten geel, uiteinde van de dijen donker.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Uit Denemarken slechts enkele exemplaren bekend. In Engeland plaatselijk en niet gewoon. Niet bekend uit Noord-Rusland, Finland, Zweden en Noorwegen. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed, maar over het algemeen niet gewoon. Zuid-Europa: Bekend uit Spanje, Italië en Joegoslavië (Dalmatië), maar overal zeldzaam. Nederland: Fig. 127.

Voorkomen: Aan de oevers van moerassen, vennen, plassen en poelen met dichte begroeiing, op de bodem rondlopend. Ook van de vegetatie te slepen. In het oosten van ons land plaatselijk gewoon langs vijvers en weidepoelen.

Stenotoop, hygrofieel, paludicoel, phytodetricoel

Vangdata:

Materiaal: 304 exemplaren.

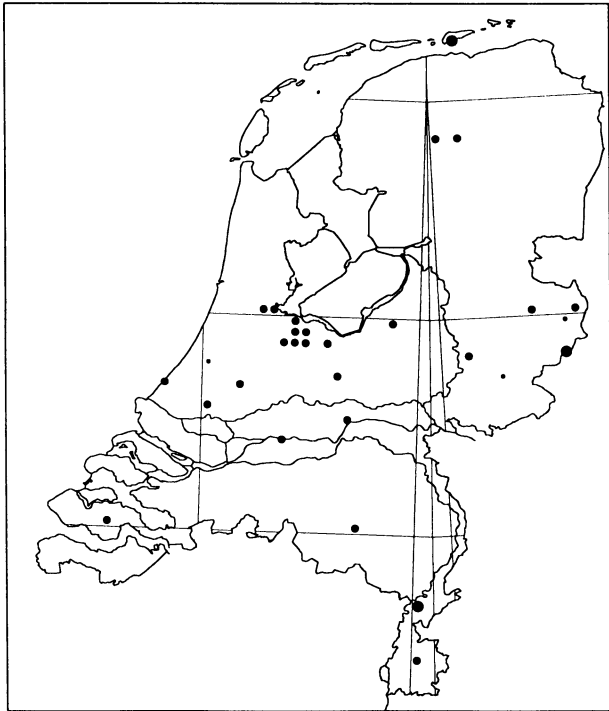

Fig. 121. *Stenus pallitarsis*.

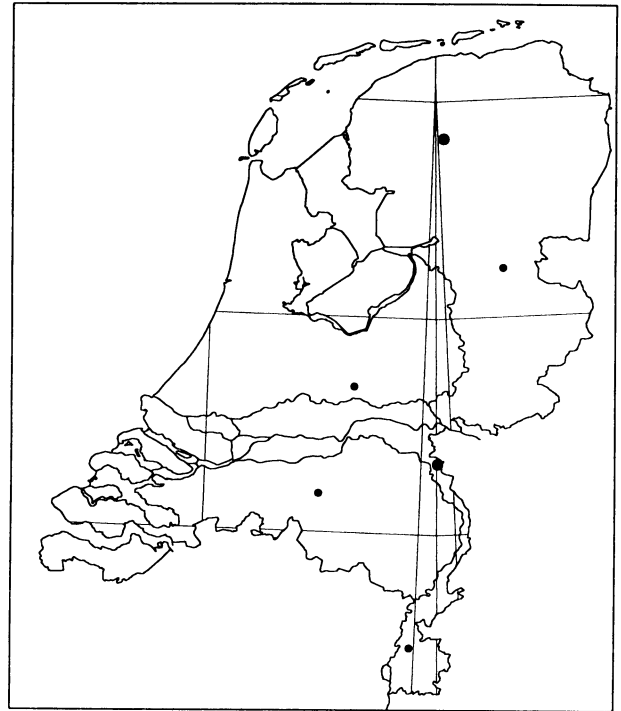

Fig 122. *Stenus niveus*.

Fig. 123. *Stenus binotatus*.

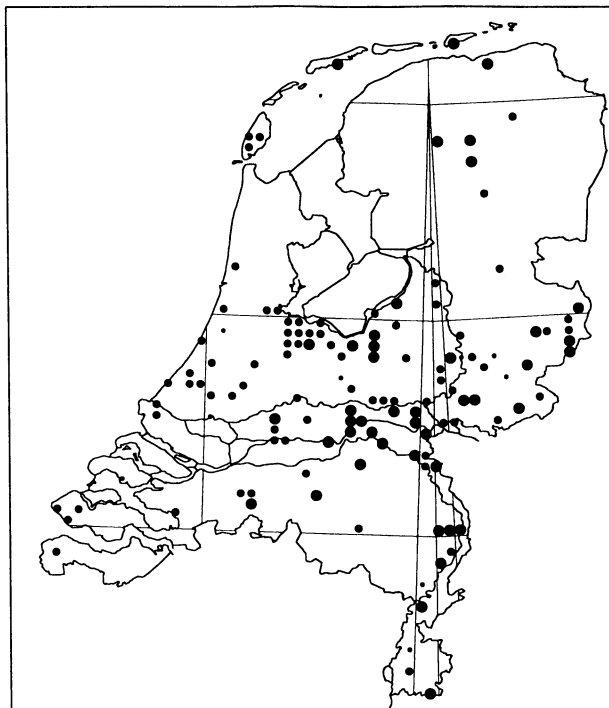
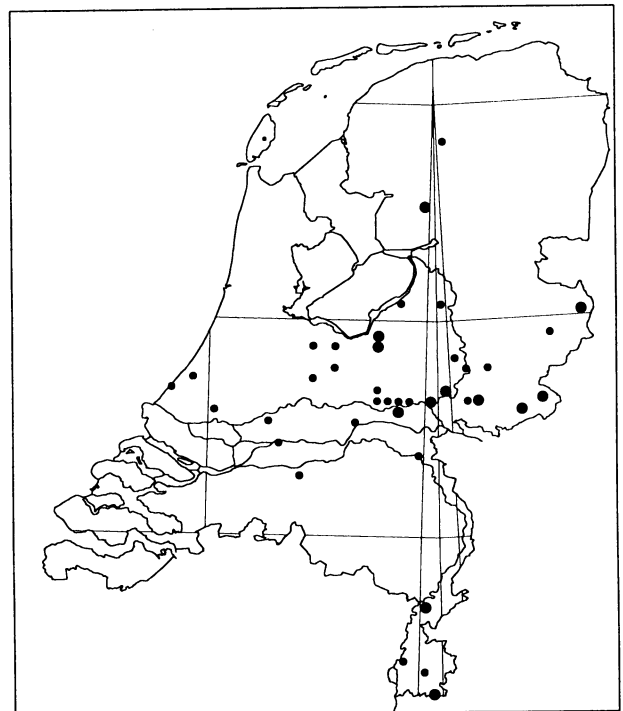

Fig. 124. *Stenus pubescens*.

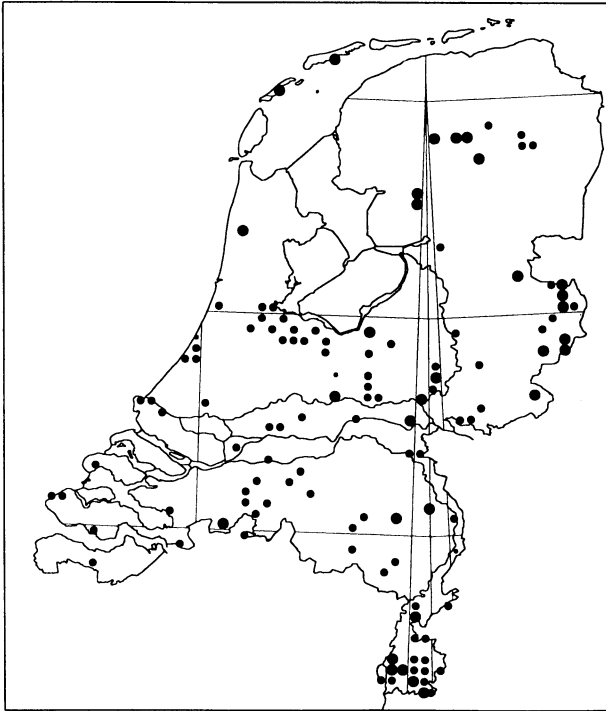

Fig. 125. *Stenus flavipes*.

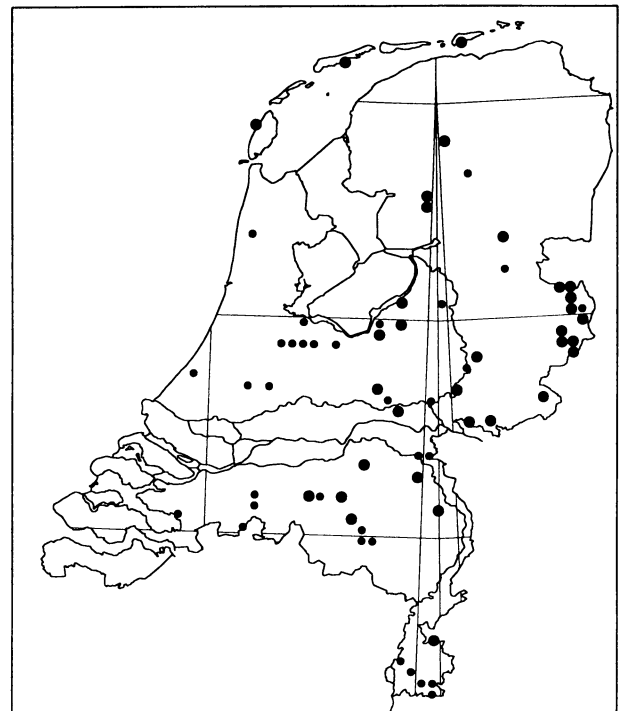

Fig 126. *Stenus nitidiusculus*.

Fig. 127. *Stenus picipennis*.

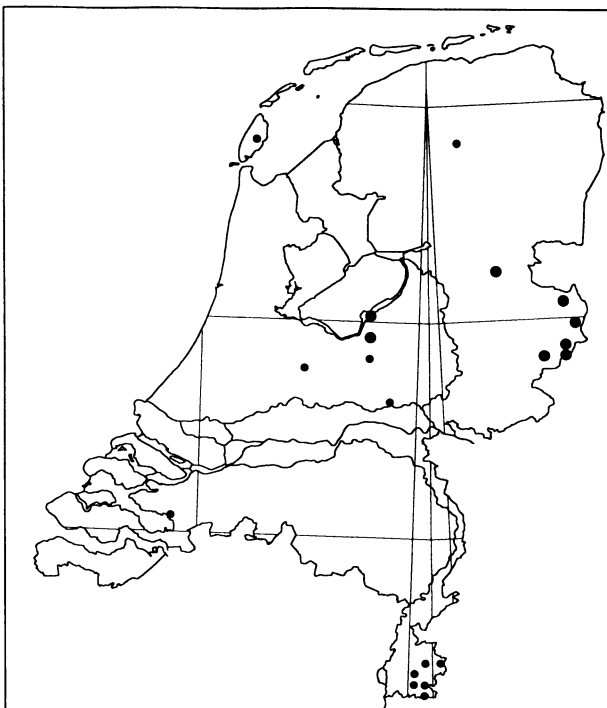
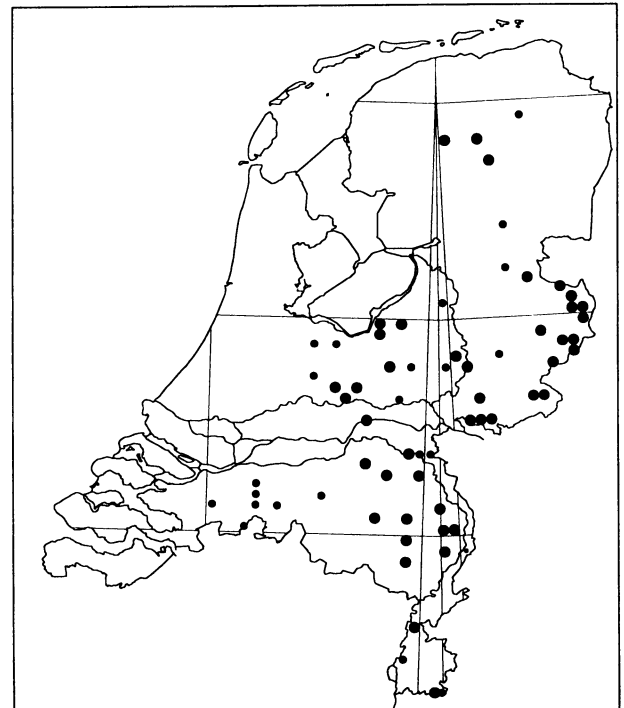

Fig. 128. *Stenus bifoveolatus*.

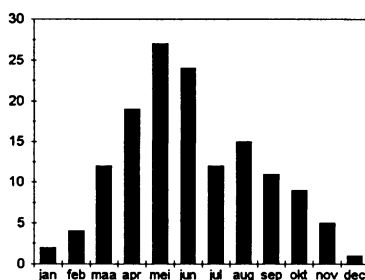
***Stenus (Hemistenus) bifoveolatus* Gyllenhal, 1827**

Beschrijving: Lengte 3,2-3,7 mm. Zwart, zwak glanzend. Bovenzijde zonder opvallende beharing. Voorste tergieten met een middenkieltje aan de basis. Derde tarslid gewoon. Dekschilden zo lang als of iets langer dan het halsschild. Poten zwart, dijen vaak bruinachtig. Sprieten geel met donker basaallid en top.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: In het gehele gebied, tot in het hoogste noorden, verbreid en plaatselijk niet zeldzaam. In Engeland gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid en vooral in het oostelijke deel plaatselijk gewoon. Zuid-Europa: Alleen bekend uit Noord-Italië en Joegoslavië (Durmitor Park). Nederland: Fig. 128.

Voorkomen: Aan oevers, vooral in moeras- en veengebieden, tussen de vegetatie. 's Avonds van de begroeiing op vochtige plaatsen te slepen. Vooral in het oosten van ons land vaak in groot aantal in de vegetatie langs weidepoelen en in hoogvenen te vinden. Stenotoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 844 exemplaren.

***Stenus (Hemistenus) leprieuri* Cussac, 1851**

Beschrijving: Lengte 2,8-3,3 mm. Zwart, zwak glanzend. Bovenzijde zonder opvallende beharing. Derde tarslid gewoon. Voorste tergieten zonder middenkieltje aan de basis. Sprieten geheel zwart. Dekschilden duidelijk langer dan het halsschild. Bovenzijde dicht bestippeld.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: In het gehele gebied nog niet waargenomen. Midden-Europa: Bekend uit Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Frankrijk en Nederland. Overal zeldzaam tot zeer zeldzaam. Zuid-Europa: Alleen bekend uit Spanje. Daar vooral in het noorden verbreid en zeldzaam. Nederland: Fig. 129.

Voorkomen: Langs poelen en plassen in de vegetatie. Soms in aanspoelsel. In Nederland alleen bekend van Gronsveld, Bemelen en Neerijnen.

Stenotoop, hygroofiel, paludicool.

Materiaal: 6 exemplaren.

Gronsveld; FS9232; juli 1907; Everts; 1 ex. (RMNH)

Bemelen; FS9436; 12 juli 1966; Slob; 1 ex. (Hellinga)

Neerijnen; FT5744; 1 maart 1987; Sterrenburg; 4 ex. (Sterrenburg)

***Stenus (Hemistenus) picipes* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 3,5-4,2 mm. Zwart, mat glanzend. Bovenzijde niet opvallend behaard. De voorste tergieten zonder middenkieltje aan de basis. Derde tarslid gewoon. Dekschilden duidelijk langer en breder dan het halsschild. Kop smaller dan de dekschilden. Sprieten geel met donker basaallid. Poten roodbruin met donkerder knieën. Kaaktasters geel.

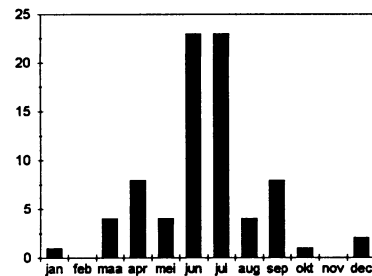
Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreid en zeldzaam in Zuid-Zweden, Denemarken en Engeland. Nog niet

waargenomen in Noord-Rusland, Finland en Noorwegen. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid, plaatselijk en niet gewoon. Zuid-Europa: Verbreid en zeldzaam in Portugal, Italië, Joegoslavië en Griekenland. Nederland: Fig. 130.

Voorkomen: Vooral in veengebieden uit Veenmos en pollen Pitrus, Pijpestrootje en Zegge (*Carex*). Uit rottend plantenmateriaal te zeven. 's Avonds van de vegetatie te slepen.

Eurytoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 118 exemplaren.

***Stenus (Hemistenus) brevipennis* Thomson, 1851**

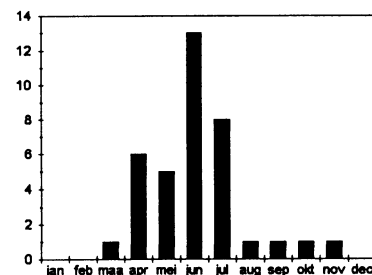
Beschrijving: Deze soort lijkt veel op *S. picipes* en wordt door sommige auteurs als ras van deze soort gezien. Lengte 3-3,7 mm. Als *S. picipes*, doch dekschilden niet langer dan het halsschild, samen breder dan de naadlengte. Kop zo breed als de dekschilden. Kaaktasters vaak met donker eindlid. Poten lichter van kleur dan *S. picipes*.

Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: In het gehele gebied, tot in het hoogste noorden, waargenomen. Verbreid en plaatselijk gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied waargenomen, vooral in bergachtige streken, maar ook plaatselijk in lager gelegen streken gewoon. Zuid-Europa: Uit het gehele gebied nog niet gemeld. Nederland: Fig. 131.

Voorkomen: Als *S. picipes*, maar vooral in hoogvenen. Enkele keren in zeer groot aantal gevonden in zgn. 'trilvenen'.

Stenotoop, hygroofiel, tyrophiel, sphagnicool.

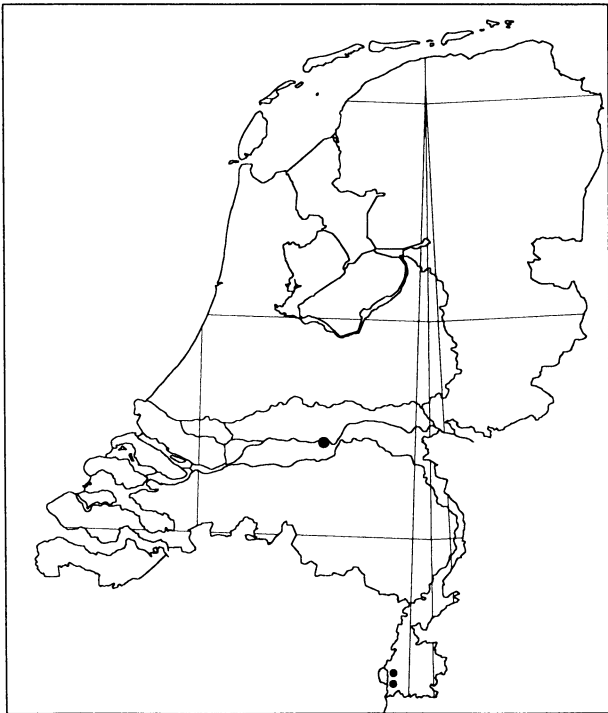
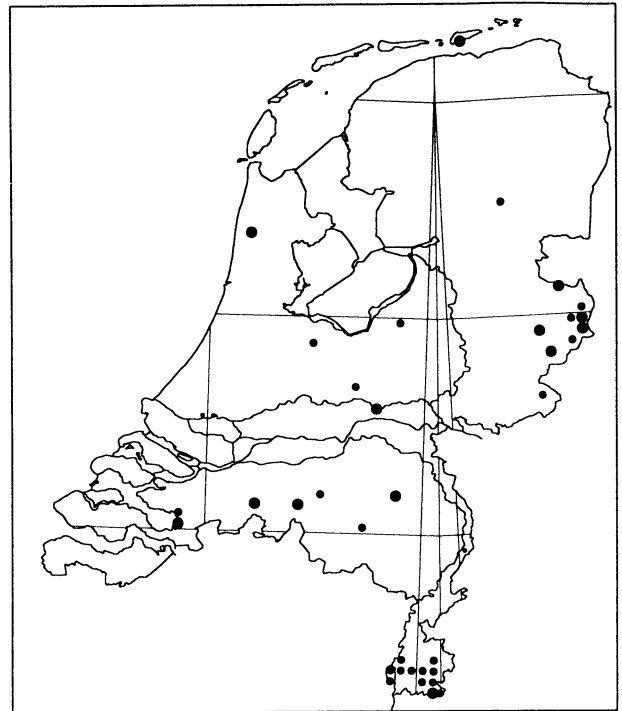
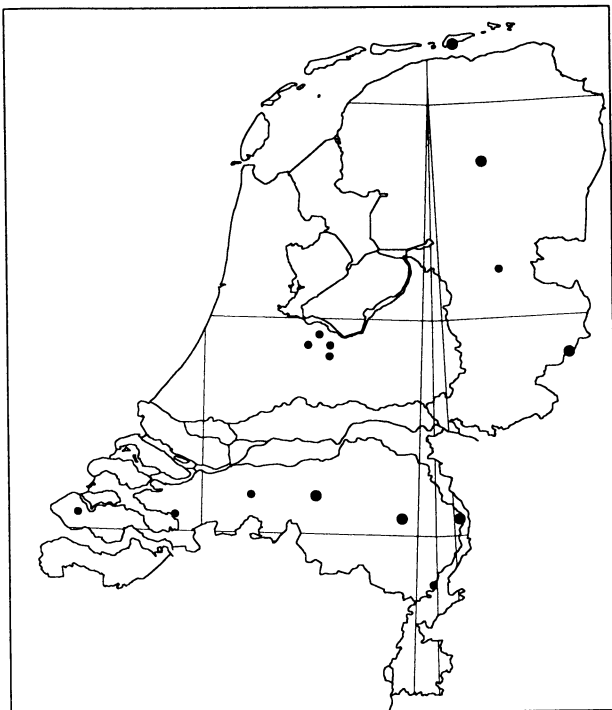
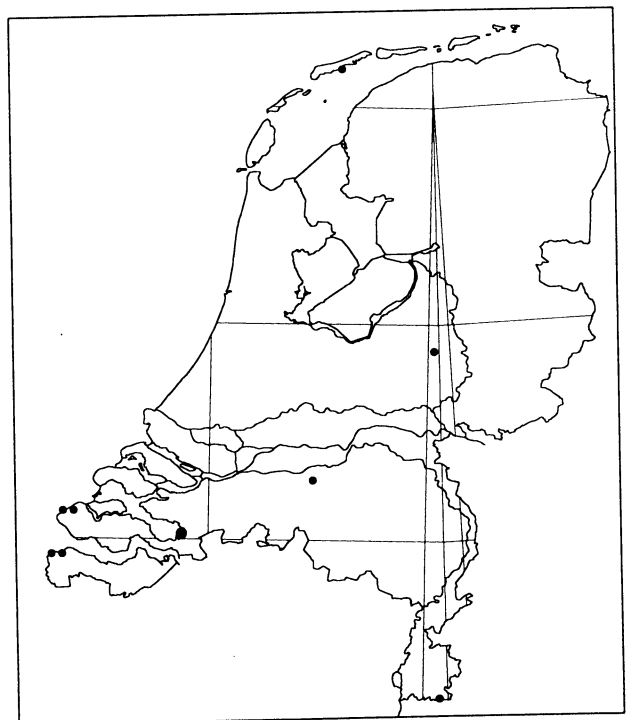
Vangdata:

Materiaal: 1208 exemplaren.

***Stenus (Parastenus) aceris* (Stephens, 1832)**

Beschrijving: Lengte 4-4,5 mm. Zwart, bovenzijde met bronsachtige metaalglans. Achterlijf tussen de bestippling zonder of met zwakke microstructuur. Dekschilden met hoekige schouders, naar het uiteinde toe duidelijk verbreed. Sprieten, teruggelegd, iets langer dan het halsschild. Dekschilden met duidelijke indrukken, langer dan het halsschild. Halsschild met krachtige middengroef. Poten geel met iets donkerder knieën. Sprieten geel met iets donkerder top. Kaaktasters geel.

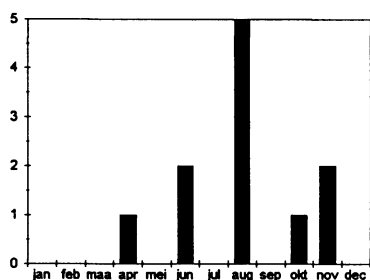
Fig. 129. *Stenus leprieuri*.Fig 130. *Stenus picipes*.Fig. 131. *Stenus brevipennis*.Fig. 132. *Stenus aceris*.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreed en plaatselijk niet zeldzaam in Engeland en Ierland. In de rest van het gebied nog niet waargenomen. Midden-Europa: Verbreed en zeldzaam in Nederland en Frankrijk. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreed en zeldzaam tot zeer zeldzaam. Nederland: Fig. 132.

Voorkomen: Op droge plaatsen in pollen gras, e.d. Ook in de duinen waargenomen. In veengebieden op droge plaatsen in pollen Pijpestroetje.

Stenotoop, xerofiel, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 12 exemplaren.

Oostkapelle; ET3813; augustus 1941; Brakman; 1 ex. (RMNH)
 Domburg; ET3412; 25 augustus 1951; Brakman; 1 ex. (RMNH)
 Oostkapelle; ET3813 4 augustus 1956; Berger; 1 ex. (Berger)
 Terschelling; FV5619; augustus 1957; 1 ex. (ZMA)
 Apeldoorn; GT0288; 11 oktober 1958; 1 ex. (ZMA)
 Cadzand; ES2891; 16 november 1958; Brakman; 1 ex. (RMNH)
 Drunen; FT4728; 15 juni 1960; 1 ex. (ZMA)
 Epen; GS0529; 15 juni 1961; 2 ex. (ZMA)
 Nieuwvliet; ES3291; 16 april 1965; Brakman; 1 ex. (Poot)
 Cadzand; ES2891; 16 november 1968; Poot; 1 ex. (Poot)
 Markiezaat; ET8801; 8 augustus 1988; Sterrenburg; 1 ex. (Sterrenburg)

Stenus (Parastenus) impressus Germar, 1824

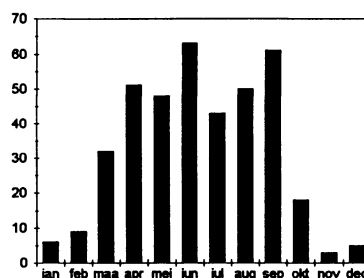
Beschrijving: Lengte 3,7-4,5 mm. Zwart, bovenzijde met een bronsachtige metaalglans. Achterlijf glanzend met een microstructuur tussen de bestippeling. Dekschilden met hoekige schouders, naar het uiteinde toe verbreed. Sprieten, teruggelagd, iets over de achterrand van het halsschild stekend. Dekschilden niet langer dan het halsschild. Halsschild met vlakke of onduidelijke middengroef. Poten geel, knieën soms donkerder. Sprieten geel met donkerder top. Kaaktasters geel.

Verspreiding: West- en Zuidpalearticke soort. Noord-Europa: Niet bekend uit Noord-Rusland. In het overige gebied algemeen verbreed en gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed en over het algemeen niet zeldzaam. Naar het zuiden toe minder gewoon. Zuid-Europa: Verbreed en zeldzaam in Portugal, Spanje, Italië en Joegoslavië. Nederland: Fig. 133.

Voorkomen: In bossen, vooral naaldbossen, onder mos, loof, rottend plantenmateriaal en in de strooisellaag van naalden, vooral op vochtige plaatsen. Langs plassen, poelen en sloten in pollen Pitrus, Pijpestroetje, e.d., vooral in veengebieden.

Eurytoop, hygriefiel, xerofiel, phytodetricool, planticool.

Vangdata:

Materiaal: 695 exemplaren.

Stenus (Parastenus) ludyi Fauvel, 1885 (*Stenus (Parastenus) coarcticollis* Eppelsheim, 1890)

Beschrijving: Lengte 3,2-3,8 mm. Zwart, bovenzijde bronskleurig, zwak glanzend. Achterlijf tussen de bestippeling met microstructuur. Dekschilden met afgeronde, smalle schouders, naar het uiteinde toe iets verbreed. Achterrand van het vijfde tergiet met een smalle, witte huidzoom. Dekschilden en halsschild met zwakke indrukken. Dekschilden zo lang als het halsschild.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: In Finland, Zweden en Noorwegen verbreed, tot in het hoogste noorden, en vrij gewoon. In Denemarken verbreed en zeldzaam. In Engeland zeer zeldzaam. Midden-Europa: Vooral in het oostelijke deel in bergachtige streken, plaatselijk niet zeldzaam. In het westelijke deel zeer zeldzaam. Bekend uit Polen, Tsjechoslowakije, Hongarije, Bulgarije, Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland en Nederland. Zuid-Europa: Een twijfelachtige opgave uit Italië bekend. Nederland: Fig. 134.

Voorkomen: In bossen op vochtige plaatsen en langs poelen. Uit mos, loof, hooi, e.d. te zeven. Ook langs beekoevers in bossen. In het buitenland vaak uit mos op oude boomstammen gezeefd. Soms in aanspoelsel gevonden. In Nederland alleen bekend van de Vijlener Bossen.

Stenotoop, hygriefiel, humicool, silvicool.

Materiaal: 1 exemplaar.

Vijlen; GS0830; 12 januari 1969; Teunissen; 1 ex. (FVS)

Stenus (Parastenus) ochropus Rye, 1858 (*Stenus (Parastenus) erichsoni* Rye, 1864)

Beschrijving: Lengte 3-3,5 mm. Zwart, de bovenzijde bronsachtig glanzend. Achterlijf glanzend, zonder microstructuur. Dekschilden naar het uiteinde toe rechtlijnig verbreed, zonder oneffenheden, zo lang als het halsschild. Sprieten geel, soms met donkerder basaallid en top. Poten geel.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Zeer zeldzaam in Zuid-Zweden en Denemarken. Zeldzaam in Engeland. Niet bekend uit Noord-Rusland, Finland en Noorwegen. Midden-Europa: In het gehele gebied algemeen verbreed en over het algemeen niet zeldzaam. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreed en over het algemeen gewoon. Nederland: Fig. 135.

Voorkomen: Op droge, zonnige plaatsen, in mos en aan graswortels. Ook op iets vochtige plaatsen in weilanden en aan bosranden. In het najaar en in de winter vaak in mos op oude boomstammen. In ons land vooral in Zuid-Limburg gevonden.

Stenotoop, thermofiel, xerofiel, humicool, planticool.

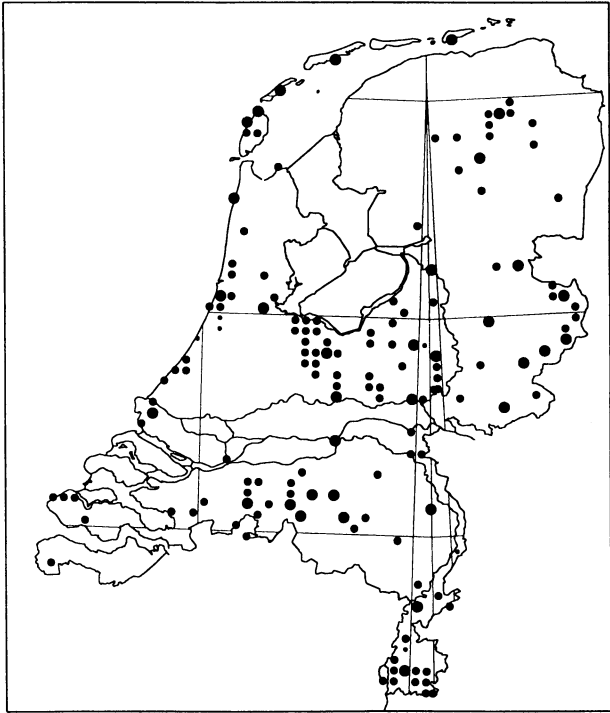

Fig. 133. *Stenus impressus*.

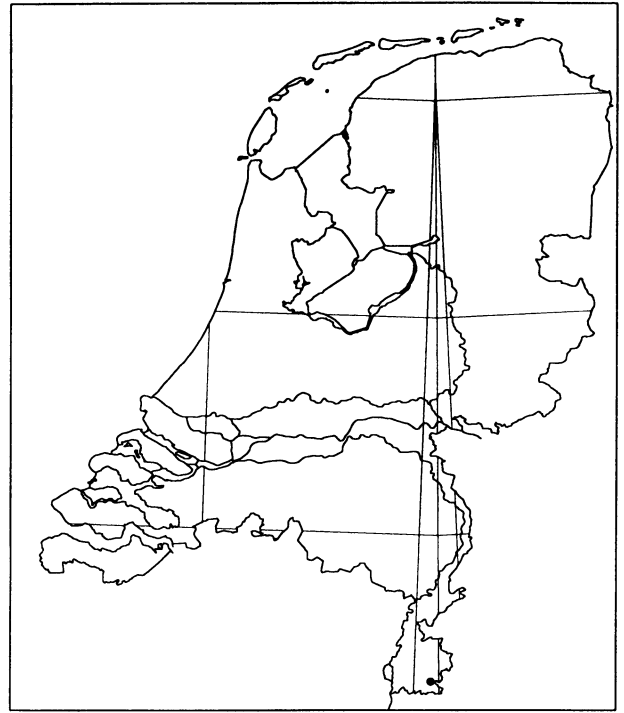

Fig 134. *Stenus ludyi*.

Fig. 135. *Stenus ochropus*.

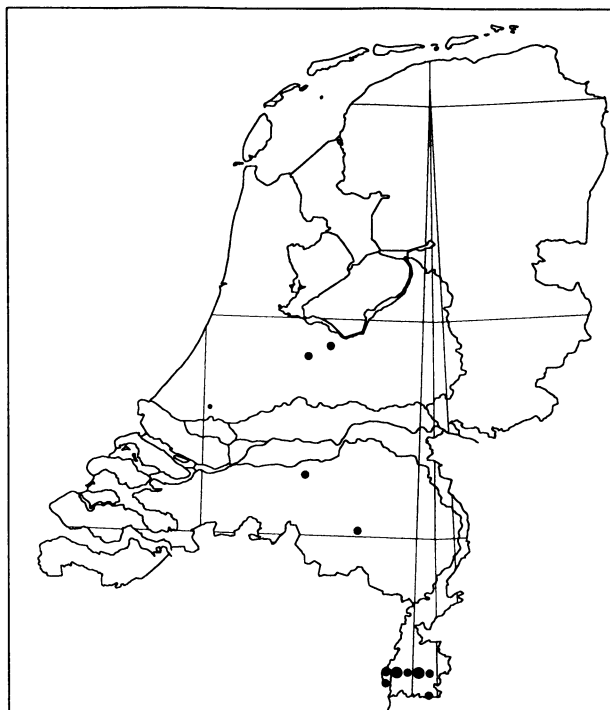
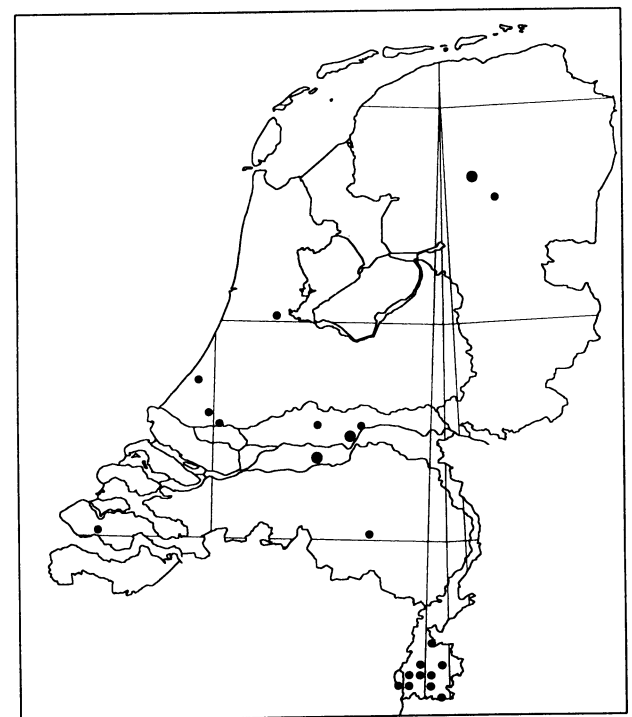
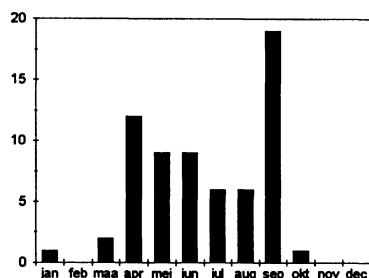

Fig. 136. *Stenus fuscicornis*.

Vangdata:

Materiaal: 108 exemplaren.

***Stenus (Parastenus) fuscicornis* Erichson, 1840**

Beschrijving: Lengte 2,8-3 mm. Zwart. De bovenzijde grof bestippeld, zonder metaalglans. Achterlijf tussen de bestippling zonder microstructuur. Dekschilden met hoekige schouders, langer dan het halsschild en naar het uiteinde toe verbreed. Sprieten en poten zwart of bruinzwart, basis van de dijen en het midden van de sprieten roodbruin.

Verspreiding: West- en Zuidpalearticke soort. Noord-Europa: Alleen bekend uit Engeland, daar zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed, behalve in Zwitserland, en plaatselijk niet zeldzaam. Zuid-Europa: Plaatselijk in Portugal, Spanje, Italië en Joegoslavië. Nederland: Fig. 136.

Voorkomen: In rottend plantenmateriaal in bossen, op akkers en in tuinen. Vaak op moerassige plaatsen gevonden. Daar ook 's avonds van de vegetatie te slepen.

Eurytop, hygroofiel, humicool, phytodetricool.

Vangdata:

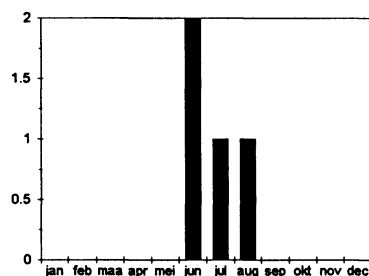
Materiaal: 156 exemplaren.

***Stenus (Parastenus) ossium* Stephens, 1832**

Beschrijving: Lengte 3,8-4,2 mm. Zwart. De bovenzijde met een zwakke metaalglans. Achterlijf zonder microstructuur tussen de bestippling. Sprieten roodbruin, de twee basaalleden zwart. Halsschild met een middengroef. Dekschilden met duidelijke indrukken, langer dan het halsschild. Dekschilden en achterlijf tamelijk fijn bestippeld. Poten donkerbruin, de dijen aan de basis geelrood. Kaaktasters donkerbruin.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Alleen bekend uit Engeland, daar algemeen verbreed en soms gewoon. Midden-Europa: Verbreed en zeldzaam in Nederland, België, Frankrijk en Oostenrijk. Zuid-Europa: Zeldzaam in Spanje, zeer zeldzaam in Italië en Griekenland. Nederland: Fig. 138.

Vangdata:

Voorkomen: Aan oevers, tussen de vegetatie, onder stenen en in rottend plantenmateriaal, vooral aanspoelsel. Ook in mos. Uit ons land

geen recente waarnemingen bekend.

Stenotoop, hygroofiel, humicool, muscicool, ripicool.

Materiaal: 5 exemplaren.

Breda; FT2317; augustus; Everts; 1 ex. (RMNH)

Bunde; FS9241; juli 1887; 1 ex. (RMNH)

Ommen; LD2522; 25 juni 1916; 1 ex. (ZMA)

Eindhoven; FT7201; 1948; Berger; 1 ex. (Berger)

Oosterhout NB; FT2823; 20 juni 1956; 1 ex. (ZMA)

***Stenus (Parastenus) subaeneus* Erichson, 1840**

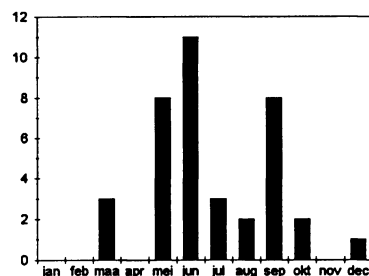
Beschrijving: Lengte 4-4,5 mm. Zwart, bovenzijde glanzend. Bovenzijde van het achterlijf zonder microstructuur tussen de bestippling. Dekschilden en achterlijf grof bestippeld. Sprieten geelrood, de beide basaalleden zwart, de top bruin. Poten bruinzwart, de basis van de dijen en het midden van de schenen geelrood. Het eerste lid van de kaaktasters en de basis van het tweede lid geel.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Alleen bekend uit Engeland, daar plaatselijk en zeldzaam. Midden-Europa: Zeldzaam in Nederland, België en Duitsland. In Oostenrijk en Frankrijk verbreed en minder zeldzaam. Zuid-Europa: In het gehele gebied verbreed en niet zeldzaam. Nederland: Fig. 139.

Voorkomen: Onder stenen op droge, dorre plaatsen en onder mos op oude boomstammen. Soms langs oevers en in aanspoelsel. Uit ons land geen waarnemingen na 1962 bekend.

Stenotoop, thermofiel, humicool.

Vangdata:

Materiaal: 70 exemplaren.

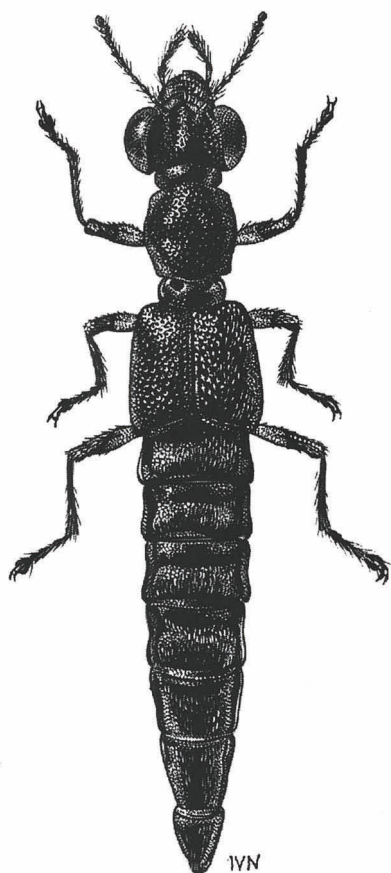
***Stenus (Parastenus) palustris* Erichson, 1839**

Beschrijving: Lengte 3,2-3,5 mm. Zwart. De bovenzijde van het achterlijf met micro-structuur tussen de bestippling. Dekschilden met hoekige schouders, naar het uiteinde toe verbreed. Poten geel, dijen voor de helft, schenen bijna geheel zwart. Kop zo breed als de dekschilden. Dekschilden niet langer en iets breder dan het halsschild. Halsschild met middengroef. Sprieten geel met zwarte basis.

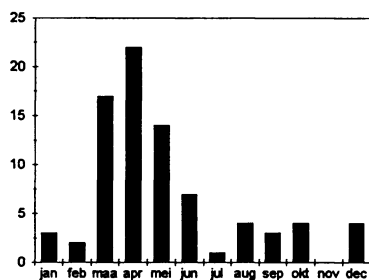
Verspreiding: Noord- en Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreed en over het algemeen gewoon in Noord-Rusland, Finland, Zweden, Noorwegen en Denemarken. In Oost- en Zuid-Engeland plaatselijk en niet gewoon. Midden-Europa: In het gehele gebied, vooral het noordelijke deel, verbreed, maar meestal niet gewoon. Zuid-Europa: Alleen bekend uit Noord-Italië. Nederland: Fig. 140.

Voorkomen: Op moerassige plaatsen en langs oevers van poelen en vijvers uit rottend plantenmateriaal. Ook uit aanspoelsel gezeefd. Op Vlieland in groot aantal uit graspollen in een natte polder (november 1977).

Stenotoop, hygroofiel, paludicool, phytodetricool.

Fig. 137 *Stenus palustris*

Vangdata:

Materiaal: 289 exemplaren.

***Stenus (Parastenus) flavipalpis* Thomson, 1860**

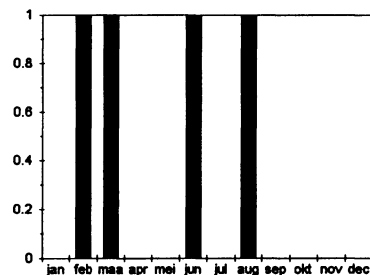
Beschrijving: Lengte 3,7-4,3 mm. Zwart, bovenzijde met zwakke metaalglans. Bovenzijde van het achterlijf met microstructuur tussen de bestippeling. Dekschilden met hoekige schouder, naar het uiteinde toe verbreed, met zwakke indrukken en breder dan het halsschild. Sprieten in verhouding kort, teruggelagd de achterrand van het halsschild niet overschrijdend, geel met donkere basis. Halsschild zonder middengroef. Poten geel met donkere knieën. Kaaktasters geheel geel.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: Verbreid en niet gewoon in Noord-Rusland, Finland, Zweden en Noorwegen. Zeldzaam in Denemarken. Niet bekend uit Engeland. Midden-Europa: Vooral in het oostelijke deel en in bergachtige gebieden verbreid. Overall zeldzaam tot zeer zeldzaam. Niet bekend uit België en

Zwitserland. Zuid-Europa: Alleen bekend uit Noord-Italië. Nederland: Fig. 141.

Voorkomen: Aan oevers van rivieren en beken, die uit bergachtige gebieden komen, vooral in aanspoelsel en uit de vochtige vegetatie. Soms langs bospoelen in veengebieden. Geen recente waarnemingen. Stenotoop, hygroofiel, muscicool, phytodetricool.

Vangdata:

Materiaal: 4 exemplaren.

Kortenhoef; FT4288; 7 maart 1925; 1 ex. (ZMA)

Vlieland; FV3204; 1 augustus 1931; 1 ex. (ZMA)

Rhenen; FT7660; 15 februari 1937; 1 ex. (ZMA)

Pietersberg; FS8933; 11 juni 1959; 1 ex. (ZMA)

***Stenus (Parastenus) geniculatus* Gravenhorst, 1806**

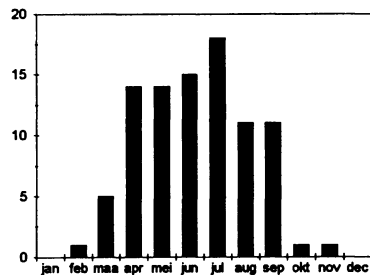
Beschrijving: Lengte 3,7-4,7 mm. Zwart. De bovenzijde van het achterlijf met micro-structuur tussen de bestippeling. Dekschilden met hoekige schouder, naar het uiteinde toe verbreed, zo lang als en weinig breder dan het halsschild. Sprieten tamelijk kort, teruggelagd de achterrand van het halsschild niet overschrijdend. Sprieten geel met zwarte basis. Derde lid van de kaaktasters donker. Poten geelrood met bruine knieën.

Verspreiding: Westpalearticke soort. Noord-Europa: In het gehele gebied verbreid en over het algemeen niet zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreid, plaatselijk en niet gewoon. Zuid-Europa: Alleen bekend van Corsica en Noord-Italië. Nederland: Fig. 143.

Voorkomen: Op droge plaatsen, vooral in heidegebieden, in de strooisellaag onder Struikheide. Langs bosranden uit pollen gras, afgefallen blad en onder stenen. Soms 's avonds van gras e.d. te slepen.

Stenotoop, xerofiel, humicool.

Vangdata:

Materiaal: 134 exemplaren.

***Stenus (Parastenus) pallipes* Gravenhorst, 1802**

Beschrijving: Lengte 3-3,5 mm. Zwart. Achterlijf met micro-structuur tussen de bestippeling, zeer smal gerand. Kop zo breed als de dekschilden. Dekschilden ongeveer zo lang als samen breed, niet

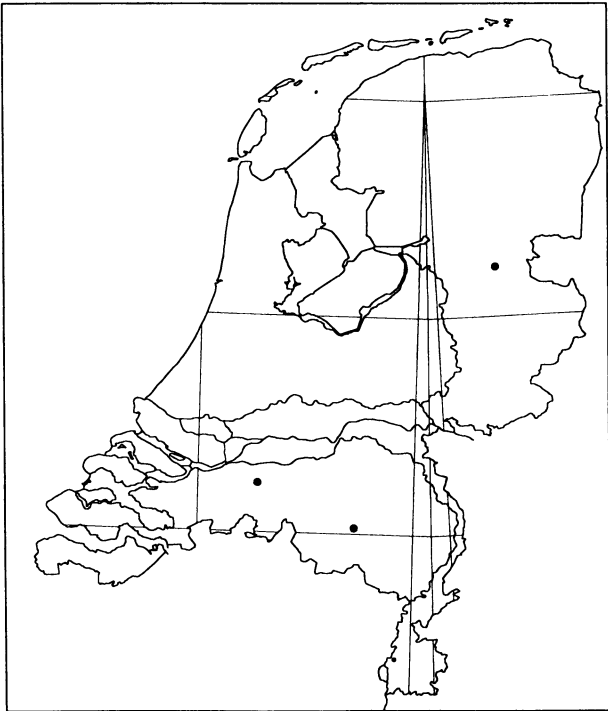

Fig. 138. *Stenus ossium*.

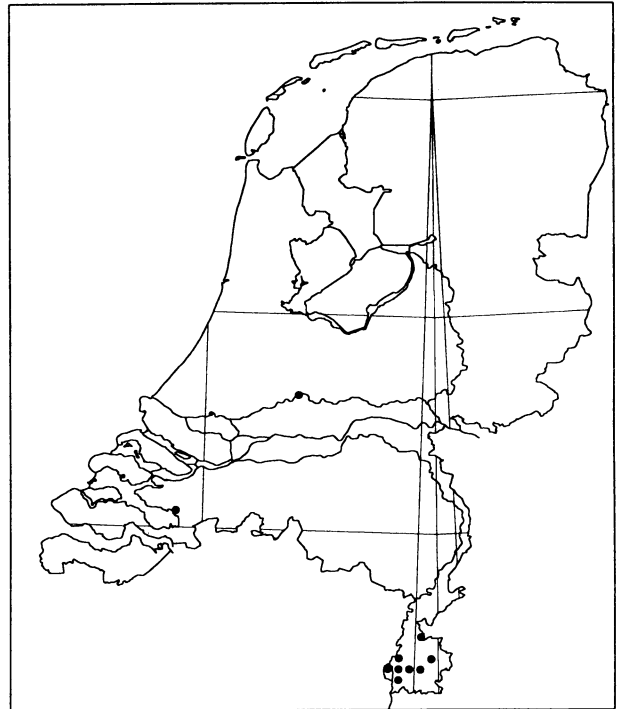

Fig 139. *Stenus subaeneus*.

Fig. 140. *Stenus palustris*.

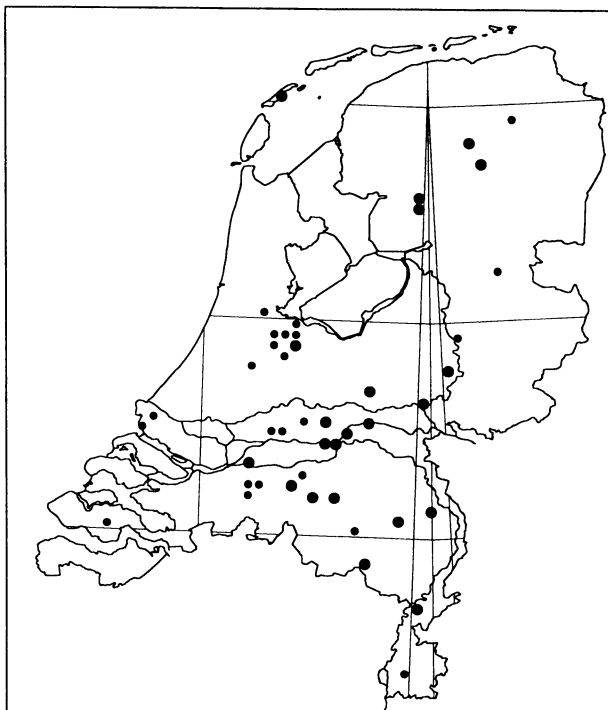
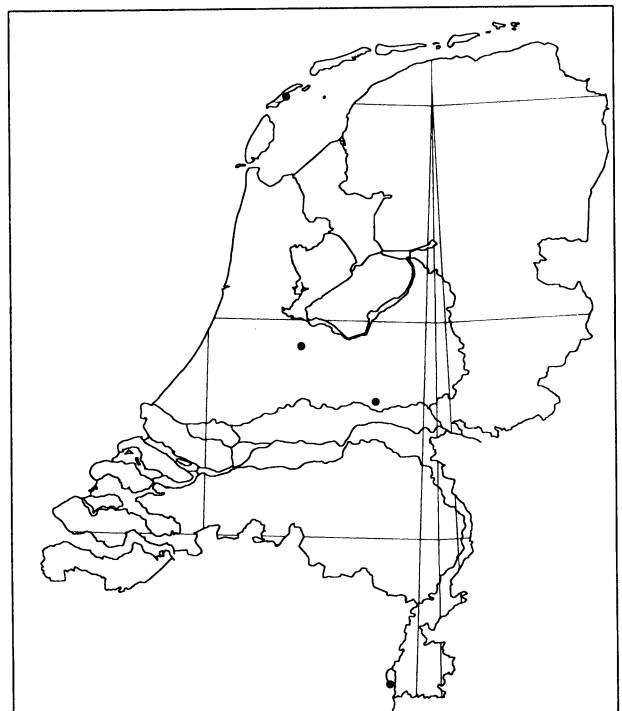

Fig. 141. *Stenus flavipalpis*.

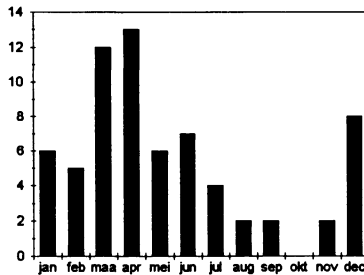
korter en veel breder dan het halsschild. Halsschild met onduidelijke middengroef. Poten en kaaktasters geheel geel. Sprieten geel met donkere top.

Verspreiding: Westpalearticische soort. Noord-Europa: Verbreed en zeldzaam in Finland, Zweden, Denemarken en Engeland. Niet bekend uit Noorwegen. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed en meestal niet gewoon. Nog niet bekend uit Zwitserland. Zuid-Europa: Alleen bekend uit Noord-Italië. Nederland: Fig. 144.

Voorkomen: Langs poelen en sloten uit rottend plantenmateriaal en in de oevervegetatie. In bossen langs poelen en op vochtige plaatsen onder afgevalen bladeren en in mos.

Stenotoop, hygroofiel, humicool.

Vangdata:

Materiaal: 156 exemplaren.

Dianous coeruleus Samouelle, 1819

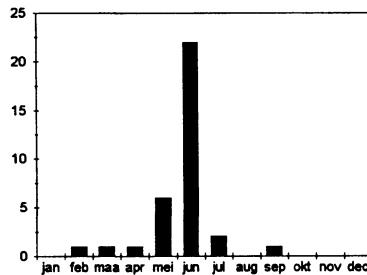
Beschrijving: Lengte 5-6 mm. Lichaam donker, metaalachtig blauw. Kop met duidelijk ontwikkelde slapen, die ongeveer half zo groot zijn als de ogen. Dekschilden met een rode vlek. Het einde van het achterlijf met een paar borstelharen.

Verspreiding: Westpalearticische soort. Noord-Europa: Verbreed in Noord-Rusland, Finland, Zweden en Noorwegen. In Denemarken en Engeland plaatselijk en zeldzaam. Midden-Europa: In het gehele gebied verbreed en vooral in bergachtige streken plaatselijk gewoon. Zuid-Europa: Alleen bekend uit Noord-Italië. Nederland: Fig. 145.

Voorkomen: Bij watervallen, watermolens en langs sterk stromende beken uit mos en andere begroeiing, welke aan een voortdurende sproeiregen bloot staat. In ons land alleen bekend uit het oosten en zuiden.

Stenotoop, hygroofiel, torrenticool, muscicool.

Vangdata:

Materiaal: 180 exemplaren.

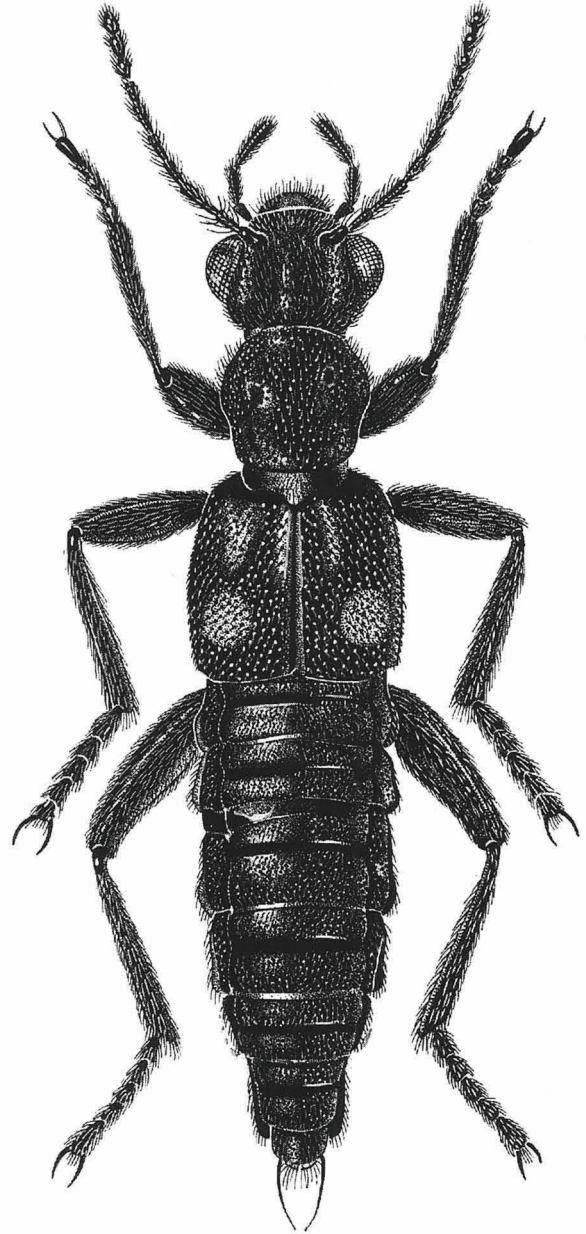

Fig. 142. *Dianous coeruleus*.

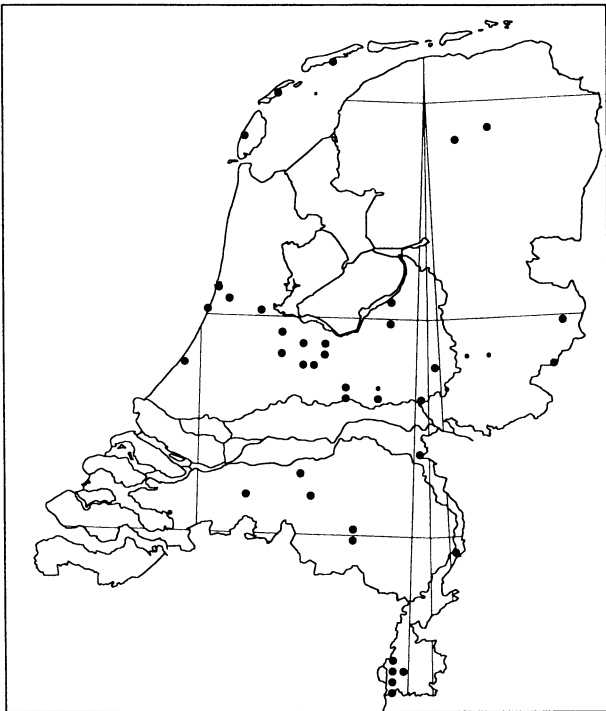

Fig. 143. *Stenus geniculatus*.

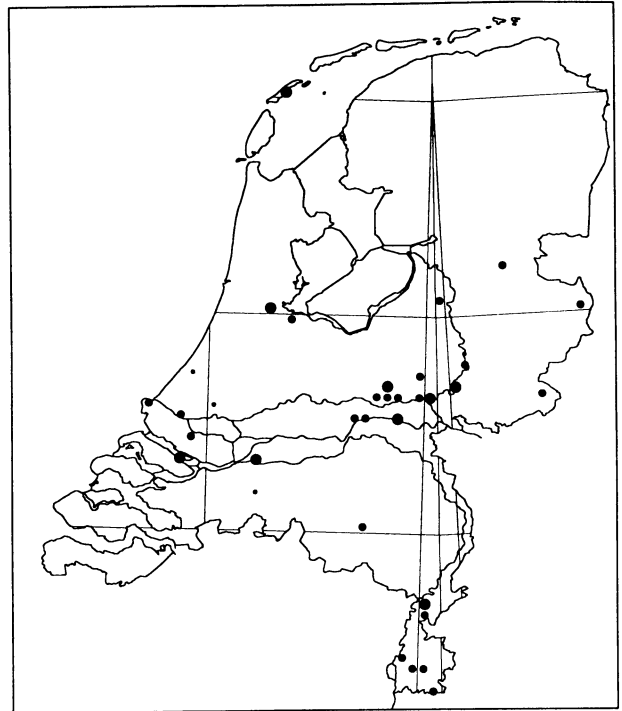
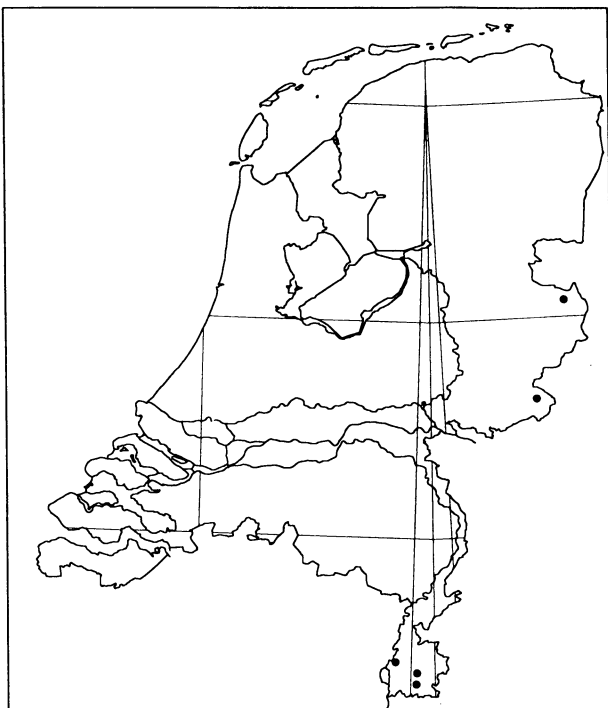

Fig 144. *Stenus pallipes*.

Fig. 145. *Dianous coerulescens*.

Literatuur

- Bernhauer, M., 1910. Staphylinidae I. – Coleopterorum Catalogus 19. Berlin.
- Benick, L., 1915. Über *Stenus morio* Grav. und *melanarius* Steph. nebst Beschreibung einer neuen deutschen Art (Col.). – Entomologischen Mitteilungen 4: 226-234.
- Benick, L., 1929. Bestimmungstabellen der europäischen Coleoptera, Heft 96, Steninae. – Troppau.
- Benick, L., 1934. Über einige *Stenus*-Arten Fennoskandiens. – Notulae Entomologicae 14: 23-30.
- Benick, L., 1949. Über *Stenus declaratus* Er. und *simillimus* L.Bck. n.sp.. – Koleopterologische Zeitschrift 1: 95-103.
- Benick, L., 1950. *Stenus tarsalis* Lj. und seine Sippe (Col., Staph.). – Opusculae Entomologica 15: 115-119.
- Brakman, P.J., 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. Monografiën van de Nederlandsche Entomologische Vereniging 2. – Amsterdam.
- Brakman, P.J., 1968. Korte Coleopterologische notities VIII. – Entomologische Berichten Amsterdam 28: 108-114.
- Cuppen, J.G.M., 1984. *Stenus bohemicus* Machulka nieuw voor Nederland. Entomologische Berichten 44: 168-169.
- Everts, Ed., 1898. Coleoptera Neerlandica 1. – Den Haag.
- Everts, Ed., 1922. Coleoptera Neerlandica 3. – Den Haag.
- Fagel, G., 1958. Contribution à la connaissance des Staphylinidae LII. Sur quelques espèces du bassin méditerranéen. – Bulletin Annales Societé Royale d'Entomologie de Belgique 94: 232-248.
- Hansen, V., 1951. Rovbiller, 1e del. Danmarks Fauna 57. – København.
- Horion, A., 1935. Nachtrag zur Fauna Germanica, Käfer. – Krefeld.
- Horion, A., 1951. Verzeichnis der Käfer mitteleuropas, 1er Abteilung. – Stuttgart.
- Horion, A., 1955. Altes und Neues über *Stenus kiesenwetteri* Rosh. – Nachrichtenblatt der Bayerischen Entomologen 4: 1-4.
- Horion, A., 1963. Faunistik der mitteleuropäischen Käfer, Vol. IX, Staphylinidae, 1er Teil. – Überlingen-Bodensee.
- Hugentobler, H., 1966. Beitrag zur Kenntnis der Käfer der Nordost-Schweiz. – Naturwissenschaftliche Gesellschaft Sanct Gallen.
- Illies, J., 1967. Limnofauna Europaea. – Stuttgart.
- Jarrige, J., 1962. Nouveaux Brachélytres pyrenéens (Col.). – Bulletin de la Société Entomologique de France 67: 164-168.
- Jenkins, M.F., 1960. On the method by which *Stenus* and *Dianous* return to the banks of a pool. – Transactions of the Royal Entomological Society of London 112 (2): 1-14.
- Kasule, F.K., 1966. The subfam. of the larvae of Staphylinidae with keys to the larvae of the British genera of Steninae and Proteininae. – Transactions of the Royal Entomological Society of London 118: 261-283.
- Koch, K., 1989. Die Käfer mitteleuropas, Band E1, Ökologie 1. – Krefeld.
- Koch, K., 1993. Die Käfer mitteleuropas, Band E4, Ökologie 4. – Krefeld.
- Larsen, E.B., 1959. Traek af Steninernes biologi (Col.). – Notulae Entomologicae 39: 87f.
- Larsen, E.B., 1963. Bidrag til Steninernes biologi (Col.). – Entomologiske Meddelelser 32: 38-40.
- Lindroth, C.H., 1960. Catalogus Coleopterum Fennoscandiae et Daniae. – Lund.
- Linke, M., 1929. Zur Lebensweise von *Stenus subdepressus* Rey. – Zeitschrift für wissenschaftliche Insektenbiologie 24: 65-67.
- Linke, M., 1934. *Stenus kiesenwetteri*. – Entomologische Blätter 30: 86
- Lohse, G.A., 1964. Die Käfer mitteleuropas, Band 4, Staphylinidae I. – Krefeld.
- Lohse, G.A., 1989. Die Käfer mitteleuropas, Band 12, 1. Supplementband mit Katalogteil. – Krefeld.
- Lucht, W.H., 1987. Die Käfer mitteleuropas, Band K, Katalog. – Krefeld.
- Luff, M.L., 1966. The separation of *Stenus impressus* Germar and *Stenus aceris* Stephens. – Entomologist's Monthly Magazine 102: 49-51.
- Palm, Th., 1963. Bidrag till kannedomen on Svenska Skalbaggars biotop och systematik. – Entomologisk Tidskrift 84: 113-118.
- Palm, Th., 1961. Svensk Insektafauna 9(2). – Stockholm.
- Porta, A., 1926. Fauna Coleopterorum Italica, Vol. II, Staphylinoida. – Piacenze.
- Porta, A., 1934. Fauna Coleopterorum Italica, Supplement I. – Piacenze.
- Porta, A., 1949. Fauna Coleopterorum Italica, Supplement II. – Sanremo.
- Portevin, G., 1929. Histoire Naturelle des Coléoptères de France, Vol. I, Staphylinoida. – Paris.
- Puthz, V., 1966. *Stenus cautus* Er., *europaeus* nov. spec. und *macrocephalus* Aubé (Coleoptera, Staphylinidae). 13. Beitrag zur Kenntnis der Steninen. – Entomologische Blätter 62: 111-120.
- Puthz, V., 1966. Alte und neue Steninen aus Ungarn (Coleoptera, Staphylinidae). 15. Beitrag zur Kenntnis der Steninen. – Annales Historico-Naturales Musei Nationales Hungarici (Zool.) 58: 293-298.
- Puthz, V., 1971. Kritische Faunistik der bisher aus Mitteleuropa bekannten *Stenus*-Arten. – Entomologische Blätter, 67: 74-121.
- Puthz, V., 1971. Zur Staphylinidenfauna des Balkans: Die bisher aus Jugoslawien und angrenzenden Ländern bekannten Steninen (Coleoptera, Staphylinidae). – Wissenschaftliche Mitteilungen aus dem Bosnie-Herzegonischen Landesmuseum (C) I: 239-292.
- Puthz, V., 1972. Nachtrag zur Faunistik der mitteleuropäischen Steninen (Col., Staph.). – Entomologische Blätter 68: 150-152.
- Puthz, V., 1972. Beiträge zur Kenntnis der Steninen CXXX. – Philippia 1(4): 213-214.
- Puthz, V., 1973. Beiträge zur Kenntnis der Steninen CXXXIV. – Philippia 2(1): 22-23.
- Puthz, V., 1974. Was ist *Stenus rogeri* Kraatz, 1857? Beiträge zur Entomologie 24: 311-314.
- Puthz, V., 1976. Beiträge zur Kenntnis der Steninen CLIV. – Philippia 3(1): 38-40.
- Puthz, V., 1993. Zur Synonymie und Stellung einiger Steninen VI. – Entomologische Blätter 89: 139-153.
- Reclaire, A. & P. van der Wiel, 1936. Bijdrage tot de kennis der Nederlandse kevers II. – Entomologische Berichten Amsterdam 9: 228-239.
- Renkonen, O., 1934. Über das Vorkommen der *Stenus*-Arten an verschiedene Wohnorten in Finland. – Annales Zoologici Societatis Zoologicae-Botanicæ Fennicae Vanamo 1(4): 1-31.
- Sande, C. van de, 1979. De Nederlandse soorten van het subgenus *Hypostenus* Rey. – Studieverlag, Leiden.
- Scheerpeltz, O., 1933. Coleopterorum Catalogus (Junk-Schenkling), 6. Staphylinidae 2. – Berlin.
- Scheerpeltz, O., 1968. Coleoptera, Staphylinidae. Catalogus Fauna Austriae 16a: – Wien.
- Silverberg, H., 1979. Enumeratio Coleopterorum Fennoscandiae et Daniae. – Helsinki.
- Smetana, Al., 1959. Zur Kenntnis der Staphyliniden-Fauna Albaniens (Col.m, Staphylinidae). – Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae 33: 195-218.
- Smetana, Al., 1966. Systematische und faunistische Beiträge zur Kenntnis der Staphylinidenfauna der Tschechoslowakei VII (Col. Staphylinidae). – Acta Entomologica Bohemoslovaca 63: 322-336.
- Szujceki, A., 1961. Coleoptera Staphylinidae, Steninae. Klucze do oznaczania owadów Polski 19(24b). – Warschau.
- Szujceki, A., 1969. Materialien zur Kenntnis der Staphylinidae (Coleoptera) Polens III. – Fragmenta Faunistica. Warschau 15: 247-265.
- Tottenham, C.E., 1954. Coleoptera, Staphylinidae, Section (a). Handbooks for the identification of British Insects 4(8). – London.
- Weinreich, E., 1968. Über den Klebefangapparat der Imagines von *Stenus* Latr. mit einem Beitrag zur Kenntnis der Jugendstadien dieser Gattung. – Zeitschrift für Morphologie der Tiere, Berlin 62: 162-210.
- Wüsthoff, W., 1934. Beitrag zur Kenntnis der mitteleuropäischen *Stenus*-Arten. – Entomologische Blätter 30: 62-64.

Appendix 1: Opgenomen collecties

Lijst van bewerkte collecties, met codenummers waaronder deze in het bestand van het E.I.S.-Nederland zijn vastgelegd.

Openbare collecties

001 Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden
002 Instituut voor Taxonomische Zoologie, Amsterdam
003 Rijksuniversiteit, Utrecht
007 Landbouw Universiteit, Wageningen
009 Natuurhistorisch Museum, Maastricht
010 Natuurmuseum, Enschede
012 Fries Natuurmuseum, Leeuwarden

Prive-collecties

103 Chr.J.M.Berger, Achel (Belgie)
105 J.A.Blokland, Heerlen
110 H.Bosz, Enschede
113 A.C.M. van Dijk, Den Haag
117 J.H. de Gunst, Arnhem
119 J.P.H.J.Heerkens, Tilburg
120 W.Hellinga, Nuenen
121 Th. Heyerman, Randwijk
123 C. de Jong, Bilthoven
127 H.J.v.d.Krift, Breda
129 A.Littel, Den Haag
133 P.Poot, Maastricht
137 G.J.Slob, Kruieningen
139 F. van Stuivenberg, Enschede
142 A.P.J.A.Teunissen, Vlijmen
144 H.J.Vallenduuk, Lelystad
146 W.J.Veldkamp, Eibergen
151 C.v.d.Sande, Eindhoven
163 J.Krikken, Leiden
167 J.Cuppen, Zetten
171 B.Drost, Waddenoijen
172 F.C.F.Sterrenburg, Den Haag
173 H.Edzes, Nijmegen
174 G. van Ee, Culemborg

Verzamelaars, waarvan het materiaal zich in musea e.d. bevindt, apart gecodeerd

107 W.C.Boelens (in 002, 010 en 139)
111 P.Brakman (in 001)
112 C.M.C.Brouerius van Nidek (in 002)
114 A.Evers (in 002)
115 Ed.Everts (in 001)
131 A.Nonnekens (in 002)
135 A.Reclaire (in 002)
136 A. van Roon (in 002)
149 P.v.d.Wiel (in 002)
152 H.C.L. van Eldik (in 001)
153 A.J.F.Fokker (in 001)
154 D.MacGillavry (in 001)
155 C.J.Ruurs (in 001)
156 H.v.d.Vaart (in 001)
157 J.J. de Vos (in 001)
159 J.T. Wiebes (in 001)
161 J.v.d.Vecht (in 001)
162 H.C.Blote (in 001)
164 A.L. van Berge Henegouwen (in 001)
165 P.H. van Doesburg (in 001)
166 F.T.Valck Lucassen (in 001)
170 D.L.Uytenboogaart (in 007)

Appendix 2: Soortenlijst met nummers

Lijst van de in de atlas opgenomen soorten van de geslachten *Stenus* Latr. en *Dianous* Sam. met de nummering waaronder ze in het E.I.S.-bestand zijn opgenomen.

09870	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>biguttatus</i> Linne, 1758	10520	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>brevipennis</i> Thomson, 1851
09880	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>comma</i> Leconte, 1863	10530	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>aceris</i> Stephens, 1832
09890	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>guttula</i> Muller, 1816	10540	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>impressus</i> Germar, 1824
09900	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>fossulatus</i> Erichson, 1840	10541	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>ludyi</i> Fauvel, 1885
09910	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>asphaltinus</i> Erichson, 1840	10550	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>ochropus</i> Rye, 1858
09920	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>aterrimus</i> Erichson, 1839	10560	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>fuscicornis</i> Erichson, 1840
09930	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>juno</i> Fabricius, 1801	10570	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>ossium</i> Stephens, 1832
09940	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>calcaratus</i> Scriba, 1864	10580	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>subaeneus</i> Erichson, 1840
09950	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>ater</i> Mannerheim, 1830	10590	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>palustris</i> Erichson, 1839
09960	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>longitarsis</i> Thomson, 1851	10600	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>flavipalpis</i> Thomson, 1860
09970	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>gallicus</i> Fauvel, 1872	10610	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>geniculatus</i> Gravenhorst, 1806
09980	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>lustrator</i> Erichson, 1839	10620	<i>Stenus</i> (<i>Parastenus</i>) <i>pallipes</i> Gravenhorst, 1802
09981	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>proditor</i> Erichson, 1839	10630	<i>Dianous</i> <i>coerulescens</i> Samouelle, 1819
09990	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>sylvester</i> Erichson, 1839		
10000	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>stigmula</i> Erichson, 1840		
10010	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>clavicornis</i> Scopoli, 1763		
10030	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>providus</i> Erichson, 1839		
10040	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>scrutator</i> Erichson, 1840		
10050	<i>Stenus</i> (<i>Stenus</i>) <i>bimaculatus</i> Gyllenhal, 1910		
10060	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>palposus</i> Zetterstedt, 1838		
10070	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>boops</i> Ljungh, 1804		
10080	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>incrassatus</i> Erichson, 1839		
10090	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>melanarius</i> Stephens, 1832		
10091	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>subdepressus</i> Mulsant & Rey, 1861		
10100	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>morio</i> Gravenhorst, 1806		
10110	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>atratus</i> Erichson, 1839		
10130	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>melanopus</i> Marsham, 1802		
10140	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>canaliculatus</i> Gyllenhal, 1827		
10150	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>nitens</i> Stephens, 1832		
10160	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>fuscipes</i> Gravenhorst, 1802		
10170	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>argus</i> Gravenhorst, 1806		
10180	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>europaeus</i> Puthz, 1966		
10190	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>cautus</i> Erichson, 1839		
10210	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>pusillus</i> Stephens, 1832		
10220	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>nanus</i> Stephens, 1832		
10221	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>assequens</i> Rey, 1884		
10230	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>circularis</i> Gravenhorst, 1802		
10240	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>pumilio</i> Erichson, 1839		
10250	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>humilis</i> Erichson, 1839		
10260	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>carbonarius</i> Gyllenhal, 1827		
10270	<i>Stenus</i> (<i>Nestus</i>) <i>glabellus</i> Thomson, 1870		
10280	<i>Stenus</i> (<i>Tesnus</i>) <i>opticus</i> Gravenhorst, 1806		
10290	<i>Stenus</i> (<i>Tesnus</i>) <i>crassus</i> Stephens, 1832		
10300	<i>Stenus</i> (<i>Tesnus</i>) <i>formicetorum</i> Mannerheim, 1843		
10310	<i>Stenus</i> (<i>Tesnus</i>) <i>brunnipes</i> Stephens, 1832		
10320	<i>Stenus</i> (<i>Tesnus</i>) <i>nigritulus</i> Gyllenhal, 1827		
10330	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>latifrons</i> Erichson, 1839		
10340	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>fulvicornis</i> Stephens, 1832		
10350	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>tarsalis</i> Ljungh, 1804		
10351	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>oscillator</i> Rye, 1870		
10352	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>bohemicus</i> Machulka, 1947		
10360	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>similis</i> Herbst, 1784		
10370	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>solutus</i> Erichson, 1840		
10380	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>cicindeloides</i> Schaller, 1883		
10390	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>kiesenwetteri</i> Rosenhauer, 1856		
10400	<i>Stenus</i> (<i>Hypostenus</i>) <i>fornicatus</i> Stephens, 1832		
10410	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>pallitarsis</i> Stephens, 1832		
10420	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>niveus</i> Fauvel, 1865		
10430	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>binotatus</i> Ljungh, 1804		
10450	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>pubescens</i> Stephens, 1832		
10460	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>flavipes</i> Stephens, 1832		
10470	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>nitidiusculus</i> Stephens, 1832		
10480	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>picipennis</i> Erichson, 1840		
10490	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>bifoveolatus</i> Gyllenhal, 1827		
10500	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>leprieuri</i> Cussac, 1851		
10510	<i>Stenus</i> (<i>Hemistenus</i>) <i>picipes</i> Stephens, 1832		

Appendix 3: Verklarende woordenlijst

- Eurytoop:** in veel verschillende biotootypen voorkomend.
Humicool: humusbewonend.
Hygrofiel: vochtige omstandigheden prefererend.
Krenofiel: bronmilieus prefererend.
Muscicool: tussen mossen levend.
Myrmecofiel: bij voorkeur levend in mierenesten
Paludicool: bewoner van moerassen
Phytodetricool: levend tussen plantenresten.
Planticool: bewoner van (jonge) loten.
Psammofiel: zandige terreinen prefererend.
Ripicool: oeverbewoner.
Silvicool: bosbewoner.
Sphagnicool: levend tussen veenmos.
Stenotoop: slechts in enkele, gelijksoortige biotootypen voorkomend
Thermofiel: warmteminnend.
Torrenticool: bewoner van de spatzone van watervallen.
Tyrphobiont: aan moerassen gebonden.
Tyrphofiel: moerassen prefererend.
Xerofiel: droogteminnend.

Index

- aceris 47
argus 28
asphaltinus 14
assequens 32
ater 17
aterrimus 14
atratus 26
bifoveolatus 47
biguttatus 13
bimaculatus 22
binotatus 43
bohemicus 38
boops 22
brevipennis 47
brunnipes 36
calcaratus 17
canaliculatus 28
carbonarius 32
cautus 30
cicindeloides 41
circularis 32
clavicornis 20
coeruleus (Dianous) 54
comma 13
crassus 33
Dianous 54
europaeus 30
flavipalpis 52
flavipes 44
formicetorum 33
fornicatus 41
fossulatus 14
fulvicornis 38
fuscicornis 51
fuscipes 28
gallicus 19
geniculatus 52
glabellus 33
guttula 14
humilis 32
impressus 49
incrassatus 23
juno 17
kiesenwetteri 41
latifrons 38
leprieuri 47
longitarsis 17
ludyi 49
lustrator 19
melanarius 23
melanopus 26
morio 26
nanus 30
nigritulus 36
nitens 28
nitidiusculus 44
niveus 43
ochropus 49
opticus 33
oscillator 38
ossium 51
pallipes 52
pallitarsis 41
palposus 22
palustris 51
picipennis 44
picipes 47
proditor 19
providus 20
pubescens 44
pumilio 32
pusillus 30
scrutator 22
similis 39
solutus 39
stigmula 20
subaeneus 51
subdepressus 26
sylvester 19
tarsalis 38

